

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
BÖLGE ÇALIŞMALARI ENSTİTÜSÜ

KUZEY KORELİ SIĞINMACILARIN GÜNEY KORE'DEKİ ENTEGRASYON
SÜRECİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

NESLİHAN GÜLER

ASYA ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

Temmuz 2025

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA SOSYAL BİLİMLER ÜNİVERSİTESİ
BÖLGE ÇALIŞMALARI ENSTİTÜSÜ

Kuzey Koreli Sığınmacıların Güney Kore'deki Entegrasyon Süreci

Yüksek Lisans Tezi

Neslihan GÜLER

Doç. Dr. Hatice ÇELİK

Asya Çalışmaları Anabilim Dalı

Temmuz 2025

ETİK BEYANI

Bu tezde yer alan yazılı, görsel ve işitsel tüm bilgi ve belgeleri akademik kurallar ve etik ilkeler çerçevesinde toplayıp sunduğumu; başka kaynaklardan aldığım bilgileri bilimsel normlara uygun olarak metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi ve kaynak gösterilen kısımlar dışında tezimin kendi özgün çalışmam olduğunu beyan ederim.

İmza:

Adı Soyadı: Neslihan GÜLER

TEŞEKKÜR

Bu çalışmanın hazırlanmasına katkıda bulunan kişilere şükranlarımı sunarım.

Öncelikle çok değerli tez danışmanım Doç. Dr. Hatice Çelik'e bana sağladığı rehberlik için teşekkürü borç bilirim. Sabırlı yaklaşımı, yol gösterici eleştirileri ve her zaman motive edici tutumu tez yazma sürecinde çok kıymetli olmuştur.

Göç çalışmalarındaki deneyimini yol gösterici olarak benimle paylaştığı için değerli Dr. Yusuf Avcı hocama şükranlarımı sunarım. Ayrıca lisans eğitimim boyunca akademik merakımı teşvik eden ve yüksek lisansa hazırlanmamda büyük katkısı olan kıymetli hocalarım Prof. Dr. Mehmet Akif Okur ve Dr. Mustafa Şahin'e katkılarından dolayı müteşekkirim.

Bu süreçte desteklerini her zaman hissettiren aileme, yoğun ve zaman zaman yıpratıcı geçen bu sürecin yükünü paylaşan, ailemin fahri üyeleri Herdem Aydoğdu ve Reyryan Atmaca'ya minnettarım.

Son olarak bana Korece öğreten ve yeni bir dünyanın kapısını açmamı sağlayan Kim Dong Ick ve Jeon Su Yeong hocalarıma da teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR.....	i
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	v
KISALTMALAR.....	vi
TABLolar LİSTESİ	vii
I. KORE YARIMADASI VE İKİ KORE DEVLETİNİN ORTAYA ÇIKIŞI	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Joseon İmparatorluğu ve Modernleşme Süreci	5
1.2. Güney Kore ve Kuzey Kore'nin Kuruluşu.....	8
1.3. Kuzey Koreli Sığınmacıların Güney Kore'ye Göçü.....	10
1.3.1. Göç Hareketlerinin Arka Planı	10
1.3.2. Göç Rotası ve Çin Halk Cumhuriyeti.....	14
1.3.3. Güneş Işığı Politikası (Sunshine Policy/ 햇볕 정책) (1998)	18
II. TEORİK ÇERÇEVE VE GÖÇ TEORİLERİ	20
2.1. Göç Nedir?	20
2.2. Göç terimleri	22
2.2.1. İltica- Sığınma (Asylum).....	22
2.2.2. Sığınmacı (Asylum Seeker).....	23
2.2.3. Göçmen (Immigrant- Migrant).....	23
2.2.4. Mülteci (Refugee)	24
2.2.5. İltica eden (Defector)	24
2.2.6. Diaspora.....	25
2.3. Göç ve Sosyolojik Yaklaşımlar	25
2.4. Göç ve Ekonomik Yaklaşımlar	30
2.5. Göç ve Coğrafya.....	33
2.6. Dünya Sistemleri Kuramı (World-Systems Theory)	34
2.7. Göç Sistemleri Kuramı (Migration Systems Theory- MST).....	35
III. ENTEGRASYON TEORİLERİ.....	38

3.1. Entegrasyon Nedir?	38
3.2. İşlevselcilik (Fonksiyonalizm)	41
3.3. Yeni İşlevselcilik (Neo-fonksiyonalizm).....	42
3.4. İşlemsel Yaklaşım (Transactinoalism).....	43
3.5. Ulus Ötesi Yaklaşımı (Transnationalism).....	45
3.6. Hükümetlerarasıcılık (Intergovernmentalism)	45
3.7. Liberal Hükümetlerarasıcılık (Liberal Intergovernmentalism)	47
3.8. Çok Düzeyli Yönetişim (Multi-Level Governance).....	48
IV. ENTEGRASYON SÜRECİ	50
4.1. Hukuki ve Kurumsal Çerçeve	50
4.2. Eğitim ve Mesleki Gelişim	58
4.3. İstihdam ve Ekonomik Entegrasyon	61
4.4. Sosyal ve Kültürel Entegrasyon	63
4.5. Engeller ve Zorluklar	70
4.5.1. Dil ve Kültürel Farklılıklar	74
4.5.2. Eğitim ve Çevresel Adaptasyon	79
4.5.3. Ekonomik Zorluklar.....	81
4.5.4. Toplumsal Ayrımcılık ve Stigma	84
SONUÇ... ..	88
KAYNAKÇA	92
EKLER.....	126

ÖZET

KUZEY KORELİ SİĞINMACILARIN GÜNEY KORE'DEKİ ENTEGRASYON SÜRECİ

Neslihan Güler

Yüksek Lisans / Asya Çalışmaları Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. Hatice Çelik

Temmuz / 2025

Kore Yarımadası'ndaki siyasi bölünmüşlük, iki Kore devleti arasında yalnızca siyasi değil; sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda da belirgin farklar yaratmaktadır. Güney Kore, hızlı bir kalkınma süreci geçiren ve kapitalist sisteme entegre olan bir ülke iken, Kuzey Kore kapalı bir yapıdan oluşan ve otoriter rejimle yönetilen bir ülkedir. Bu tez çalışması, siyasi bölünmüşlüğün getirdiği farklılıkları özellikle Kuzey Koreli sığınmacıların Güney Kore toplumuna entegrasyon süreci üzerinden açıklamaktadır. Çalışmada, hükümet raporları, medya haberleri, akademik çalışmalar ve sivil toplum kuruluşları tarafından yayınlanan raporlar gibi çeşitli kaynaklardan elde edilen veriler göz önünde bulundurularak, Kuzey Kore'den gelen sığınmacıların Güney Kore'deki entegrasyon süreci nitel bir yöntemle ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bulgular, Kuzey Kore'nin temel yönetim politikasını şekillendiren ve kendi kendine yetme amacı güden Juche ideolojisini, halkı üç ana ve elli bir alt kategoriye ayıran, sınıf hareketliliğinin neredeyse imkansız olduğu Songbun sistemini, ekonomik sıkıntıları, yaşam için gerekli koşulların elverişsizliğini, Kwanliso (관리소) ve Kyohwaso (교화소) adı verilen siyasi mahkumların zorla çalıştırıldığı ideolojik rehabilitasyon kamplarını ve toplum genelinde uygulanan baskıları göçün temel nedeni olarak göstermektedir. Bulgularda ek olarak, sığınmacıların Güney Kore'de sosyal dışlanma ve izolasyon, kültürel farklılıklar, dil bariyeri ve ekonomik uyumsuzluklar gibi önemli engellerle karşılaştıkları belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, sivil toplum kuruluşları gibi sosyal destek ağları, toplumsal hayata adapte olmayı sağlamaya yönelik eğitim programları ve hükümet destekleri entegrasyon sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin Güney Kore yönetimi tarafından kurulan Hanawon adlı rehabilitasyon merkezi, sığınmacıların toplumsal hayata daha hızlı adapte olmalarında önemli bir etkiye sahiptir. Çalışma bu kapsamda, Güney Kore'nin mevcut uyum politikalarının yeterliliğini sorgulamakta; sığınmacı politikalarının geliştirilmesi ve daha kapsayıcı yaklaşımların benimsenmesi yoluyla sosyal uyumu desteklemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Güney Kore, Kuzey Kore, sığınmacı, entegrasyon, kültürel ve sosyal entegrasyon

ABSTRACT

THE INTEGRATION PROCESS OF NORTH KOREAN DEFECTORS IN SOUTH KOREA

Neslihan Güler

M.A. / Asian Studies

Advisor: Assoc. Prof. Dr. Hatice Çelik

July / 2025

The political division of the Korean Peninsula has created significant differences not only in the political sphere but also in the social, cultural, and economic domains between the two Korean states. South Korea is a country that has undergone rapid development and integrated into the capitalist system, while North Korea is a country characterized by a closed structure and governed by an authoritarian regime. This thesis examines the differences brought about by political division, particularly through the process of North Korean refugees' integration into South Korean society. In this study, the integration process of North Korean refugees in South Korea has been thoroughly examined using a qualitative approach, taking into account data obtained from various sources such as government reports, media news, academic studies, and reports published by non-governmental organizations. The findings indicate that Juche ideology, which underpins North Korea's governance and promotes self-sufficiency, the Songbun system that categorizes the populace into three primary and fifty-one subordinate classes with negligible class mobility, economic adversity, adverse living conditions, ideological re-education camps known as Kwanliso (관리소) and Kyohwaso (교화소) where political detainees are compelled to labor, and pervasive societal repression are the principal factors driving migration. Additionally, the results demonstrate that asylum seekers encounter substantial obstacles in South Korea, such as social exclusion and isolation, cultural disparities, language impediments, and economic incongruities. Over and above that, social support networks such as non-governmental organizations, educational programs aimed at facilitating adaptation to societal life, and government support play a crucial role in the integration process. For example, the Hanawon rehabilitation center established by the South Korean government has a significant impact on helping refugees adapt to societal life more quickly. In this context, the study questions the adequacy of South Korea's current integration policies and aims to promote social cohesion by developing refugee policies and adopting more inclusive approaches.

Keywords: South Korea, North Korea, defector, integration, cultural and social integration

KISALTMALAR

BM	Birleşmiş Milletler
ÇHC	Çin Halk Cumhuriyeti
DMZ	Demilitarized Zone
DPRK	Democratic People's Republic of Korea
ROK	Republic of Korea
IOM	International Organization for Migration
UNHCR	UN Refugee Agency
AB	Avrupa Birliği
AKÇT	Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Güney Kore'ye İltica Eden Kuzey Koreli Sayısı (2004).....	13
--	----

I. KORE YARIMADASI VE İKİ KORE DEVLETİNİN ORTAYA ÇIKIŞI

GİRİŞ

Günümüzde Kore Yarımadası olarak bilinen coğrafya, Kuzey Kore ve Güney Kore adında iki devletten oluşmakta ve bu iki ülke, kendine has özellikleri ile birçok insanın dikkatini çekmektedir.

Güney Kore veya resmi adıyla Kore Cumhuriyeti (ROK), son yıllarda Hallyu dalgası olarak bilinen ve 1990'lardan itibaren meşhur olmaya başlayan Kore dizileri, Kore pop müzik grupları gibi aktörler sayesinde oldukça popüler hale gelmiştir. Özellikle Çin Halk Cumhuriyeti, Japonya ve Güneydoğu Asya ülkelerinde başlayan bu ilgi, günümüzde Asya kıtasına ek olarak birçok ülkede ve toplumda giderek artış göstermektedir. Hallyu/한류 dalgası adı verilen bu 'Kore kültürel olgusu', farklı yaş ve meslek gruplarından birçok kişi için Güney Kore'yi ilgi odağı haline getirmekle birlikte, 1997 yılında Çin'de yayınlanan '사랑이 뭐길래? (What is Love?)' ve 2002 yılında Japonya'da yayınlanan '겨울연가 (Winter Sonata)' dizileri Hallyu için başlangıç noktası sayılmıştır (Fabrique, t.y.). Hallyu etkisiyle başta Kore yemekleri, Kore tarihi ve Kore diline gösterilen ilgi artmış, 2024 yılının ilk çeyreğinde 3,4 milyon yabancı turist Güney Kore'yi ziyaret etmiştir (Ministry of Culture, Sports and Tourism of the Republic of Korea, 2024). Kültürel diplomasideki aktif politikalarının yanı sıra, ekonomik olarak 'Asya Kaplanları'¹ (아시아의 네 마리 용/ Asian Tigers) sınıflandırmasının içerisinde yer alan ve kimi araştırmacıların "Pasifik kıyısı başarı hikayesi" (Holcombe, 2021), kimilerinin "Han Nehri Mucizesi" (Çetin & Karadaş, 2018) şeklinde ifade ettiği Güney Kore, sadece Doğu Asya için değil aynı zamanda dünya ekonomisi için de önemli bir konumda bulunmaktadır. Hyundai, Samsung, LG Group gibi küresel Chaebol (재벌)² şirketlere sahiptir ve bu da onun dünyanın en büyük 13.ekonomisi olmasına katkı sağlamaktadır (Prarthana, 2024).

¹Asya Kaplanları ifadesi, Soğuk Savaş'ın devam ettiği süreç içerisinde Hong Kong, Güney Kore, Singapur ve Tayvan'ın yüksek bir ekonomik büyüme gerçekleştirmesi ve sanayileşmesini ifade eden terimdir (나무위키 (Namuwiki), 2024).

² Güney Kore'de kurulan, kapitalist iş dünyasında etkin rol oynayan, genellikle şirketi kuran kişi ve ailesinin yönetiminde söz sahibi olduğu, uluslararası küresel holdinglere verilen isimdir. Japonya'daki 'Zaibatsu' sisteminden etkilenilmiştir (Akbulak, 2023).

Kore Savaşı sonrasında çok sayıda siyasi darbe ve ekonomik kriz yaşamış olsa da Güney Kore, bu olağanüstü krizleri aşmayı başarmıştır. Ülke yönetimi ve demokrasinin sağlanması sürecinde farklı aşamalardan geçilmiştir. İlk önemli aşama olan ve kurucu Cumhurbaşkanı Ree Syngman dönemi (1948-1960) olarak adlandırılan dönem, bir nevi diktatörlük dönemi olmuştur. Sonrasında askeri darbe ile biten kısa süreli demokrasi dönemi yaşanmış (1960-1961) ve darbe ile başa geçen Park Chung Hee (1961-1972) ile yarı otoriter bir dönemden geçilmiştir. 1973 yılında tekrar seçilen Park Chung Hee, ‘Yushin (유신)’³ reformlarını uygulamış ve başkan Park’ın suikast ile öldürülmesiyle bu dönem sona ermiştir. Siyasi gidişatta antidemokratik olarak adlandırılan son dönem ise, 1980-1987 yıllarında Başkan Chun Doo Hwan dönemi olmuştur (Han, 1989 s. 267).

Özellikle 1980’li yıllar, siyasi yönetim ve halk için önemli bir dönüm noktası olmuştur. Örneğin; 1980 yılında ‘Gwangju Ayaklanması’, 1988 yılında ‘88 Hareketi’ adı verilen, her alanda demokrasinin uygulanması isteğini barındıran eylemler gerçekleştirilmiştir. 1990’lı yıllar ise Kim Young Sam’ın başa gelmesiyle birlikte demokrasinin gelişme gösterdiği, serbestleşme ve küreselleşme ideallerinin takip edildiği, Birleşmiş Milletlerin bir üyesi olduğu, Japon menşeli ürünlere konulan ambargoların kaldırıldığı ve diplomatik olarak açılımların yaşandığı yıllar olmuştur (Holcombe, 2021, s. 352).

Kuzey Kore veya resmi adıyla Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti (DPRK) ise daha çok dış dünyaya kapalı bir devlet oluşu, siyasi yönetim şekli, üç nesildir yönetimde olan Kim ailesinin yürüttüğü politikalar ve yaşam tarzları ile dikkat çekmektedir. Münzevi devlet geleneğini devam ettiren Kuzey Kore yönetimi, radikal milliyetçi ve militarist olduğunu öne sürmekte ve kendisinin, tıpkı Güney Kore hükümetleri gibi, Korelilerin tek temsilcisi olduğunu savunmaktadır. Dünyaya kapalı bir şekilde varlığını devam ettirmeye çalışması, yönetimin babadan oğula geçmesi gibi özellikleri de onun Joseon İmparatorluğu’nun halefi gibi davrandığını göstermektedir. Devletin Korece resmi adı ‘Joseon Demokratik Halk Cumhuriyeti’ (조선민주주의인민공화국) olarak geçmekte ve bu da halef-selef ilişkisinin resmi yönetim tarafından benimsendiğini göstermektedir. Komünist-Sosyalist bir temel üzerine inşa edilen Kuzey Kore, 2009 yılında yapılan değişiklik ile komünizme yapılan atıfları anayasasından çıkarmış ve 2000 yılından itibaren giderek kapitalistleşmeye yönelik faaliyetler gerçekleştirmiştir (Salmon, 2014, s.107). Kendine has yönetim politikaları oluşturan ve çoğunlukla antidemokratik eylemler gerçekleştirdiği için eleştirilen Kim ailesi, bir nevi kişilik/

³ Restorasyon veya yeniden biçimlendirme anlamına gelen bu ifade, bir dizi anayasal reformun gerçekleştirildiği dönemi belirtmek için kullanılmaktadır (U-M International Institute, t.y.).

lider kültü oluşturmuştur. Kurucu Kim Il Sung kendi ülkesinin Stalin'i olmuş, “yüce lider” (최고지도자/ Supreme Leader) olarak meşruiyetini sağlamış ve uzun süre, kurduğu ülkeyi yönetmiştir (나무위키-Namuwiki, t.y.).

Kim Il Sung yönetimi, her ne kadar Stalin'in yönetiminden etkilense de kendine özgü birçok özellik barındırmaktadır. Yüce liderin posterlerinin her yerde asılı olması, 2000'li yılların başına kadar olan dönemde -küçük bir ülke olmasına rağmen- otuz beş bin heykelinin bulunması, Konfüçyüsçü kültür ve itaat etme anlayışının harmanlanmasıyla halkın kendisine olan hayranlığının giderek artması ve babadan oğula geçen yönetim anlayışı, onu diğer ‘ideolojik kardeşlerinden’ ayrı bir konuma getirmektedir. Holcombe bu modern monarşiyi “sosyalist monarşi” şeklinde ifade etmektedir (2021, s. 343).

1970'li yıllara kadar ekonomik çıktısı Güney Kore'den daha fazla olan Kuzey Kore için dengeler 1970'ten sonra bozulmaya başlamıştır (Eschborn ve Apel, 2014, s. 3). Sovyetler Birliği ve Çin Halk Cumhuriyeti ile ekonomik ve siyasi olmak üzere çeşitli iş birlikleri yapılsa da Kuzey Kore için ekonomik durgunluk kaçınılmaz olmuştur. Mevcut kaynakların çoğu askeri harcamalar için kullanılmış ve ekonomi zamanla gerilemeye başlamıştır. Örneğin 1960'lı yılların ilk dönemlerinde askeri harcamaya ayrılan pay %2,6 oranında iken, 1960'ların sonuna doğru gelindiğinde bu pay toplam bütçenin %30'unu oluşturmaktadır⁴ (Suh, 1988, ss. 219-220).

1990'lı yıllar ise, Kim yönetimi için önlenemez kıtlık ve doğal afetleri beraberinde getirmiş; bu durum, Kuzey Koreliler için Kuzey topraklarından başta Çin olmak üzere, Rusya, Vietnam, Moğolistan ve Güney Kore'ye iltica etme düşüncesini gündeme getirmiştir. Kısıtlı tarım arazilerinden yüksek verim elde etmek için uzun yıllar süren yoğun kimyasal gübre kullanımı, toprakları erozyona uğratmıştır. Ek olarak SSCB, petrol ücretini artırmış ve bu durum petrol ithalatında azalmaya yol açmıştır. Petrol miktarındaki azalışın dolayı traktörlerin âtıl hale gelmesi ve sulamada kullanılan motorlar için elektrik ikmalinin sağlanamaması, kötü hava koşulları gibi nedenler, 1995-1996 yıllarında kıtlık sebebi olmuş ve belirtilen sayılara göre en az bir milyon kişi hayatını kaybetmiştir. Kıtlık felaketine, ülke çapında yaşanan sel felaketi gibi nedenler de eklenince, ülkeden iltica eden kişi sayısında artış yaşanmıştır (Seth, 2011). Bahsedilen etkenlerin dışında; sosyal ve siyasi kısıtlamalar, yaşam koşullarının istenilen düzeyde olmaması, siyasi rejimin baskısı ve insan hakları ihlalleri gibi nedenlerle

⁴ Kim Il Sung, 1965 yılına gelindiğinde artan askeri harcamaların ekonomik kalkınma hızını geriletmediğini ve yedi yıllık ekonomik kalkınma planı hedefine, istenilen sürede ulaşamayacağını ifade etmiştir. Lakin belirlenen hedeflere ulaşılması için çalışma ve baskılar sona ermemiştir. Buna rağmen Kuzey Kore halkı yorgunluk göstermeye başlamış, ekonominin giderek kötüleşen durumu durdurulamamıştır (D.-S. Suh, 1988, s. 220).

topraklarından ayrılan Kuzey Kore vatandaşları, nihai olarak Güney Kore'ye iltica etmiştir ve günümüzde de bu durum devam etmektedir⁵. Güney Kore'nin ekonomik olarak iyi bir konumda oluşu, insan hakları ve demokratik değerleri Kuzey'e göre daha çok gözetmesi gibi faktörler de bu iltica nedenlerine eşlik etmektedir. Bunun yanı sıra, etnik Koreli olup aynı zamanda Çin vatandaşı olan kişilerin, Güney Kore'nin ekonomik gelişmişliğini Kuzey Korelilere aktarması, bir nevi teşvik edici bir unsur olmuştur (Yoon, 2001, s. 5). Çoğu illegal bir şekilde gerçekleşen bu iltica hareketleri, ideolojik kardeş olarak görülen Çin Halk Cumhuriyeti ile sınır komşusu Güney Kore için çeşitli sorunlara neden olmaktadır ve Kore hükümetini yeni politikalar oluşturmaya itmektedir. Güney Kore, farklı düzenlemeler ile topluma katılmalarını sağlamaya çalışmaktadır. Lakin aynı etnik kökene sahip olan bu iki ülkenin vatandaşları, siyasi kültür, ideoloji ve kültürel normlar başta olmak üzere, birçok açıdan birbirinden ayrılmaktadır. Bu farklılıklar ise Kuzey Korelilerin Güney Kore'deki entegrasyon süreçlerini zorlaştırmaktadır. Yaşanan adaptasyon sorunları, kültürel, siyasi ve sosyal farklılıkların aşılammaması gibi problemler iki ülke vatandaşlarını birbirinden daha da uzaklaştırmaktadır. Bu tez çalışmasında, İngilizce, Korece ve Türkçe kaynaklardan çeşitli makaleler, tezler ve kitaplar kullanılmış; bahsedilen farklılıklar ve entegrasyon süreci ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir.

Literatürde, Kuzey Koreli sığınmacıların Güney Kore'ye entegrasyon süreci farklı alanlar üzerinden değerlendirilmektedir. Sosyal ve ekonomik uyum alanında, özellikle düşük eğitim seviyesine sahip sığınmacıların iş bulma ve gelir elde etme konusunda ciddi engellerle karşılaştıkları vurgulanmaktadır. Kaçış süreci, daha öncesinde yaşanan travmalar ve yeni bir topluma uyum sağlama mücadelesi, psikolojik adaptasyon sorunlarını artırırken; sığınmacılar çoğunlukla depresyon, anksiyete ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik rahatsızlıklarla karşı karşıya kalmaktadırlar. Ek olarak, dil bariyeri ve kapitalist Güney Kore toplumuna alışmak, günlük yaşamı zorlaştırmakta ve kültürel uyum sürecini negatif etkilemektedir. Sığınmacıların maruz kaldığı ayrımcılık, sosyal izolasyon ve toplumsal önyargılar da aidiyet hissini engellemektedir. Kuzey Koreli yetişkinlerin yanı sıra, çocuklar da çeşitli sorunlar yaşamaktadır. Özellikle eğitim sistemine uyum sağlamada zorluklarla karşılaşmakta ve bazen akran zorbalığıyla yüzleşmektedirler.

⁵ Kuzey Kore'den Güney Kore'ye göç eden bireyler literatürde sıklıkla defector (politik ilticacı) kavramıyla tanımlanmaktadır. Ancak Türkçe literatürde bu terime yaygın biçimde başvurulmadığı gözlemlenmektedir. Bu nedenle, bu çalışmada Kuzey Kore'den Güney Kore'ye iltica eden bireyleri ifade etmek üzere "sığınmacı" kavramı kapsayıcı bir şemsiye terim olarak tercih edilmiştir.

Kuzey Koreli sığınmacılara yönelik benimsenen politikaların, hükümetler arasında değişiklik gösterdiği, sorunların çözümü için sığınmacılara yönelik kapsamlı sosyal destek ve politika reformlarının gerekliliği literatürde sıkça vurgulanmaktadır.

Doğu Asya'nın uç noktasında yer alan Kore Yarımadası, tarih boyunca farklı imparatorluklara ev sahipliği yapmış ve birbirinden farklı olayları bünyesinde barındırmıştır. Görkemli ve uzun bir tarihe sahip olan Korelilerin günümüzde inşa ettiği iki farklı ülkeden oluşan bu yarımada, başta jeopolitik konumu olmak üzere muhtelif alanlarda ilgi çekmekte ve farklı metaforlar ile nitelendirilmektedir. Örneğin Andrew Salmon, bu yarımadayı Çin, Japonya ve Rusya gibi “balinaların arasında bulunan bir karidese” benzetmektedir (2014, s. 13).

Mitolojik olarak kendisini milattan önceki dönemlere dayandıran Korelilerin yazılı tarihleri, M.S.1.yüzyılda oluşturulan ‘3 Krallık Çağı’ ile başlamaktadır. Bununla birlikte, Kore Yarımadası’nda yaşamın ne zaman başladığına dair yapılan araştırmalar, Taş Devri’nden itibaren Korelilerin burada yaşamsal faaliyette bulunduğunu göstermektedir. Örneğin, bugün Kuzey Kore’nin başkenti Pyeongyang’a (평양) yakın bir yerde olan, Goemunmorudonngul (검은모루동굴)’da bulunan ilkel kalıntılar ve taş aletlerin 500 bin yıldan daha eski oldukları saptanmıştır (*Kore Kültür Merkezi*, t.y.). Yarımada kurulan ilk krallık Gojoseon (M.Ö. 2333) olmakla birlikte; sırasıyla Goguryeo, Shilla ve Beakje’den oluşan 3 Krallık Dönemi, bu 3 krallığın birleştirildiği Goryeo ⁶ Dönemi (M.S. 688), Goryeo isminin Joseon olarak değiştirilmesi ile Joseon ⁷ Dönemi (1392), sonrasında Büyük Han (Daehan) İmparatorluğu Dönemi yaşanmış (1897), Japon işgaliyle kurulan Kore Geçici Hükümeti’nin ardından 15 Ağustos 1948 tarihinde Güney Kore (Kore Cumhuriyeti) ve 9 Eylül 1948’de de Kuzey Kore (Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti) devletleri dönemine geçilmiştir.

1.1. Joseon İmparatorluğu ve Modernleşme Süreci

Kore Yarımadası’nda uzun yıllar hüküm süren ve Kore’nin erken modern devleti olarak kabul edilen Joseon İmparatorluğu, 19. yüzyıla kadar dışa kapalı, münzevi bir krallık şeklinde varlığını idame ettirmiştir. Diplomatik ilişkileri çoğunlukla Çin ve Japonya ile sınırlı

⁶ Goryeo isminin Latin alfabesinde yazılış biçimi günümüz Kore/Korea teriminin ortaya çıkmasında etkili olmuştur.

⁷ Joseon ifadesi aslında ‘güzel sabah’ anlamına gelmektedir. Fakat çeviri hatası ile Batılı kaynaklarda daha çok ‘Sabah Dinginliği Diyarı’ şeklinde kullanılmaktadır (Salmon, 2014, s. 14).

kalmış, özellikle 17. yüzyılda dış dünyaya karşı kapılarını kapatmıştır (Salmon, 2014). Dışa kapalı yürütülen bu politikalar, Joseon İmparatorluğu’nu Doğu Asya’nın uzun soluklu imparatorluklarından birisi haline getirmiştir. 19. yüzyılda ise isyanlar ortaya çıkmış, emperyalizmin esintileri hissedilmiş ve özellikle yerel toplum yapısı başta olmak üzere, farklı alanlarda çeşitli değişimler yaşanmıştır. İşgaller ile karşı karşıya kalınınca da ‘kapalı kapı politikası’ yerini ‘açık kapı politikasına’ bırakmış; kimi dönemde Batı kimi dönemde de Japonya örnek alınmıştır. Emperyalizmin bu topraklara ulaşması, Amerikan ve Fransız filoları ile gerçekleşmiş; münzevi krallık olan Joseon, farklı görüş ve seslerin oluşmaya başladığı bir krallık haline gelmiştir (Gong, 2019). Ekonomik sıkıntılar ve sınıf ayrımının neden olduğu sorunlar ideolojik ayrışmaları da beraberinde getirmiş, süreç; aynı ırk, aynı tarih ve aynı kültürel geçmişe sahip tek bir ulusun iki farklı ülke kurması ile sonuçlanmıştır.

18. yüzyıl itibarıyla Amerika ve Fransa gibi ülkelerin yanı sıra Japonya’nın da ilgisini çeken bu topraklar, zamanla ciddi dönüşümlere ev sahipliği yapmıştır. Özellikle Meiji restorasyonları ile kayda değer bir ulusal değişim geçiren Japonya, kendisini Asya Kıtası’na bağlayan bu yarımada hâkim olup, burası sayesinde Çin gibi büyük devletler ile kara bağlantısı oluşturmayı hedeflemiştir. Coğrafi avantajı elinde bulundurmanın yanı sıra revizyonist bir yapıya sahip olan bu imparatorluk, adını büyük ve güçlü devletler kısmına yazdırmak için Joseon İmparatorluğu’nu işgal etmiş ve burada ‘modernleşme’ politikaları uygulayarak, münzevi krallığı diğer uluslar ile etkileşime mecbur kılmıştır. Örneğin Kral Gojong (고종/1863-1907) ordunun modernleştirilmesi için yurt dışından uzmanlar getirtmiş, ülkesindeki ilk tramvay hattının ve demiryolunun inşası için yabancı şirketlere izin vermiş ve Japonya’nın zorlamasıyla; günümüzdeki Busan, Incheon ve Wonsan limanlarını başta Japonya olmak üzere, diğer devletlere açmak durumunda kalmıştır (*National Museum of Korean Contemporary History*, t.y.).

1894 yılında dış ülkelerin müdahalesine son verilmesi ve kast sisteminin yeniden düzenlenmesini talep eden köylüler, Donghak Köylü Devrimi’ni (동학농민운동) gerçekleştirmiştir. Bu devrim, esasen Çin ile Japonya’yı karşı karşıya getirmiş ve Gojong bu ihtilaftan yararlanmak istemiş fakat başaramamıştır.⁸ Bunun üzerine Rus büyükelçiliğine sığınmış ve mücadelede galip olan Japonya, Gojong’u ‘Gabo reformlarını’ hayata geçirmesi için zorlamıştır. ‘Modern devlet olgusu’ takip edilerek siyasi sistemde iyileştirmeler ve eğitimde düzenlemeler yapılmıştır (Moon, 2020). Yukarıdan inme olarak görülen bu reformlarda,

⁸ Joseon İmparatorluğu, Çin tarafından ‘vasal devlet’ olarak görülmekteydi ve Çin İmparatorunu tanıyıp, Çin’e vergi ödemekteydi (Holcombe, 2021, s. 249).

köleliğin kaldırılması, güneş takvimine geçiş ve kıyafetlerin modernleşmesi gibi maddeler yer almıştır.⁹ 1897 yılında ise Büyük Kore/Han İmparatorluğu (Daehan) ilan edilmiş ve yüzyıllar boyunca devam eden Çin'in vasal devleti olma durumu Japonlar tarafından sona erdirilmiştir.

Japonya, 1905 Rus Savaşı sonrasında, daha da güçlenmiş ve artan gücünü Kore üzerinde etkili kılmıştır. Zor ve güç kullanarak modernleşme faaliyetleri gerçekleştirmiş, isyanlar çıkınca bastırmış ve 1910 yılında da bu toprakları tamamen ilhak etmiştir. İlhak süresi boyunca Kore giderek sömürge devlet haline gelmiş, kaynakları Japonlar tarafından kullanılmış, modern tesisler ve eğitim kurumları açılmıştır (Blakemore, 2023). Bununla birlikte, Japon tebaasından sayılan Koreliler ayrımcılığa maruz kalmış; yurttaşlık haklarından mahrum bırakılmış, Budist veya Hristiyan olmalarına rağmen Japon milli dini olan Şintoizm'e ait tapınaklarda ibadet edilmeye zorlanmış, Kore topraklarına ait kalıntı ve sanat eserleri Tokyo'ya götürülmüş, eski saraylar yıkılarak kamusal alanlara çevrilmiştir. Ek olarak Japonca isim alma, resmi evrak ve dokümanlarda Japonca kullanma zorunluluğu getirilmiş, nihayetinde ise 1943 yılında Korece eğitim faaliyetleri yasaklanmıştır. 2. Dünya Savaşı devam ederken bazı Koreliler gönüllü olarak orduya katılırken, katılmak istemeyenler zorla alınmış veya ağır işlerde çalıştırılmıştır (Holcombe, 2021, s. 286). Bunun yanı sıra başta Koreli kadınlar olmak üzere, Güneydoğu Asyalı ve bazı Avrupalı kadınlar "rahatlama birlikleri" içerisinde cinsel köleliğe zorlanmıştır (Çelik, 2020). Uzun yıllar süren bu ilhak ve sömürü karşısında, düzenli bir ordu veya düzenli askeri birlikler kurulamamış; gösterilen tepkiler sınırlı bir gerilla faaliyeti olarak kalmıştır. 1919 yılında gerçekleştirilen 1 Mart Hareketi¹⁰ oldukça kanlı ve sert bir biçimde bastırılmış, bu tarihten sonra da direniş Kore toprakları dışında sürdürülmeye çalışılmıştır. 2. Dünya Savaşı'nın bitmesi ve Japonya'nın mağlup olmasıyla birlikte, Kore özgürleşmiş ve yönetim boşluğu sorunu ortaya çıkmıştır. Avrupa Kıtası'nın aksine, şiddetli yıkıma maruz kalmayan eski Joseon topraklarında sol ideolojiye sahip bir grup ortaya çıkmış ve 'Kore Halk Cumhuriyeti'ni kurarak, yarımada genelinde 'Halk Komiteleri' oluşturmuştur (Kore Tarih Öğretmenleri Birliği, 2014). Fakat bu 'bütünleşmeye yönelik adımlar' uzun ömürlü olamamıştır. Birçok nedeni olmakla birlikte, 2. Dünya Savaşı'nda galip gelen Müttefikler' in, Koreliler adına (onlara danışmadan) karar alması ve ülke yönetimini idare edebilecek potansiyel yöneticilerin, ideoloji, eğitim ve siyasi görüşler açısından kutuplaştırılması, ana nedeni oluşturmuştur.

⁹ Korelilerin geleneksel şapkası olarak bilinen 'Kat (갓)' kullanımında değişikliğe gidilmiş ve erkeklerin kısa saç modeline geçmesi zorunlu hale getirilmiştir (Kore Tarih Öğretmenleri Birliği, 2014, s. 217).

¹⁰ Manse Hareketi olarak da bilinen bu hareket, mart ayında başlayıp iki ay süren ve yarımada genelinde gerçekleştirilen bağımsızlık eylemlerinden oluşmaktadır. Kaynaklara göre, 1500'ü aşkın sokak gösterisi düzenlenmiş ve her sınıftan Koreli katılmıştır (Kore Tarih Öğretmenleri Birliği, 2014, s. 241).

1.2. Güney Kore ve Kuzey Kore'nin Kuruluşu

İki Kore devletinin oluşma sürecinin ilk adımlarından birisi, 1943 yılında Mısır'da gerçekleştirilen Kahire Konferansı olmuştur. Bu konferansta; Çin, Birleşik Krallık ve ABD temsilcileri, Japonya'nın sahip olduğu eski sömürge ülkelerin özgürleştirileceği kararını vermiştir. 1945 yılında toplanan Yalta Konferansı'nda üçlüye Sovyetler Birliği de katılmış ve bir 'Vesayet Konseyi' kurulmuştur. Bu konferans sonrasında SSCB birlikleri, Kore'nin kuzeyine girmiş, bu durum ABD'nin olaya dahil olmasını beraberinde getirmiştir. 10 Ağustos 1945 tarihinde, iki ABD yetkilisi sınır çizgisini saptamakla görevlendirilmiş, bu sınır da "National Geographic haritası" kullanılarak '38. paralel' olacak şekilde belirlenmiş, herhangi bir kültürel değer veya tarihi-coğrafi birliktelik göz önünde bulundurulmamıştır (Salmon, 2014, s. 18). Buna ek olarak, bölünmenin tarihsel bir gerekçesi bulunmamakla birlikte, Koreliler arasında henüz herhangi 'savaş olgusu' söz konusu olmamıştır. Esasen, Goryeo İmparatorluğu'nun başkenti olan ve günümüzde Kuzey Kore sınırlarında yer alan Kaesong (개성시) şehrinde geçen bu paralel, önceki dönemlerde herhangi bir önemi olmayan hatta varlığı bilinmeyen bir çizgi niteliğinde olmuştur. (Cumings, 2005).

Sovyetler Birliği, yarımada'nın kuzeyindeki Kore Halk Cumhuriyeti ile ikili ilişkiler kurmuştur. Sovyet desteği ile, Kuzey'de toprak reformları uygulanmış ve sanayi kamulaştırılmıştır. Amerikan birlikleri ise 8 Eylül'de, günümüzde Güney Kore'nin başkenti olan Seul 'ün (서울) batısındaki Incheon Limanı'na demir atmış ve Korelilerce memnuniyetle karşılanmışlardır. ABD yetkilileri, yarımada'nın güney kısmına yönelik yenilikleri planlarken, Kore Halk Cumhuriyeti'nin varlığını göz ardı etmiş ve sömürge döneminde uygulanan yönetim mekanizması ile yola devam etmiştir (Salmon, 2014, s. 19). Kore Yarımadası'nda güç elde edip hakimiyet kurmak isteyen bu iki 'balina devleti', yetkili oldukları coğrafi bölgelerin yönetimi için kendi muhtemel adaylarını belirlemeyi de ihmal etmemiştir. Sovyetler Birliği'nin yetkin bulduğu kişi; 33 yaşındaki General Kim Il Sung (김일성) olurken, ABD'nin potansiyel ismi 65 yaşındaki Ree Syngman (이승만) olmuştur. Kim Il Sung, 1930'larda Çin topraklarında Japon karşıtı komünist direniş birliğinin lideri olmuş ve Kore'de bulunan Pochonbo kasabasını işgalden kurtarmıştır (Lankov, 2010). İkinci Dünya Savaşı sırasında ise Kızıl Ordu'ya katılmış ve Rusya'da kalmıştır. 1946 yılında ön hükümet yapısı oluşturmuş, ordunun temellerini atmıştır (NamuWiki, 2024). Herhangi bir yere bağlı olmayan bir lobici olarak bilinen Ree Syngman (Fields, 2017) ise Şanghay'da kurulan geçici hükümete başkanlık yapmıştır. Princeton ve Harvard gibi okullarda eğitim görmüş, İngilizce bilen ve Kore Halk Cumhuriyeti'ni kabul

etmeyen antikomünist bir isim olarak tarih sahnesindeki yerini almıştır (Britannica, T. Editors of Encyclopaedia, 2024)

Kutuplaşma giderek şiddetini artırırken, Washington yönetimi, Moskova'nın itirazlarına rağmen birleşme mevzusunu 1947'de BM'ye taşımıştır. BM, yarımada genelinde seçim yapılmasında karar kılmış fakat BM teftiş heyeti üyelerinin Kuzey'e geçişine izin verilmemiştir. Bunun üzerine, 1948 yılının Mayıs ayında sadece Güney'de seçim yapılmış ve 'Kore Cumhuriyeti' kurulmuştur. Bu yeni cumhuriyetin başkanı da Ree Syngman olmuştur (Korean War Legacy, t.y.). Aynı yılın ağustos ayında ise, Kuzey'deki Pyongyang'da seçim yapılmış ve Kim Il Sung 'Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti'nin' başına geçmiştir.¹¹ Sovyetler Birliği'ne ait askeri birlikler 1948 yılında, Amerikan birlikleri de 1949 yılında adadan çekilmiş; iki ülke de çekilirken düzenli ordunun temellerinin atılması için askeri danışmanlar tayin etmiştir (UNMCK, t.y.). Kore Savaşı'na giden süreçte, Güney topraklarında; Kuzey ile yeniden birleşme, bağımsızlığı sağlama ve ulusu kurtarmaya yönelik ayaklanmaların sayısı giderek artmış ve ABD'nin yardımıyla kontrol altına alınmıştır. Örneğin 1947'de Jeju Adası'nda başlayan ayaklanmalar 1948'de de devam etmiş ve oldukça kanlı bir biçimde bastırılmıştır. Kaynaklara göre, isyanların bastırılması sırasında yaklaşık otuz bin kişi öldürülmüştür (Brittany, 2017, s. 110). 38. paralel ile sınırlı kalmak istemeyen Kuzey ve Güney yöneticilerinin iki ismi de karşı tarafa saldırıda bulunmak istemiş, ABD ve SSCB buna izin vermemiştir.¹² Fakat Kim Il Sung bir şekilde Stalin'i ikna etmeyi başarmış ve Sovyetler' den hem askeri teçhizat hem de taktiksel yardım almış ve harekât planlamıştır. 25 Haziran 1950 tarihinde, Kim yönetimindeki Kuzey Kore, sınırı geçerek Seul'e saldırmış ve üç gün gibi bir sürede Güney'in başkentini ele geçirmiştir. Üç ay içerisinde de yarımadanın güneyine ulaşmıştır (Millet, 2024). ABD, aynı yılın eylül ayında ani bir saldırı ile Incheon' da kara harekâtı başlatmış (National Museum of the United States Navy, t.y.), BM desteği ile Türkiye de dahil olmak üzere 16 farklı devlet destek göndermiştir. İki ay içerisinde Kuzey birlikleri 38. paralelin dışına püskürtülmüş, bunun üzerine Çin de aktif olarak savaşa dahil olmuştur (Millet, 2024).

¹¹ Her ne kadar keskin ideolojik kutuplaşma olsa da iki taraf da kuzey-güney ayrımını kesin çözüm olarak görmemiş ve kalıcı olacağını da düşünmemiştir. Halk düzeyinde de genel kanı, yeniden birleşmenin olacağı yönünde olmuştur (Holcombe, 2021, s. 338).

¹² Sovyet arşivlerine göre Kim Il Sung, Kore Savaşı'nın başlamasından önce Kore'nin birleşmesi için askeri birlik konusunda Stalin'in onayını istemiştir (Eschborn & Apel, 2014). SSCB'ye ek olarak, Kim yönetimi, Mao Zedong'u da ittifak olarak görmüş ve Çin'den de yardım talep etmiştir (KBS 뉴스 (News), 2021)¹².

Soğuk Savaş Dönemi'nin ilk büyük küresel krizi olan bu savaş, üç yıl boyunca devam etmiş, 27 Temmuz 1953'te Panmunjom Ateşkes Antlaşması (판문점 선언) imzalanmıştır (*Armistice Agreement for the Restoration of the South Korean State (1953)*, 2021).

1.3. Kuzey Koreli Sığınmacıların Güney Kore'ye Göçü

1.3.1. Göç Hareketlerinin Arka Planı

Kore Yarımadası'nın ikiye bölünüp 38. paralelin sınır kabul edilmesinden sonra, iki ülke arasında göç hareketliliği yaşanmaya başlamıştır ve bu hareketlilik günümüzde de devam etmektedir. Bölünme sonrasında, toplam nüfusun neredeyse üçte ikisi, ABD'nin hakimiyet kurduğu Güney'de yaşamaya başlamıştır. Lakin sanayi merkezleri ve yarımadaya ait maden rezervlerinin birçoğu Kuzey'de kalmıştır. Bu durum da günümüzdeki ekonomik göstergelerin aksine, Kuzey'in uzun bir süre kırsal Güney'e göre daha iyi bir ekonomiye sahip olduğunu göstermektedir. Kore Savaşı yaşanmadan önce Sovyetler Birliği, iki ülke arasındaki mal alışverişini engellemiştir. Ayrıca, Kuzey'e ait kaynaklar kullanılarak üretilen ürünler buradan Sovyetler Birliği'ne gönderilmiştir.

Kuzey Kore ekonomik olarak daha avantajlı durumda olmasına rağmen Kuzey Korelilerin neredeyse üçte biri -iki devletin kurulmasının resmi duyurusunun yapıldığı tarihe kadar- ekonomik olarak daha dezavantajlı olan Güney'e göç etmiştir. Göç hareketliliğine katılan bu göçmenler, çoğunlukla zorla yerinden edilmiş kişiler olmakla beraber, Kuzey'de ve Mançurya'daki sanayi bölgelerinde çalışmaya zorlanmışlardır. 1946 tarihinden itibaren, Kuzey'de siyasi zulüm ve baskıya uğrayan toprak sahipleri, iş insanları, farklı dini inanışlara sahip kişiler ve Kim Il Sung yönetimine karşı çıkan muhalifler de göç hareketliliğine katılmış ve Güney'e göç etmiştir. Bunun yanında, farklı kaynaklara göre yaklaşık dört bin kişi, 1946-48 tarihleri arasında siyasi görüşleri nedeniyle ters yönde göç ederek Kuzey'e yerleşmiştir. 4 buçuk milyon insanın öldüğü Kore Savaşı sonrasında, iki ülke ikişer km genişlik mesafesinde askerden arındırılacak şekilde bölünmüş ve çok sayıda savaş esiri, Güney'i Kuzey'e kıyasla daha cazip bulmuştur (*The Korean War Armistice Agreement*, 1953). Küçük Değişim (Little Switch, 23 Nisan-3 Mayıs 1953) ve Büyük Değişim (Big Switch, 5 Ağustos-23 Aralık 1953) şeklinde adlandırılan esir teatisi sırasında, ABD liderliğindeki BM operasyon güçlerinin esir aldığı 7 bin 604 Kuzey Koreli ve 14 bin 235 Çinli, ülkelerine geri dönmemeyi seçmiştir. Bunun

aksine, 21 Amerikalı ve 1 Britanyalının da aralarında olduğu 347 Kuzey Koreli esir, Kuzey Kore’de kalmayı seçmiştir (Eschborn ve Apel, 2014, s. 3). Kalmak istedikleri yeri seçme konusunda verilen kararın özgür iradeyle gerçekleşmesini sağlamak amacıyla, Tarafsız Milletler Geri Dönüş Komisyonu (Neutral Nations Repatriation Commission) kurulmuş ve komisyonun başkanlığını Hindistan üstlenmiştir. Komisyon, her kişiye aldığı kararların gerekçesini sormuş ve kendi iradeleriyle bu kararları aldıklarından emin olmaya çalışmıştır. Güney’e geri dönmek istemeyen kişilerin, bu kararı genellikle siyasi nedenler ile aldığı belirtilmiştir. Eschborn makalesinde, geri dönmeme kararı alan Amerikalı siyahi bir astsubayın, ülkesindeki ırkçılığın bu kararı almasında etkili olduğunu belirtmektedir. Buna ek olarak Almanya’nın ikiye bölündüğü dönemde, komünist olan Doğu tarafına gönüllü göçlerin gerçekleştiğini ve 1950-1989 yılları arasında neredeyse beş yüz bin kişinin Federal Almanya’ya terk edip, Doğu Almanya’ya geçtiğini eklemektedir. Geri dönüş hususunda dikkat çeken bir diğer ayrıntı ise bazı esir BM askerlerinin endoktrinasyona maruz bırakılıp, casus olarak eğitilmesi olmuştur (Eschborn & Apel, 2014, s. 3).

Kuzey’in ekonomik çıktısının daha yüksek olması ve ağır sanayinin çoğunu elinde bulundurması gibi nedenlere ek olarak, 1950’lerde sınır kontrol sistemi uygulamasını hayata geçirmesi de zamanla Güney’e göç eden kişi sayısında azalmaya sebep olmuştur.¹³ 1990’lı yıllara kadar, yılda sadece beş ila on kişi Güney’e kaçmayı başarmıştır. Bu başarıyı elde edenlerin birçoğu da Kuzey Kore’deki yetkili ve elit kişiler olmuştur. Bunun ana nedenini de yalnızca ‘ayrıcalıklı grup’ üyelerinin yasal çıkış hakkına sahip olmaları oluşturmaktadır. İltica eden kişilerin; savaş uçağı pilotu, yurt dışında görevli diplomat, sınır koruma sisteminin nasıl çalıştığını bilen elit askeri birlik üyeleri ve balıkçılıkla uğraşan kişiler olduğu bilinmektedir. Güney Koreli hükümet yetkilileri ise göç eden kişilerden Kuzey Kore’ye yönelik istihbari bilgi edinmiş ve bu kişileri Kuzey’e karşı propaganda amaçlı kullanmıştır (Lankov, 2006, s. 109). Bahsedilen nedenlerden dolayı, Kuzeyliler iltica etmeleri için teşvik edilmiş, iltica edenlere ise para ödülüyle beraber iltica sonrası koruma hizmetleri sağlanmıştır. 1990’lı yıllarda iltica eden kişilerin daha az ayrıcalıklı gruplardan olması; 1996-99 yılları arasında Kuzey Kore’de ‘Büyük Kıtık (Great Famine/ 북한의 대기근)’ olarak bilinen ve nüfusun neredeyse yüzde beşinin hayatını kaybetmesi ile sonuçlanan kriz; Sovyetler Birliği’nin çöküşü ile Kuzey’in önemli bir müttefikini kaybetmesi, 1995 yılında yaşanan büyük sel felaketi gibi faktörler, Güney Kore’nin ‘teşvik’ politikasından zamanla vazgeçmesine neden olmuştur. Özellikle komünist bloğun

¹³ DMZ (Demilitarized Zone/Askerden Arındırılmış Bölge) olarak da geçen bu sınır kontrol sistemi, hem Güney Kore ajanlarının olası sızma ihtimalini hem de Kuzey’den izinsiz ayrılmayı engellemek için oluşturulmuştur.

çöküşüyle Güney Kore'nin tehdit algısı değişmiş, Kuzey Kore'nin bizzat kendisi tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır.¹⁴ Öte yandan, Güney Kore'nin Kuzeylileri siyasi amaçlarla kullanma ihtiyacının azalmaya başladığı dönemde, ironik bir şekilde, Güney Kore'ye iltica eden kişi sayısı giderek artmıştır. 1994 yılında iltica eden kişi sayısı 52 olmuş ve bu tarihten itibaren dalgalanmalar olsa da genel olarak giderek artış göstermiştir. “Zorlu Yürüyüş”(Arduous March/고난의 행군) olarak da adlandırılan bu dönemde, iltica hareketleri zamanla büyük ölçekli göç hareketlerine evrilmiştir.¹⁵ 2000’li yıllardan itibaren kıtlık felaketinin etkileri azalış gösterse de iltica eden kişi sayısındaki artış devam etmiştir. Kim yönetiminin baskıcı uygulamaları, siyasi tutuklu ve hükümlülerin madenlerde, tarım arazilerinde zorla çalıştırıldığı kwanliso (관리소) kampları, suç işlediği saptanan kişilerin tutulduğu ve yeniden eğitim programlarının sağlandığı ideolojik eğitim kampları kyohwaso (교화소) (Demick, 2010, s. 167), ekonomik istikrarsızlık ve genel olarak yaşam beklentilerinin karşılanmayacağı yönündeki inanışlar iltica sebeplerinde ilk sıralarda yer almaktadır.

¹⁴ SSCB ve komünizm, Güney Kore'nin tehdit listesinde ilk sırada olmuş, bloğun çökmesi ile Kuzey Kore, birincil tehdit olmuştur.

¹⁵ Zorlu Yürüyüş terimi, Kim Il Sung tarafından kullanılmış ve Japon sömürge döneminde atıfta bulunulmuştur. 1994-1998 yıllarında yaşanan kıtlık sırasında hükümet, gıda ve diğer temel ihtiyaçları karşılamada başarısız olmuş ve halkın kendi ihtiyaçlarını gidermesini, bir nevi kendi ayakları üzerinde durmasını teşvik etmiştir(나무위키- Namuwiki, 2024).

Tablo 1. Güney Kore'ye İltica Eden Kuzey Koreli Sayısı (2024) ¹⁶

1970'ten önce	485
1980-1989	63
1990	9
1991	9
1992	8
1993	8
1994	52
1995	41
1996	56
1997	85
1998	947
1999	148
2000	312
2001	1.043
2002	1.142
2003	1.285
2004	1.898
2005	1.384
2006	2.028
2007	2.554
2008	2.803
2009	2.914
2010	2.402
2011	2.706
2012	1.502
2013	1.514
2014	1.397
2015	1.275
2016	1.418
2017	1.127
2018	1.137
2019	1.047
2020	229
2021	63
2022	67
2023	196
2024 (Eylül)	181
Toplam	35.535

¹⁶ (Lankov, 2006, s. 108), (Ministry of Unification of South Korea). (Covid-19 dolayısıyla Kuzey Kore yönetimi sınırlardaki güvenlik önlemlerini artırdığı için iltica eden kişi sayısında önemli bir düşüş yaşanmıştır (Human Rights Watch, 2024)).

1.3.2. Göç Rotası ve Çin Halk Cumhuriyeti

Kuzey Koreliler için son yıllarda göç güzergahı, genellikle üçüncü bir ülkeyi geçip nihai olarak Güney Kore'ye ulaşma biçiminde şekillenmiştir. Doğrudan Güney Kore'ye geçmek, güvenlik problemlerini ve yakalanma ihtimalini artırdığı için tehlikeli olarak görülmüştür. Günümüzde de bu sorun devam etmektedir. Fakat durum her ne kadar böyle olsa da 1960'lı yıllarda iltica eden çoğu kişi, deniz yolunu kullanarak veya DMZ'yi aşarak doğrudan Güney'e geçmiştir. 1980'lerden itibaren ise çoğunlukla Çin olmak üzere, Rusya ve diğer üçüncü ülkeler bir köprü görevi görmüştür (Yoon, 2001, s. 7).

Kuzey Kore'nin kötüleşen ekonomik durumu, bazı kesimler için iş imkânı ve seyahat özgürlüğünü artırırken, vatandaşların kişisel ihtiyaç ve isteklerini karşılaması amacıyla yolsuzluğun ve "jangmadang" (장마당) adı verilen karaborsa pazarlarının ortaya çıkmasına da neden olmuştur (Kim, 2014, s. 554). Buna ek olarak para kazanmak isteyen bazı Kuzey Koreliler, kaçak olarak komşu ülkelere veya ideolojik kardeş olarak kabul edilen Çin Halk Cumhuriyeti'ne gitmeyi tercih etmiştir. ÇHC, uzun süre boyunca göç rotası ve mülteci akışında önemli bir rol oynamış, zamanla başlıca kabul ve geçiş noktası haline gelmiştir. 1990'ların başından itibaren, sınırı geçmeyi başaran Kuzeyliler, ÇHC'nin kuzeydoğusunda rahat bir şekilde gündelik iş bulabilmiş ve burada çalışmıştır. [Lankov, Çin polisinin kaçak işçileri bulamadığını veya bulmak istemediğini düşünmektedir (2006, s. 110)]. Kuzey Kore'de yaşanan büyük kıtlık (Kore Savaşı sonrasında yaşanan en büyük kriz olmuştur) 1998-1999 yılları arasında zirve noktasına ulaşmış ve ÇHC'ye iltica eden Kuzeylilerin sayısı 200 bine yaklaşmıştır. Günümüzde ÇHC'de yaşayan toplam Kuzey Koreli sayısı tam olarak bilinmemekle birlikte, tahmini sayılardan bahsedilmektedir. 2004 yılında dile getirilen tahminler, yaklaşık 50 bin kişinin iltica ettiği yönünde olmuştur. Burada önemli olan bir husus, iltica eden kişilerin sığınmacı statüsünde olmalarından ziyade, açlık veya yoksulluk gibi sebeplerle, sınırı oluşturan Yalu ve Tumen Nehirlerini aşarak (yüzme bilenler yüzerek, bilmeyenler belirli bir ücret karşılığında sandal gibi ulaşım araçlarını tercih ederek) Çin'e geçen çiftçi, işçi ve düşük rütbeli memur sınıfından olmalarıdır. Dikkat çeken bir diğer nokta ise Çin'e geçenlerin çoğunluğunu, kıtlıktan en fazla etkilenen ve ülkenin kuzeyinde bulunan 'Chagang-do (자강도), Hamgyongbuk-do (함경북도), Ryanggang-do (량강도)' şehirlerinden göç edenler

oluşturmaktadır.¹⁷ Genel yapı göz önünde bulundurulduğunda, Kuzeydoğu Çin'in etnik yapısı da yasa dışı göç için elverişli bir ortam sağlamıştır.

Özellikle 2000'li yılların başında, Kuzey Kore ve Çin arasındaki bu trafik akışı iki yönlü olarak değerlendirilmektedir. Kuzey Koreliler, çalışmak ve daha iyi koşullarda yaşayabilmek için Çin'e geçerken, Çin'de üretilen ürünler hem Koreliler hem de Çinliler tarafından Kuzey Kore'ye sokulmaktadır. Söz konusu olan ürünler sadece giyim veya gıda malzemeleri ile sınırlı kalmamakta; kitap, dergi, DVD, popüler Güney Kore ve Batı filmleri, illegal olarak kabul edilen İncil de bu ürünler arasındaki yerini almaktadır (Demick, 2010, s. 203). Bu çift yönlü akış, değişim geçirmiş olsa da günümüzde de devam etmektedir.

İltica rotası incelendiğinde gerçekleşen yasa dışı göç, birçok kesim için zorlu ve tehlikeli olmakla birlikte, Kuzey Kore vatandaşı olan kadınların ve gençlerin durumu da ayrıca dikkat çekmektedir. İnsan kaçakçıları aracılığıyla ÇHC topraklarına geçen Kuzey Koreli kadınlar, güvenliklerini sağlamak için Çin vatandaşı erkeklerle evlenmek durumunda kalmıştır. Evlilik göçü olarak adlandırılan bu duruma ait çoğu örnekte, Çinli erkekler hem çiftliklerinde çalışacak işçi bulmak hem de evlenmek için etnik Koreli evlilik simsarlarına ödeme yaparak Kuzey Koreli kadınlarla evlenmişlerdir (Kim, 2014). Kadınlar için olumsuz bir diğer durum ise cinsel köleliğe maruz bırakılmaları olmuştur. "Kuzey Koreli kadın ticareti" olarak adlandırılan bu durum 2000'li yıllarda Çin'de ciddi boyutlara ulaşmıştır. Kuzey Koreli gençler arasında ise suç işleme oranının artması, kalabalık gruplar halinde dilenme gibi durumlar yaşanmış; bu da Çin'de yaşayan Koreliler için sorun yaratmıştır (Yoon, 2001, s.2).

1990'ların ilk yarısına kadar, Çin ile Kuzey Kore arasındaki sınır hattı bir nevi istikrar ve kontrol bölgesi olmuştur. Kuzey Kore, 'kardeş' ülke olarak gördüğü Çin'e geçen vatandaşlarına ciddi siyasi yaptırımlar uygulamamıştır. Lankov' a göre Çin polisi, Kuzeyliler için Kuzey Kore'nin sınırını koruyan kendi askerlerinden daha caydırıcı bir unsur olmuştur (2004, s. 857). Çin Halk Cumhuriyeti'nde yaşanan radikal liberalleşme (1978), iki ülke arasındaki sınır kontrolünün çöküşü (1990'lar) ile birleşmiş, durum hem büyük ölçekli iltica sayısını mümkün kılmış hem de iltica eden kişilerin sosyal yapısını da keskin ve radikal biçimde şekillendirmiştir. İltica eden kişilerin sayısının artması ve 'sosyal statünün' ayrıcalıklı sınıftan sıradan kişilere olacak şekilde değişmesi, Güney Kore hükümeti için istenmeyen bir durum oluşturmuş ve göç

¹⁷ ÇHC yetkililerinin, bu göç hareketliliğinin ilk dönemlerinde etkin bir durdurma faaliyeti yürütmemesinin sebebi, 1960'larda yaşanan Kültür Devrimi sırasında birçok Çinlinin Kuzey Kore'ye sığınması olmuştur (Lankov, 2004, s. 857).

teşvikleri azaltılmıştır. Komünist bloğun çöküşü sonrasında, ana tehdit unsuru olan Kuzey Kore ile ilişkilerin kötüleşmesinden çekinmeleri bu durumun temel sebebi olmuştur. Çin Halk Cumhuriyeti üzerinden Güney Kore'ye iltica etmeyi ikinci makul seçenek olarak gören Kuzeyliler için ise bu teşviklerin azalması birçok problemi beraberinde getirmiştir.¹⁸ Güney Kore elçiliğine veya konsoloslughuna ulaşmayı başardıktan sonra Seul'e geçiş izni alacağını düşünen kişiler, Güney'in bu konudaki pragmatik politikaları ile karşılaşmışlardır. Daha düşük statüde olanların Çin üzerinden yaptıkları başvurular olumsuz sonuçlanırken, Kuzey Kore'nin baş düşünürü ve Kim Jong-Il'in yakın danışmanı Hwang Chang Yop (황장엽) gibi üst sınıftan kişilerin iltica teklifleri kabul edilmiştir. Güney Kore'ye iltica etme şansını elde eden diğer bir kesim ise, Güney Kore'de veya Batı ülkelerinde akrabaları olan Kuzeyliler olmuştur. Bağlantı halinde olunan akrabalar, Kuzey Kore'den iltica etmeleri için Kuzeylilere maddi destek sağlayıp, insan kaçakçılarına 2000 yılı için 10 bin dolar ödedikleri takdirde, Kuzeylilerin Güney'e geçişlerini kolaylaştırabilmişlerdir.¹⁹

Güney Kore'nin, 2000'li yıllardan itibaren ilticaları önlemeyi istemesinin bir diğer nedeni ise Çin ile 1992 yılında başlayan ve giderek olumlu bir ivme kazanan diplomatik ilişkisini bozmak istememesi olmuştur. ÇHC, iki Kore devleti arasında yaşanan sorunlarda tarafsızlığını korumaya çalışmış ve iltica hareketlerinde köprü görevi gören bir geçiş noktası olmak istememiştir. Bu durum da zamanla iltica etmek isteyen Kuzey Korelileri farklı bir rota bulmaya yöneltmiştir. Güney Kore'ye geçişte daha etkili olacaklarını düşündükleri için, Moğolistan veya Güneydoğu Asya ülkeleri gibi farklı ülkelerdeki Güney Kore diplomatik misyonlarını aracı olarak kullanmak istemişlerdir. Lakin, örneğin Vietnam (Hanoi) ve Tayland (Bangkok) gibi Güneydoğu Asya ülkelerinde bulunan Güney Kore misyonları da Pekin misyonları ile aynı kararları uygulamıştır (Lankov, 2004, s. 865).

İltica hareketlerine pek de hoşgörölü bakılmamasının başka bir sebebi, Çin'den gelen ve Güney Kore vatandaşlığı elde etmek isteyen 'etnik Koreliler' olmuştur. Bu konuda oldukça temkinli davranan Güney Koreli yetkililer, Güney'e geçebilen her kişinin Kuzey Kore kimliği taşıyıp taşımadığına bakmış ve Kuzey Kore vatandaşı olmayanları geri göndermiştir.²⁰ Bu duruma dair

¹⁸ Güney Kore İstihbarat Teşkilatı'na (NIS) göre, 2000-2002 yılları arasında Güney'e gelen 2.034 Kuzey Korelinin büyük bir çoğunluğu ÇHC üzerinden gelmiştir (Lankov, 2004, s. 864).

¹⁹ "On Milyon Ayrı Ailenin Yeniden Birleşmesi İçin Kore Meclisi" (Korean Assembly for the Reunion of Ten Million Separated Families/KARTS) dönem başkanı olan Cho Dong Young'a göre 'başarılı bir ilticanın gerçekleşmesi' ciddi miktarda bir paranın varlığını ve Çinli aracılar, Kuzey Koreli yetkililer dahil olmak üzere birçok kişinin müdahil olmasını gerektirmektedir (Lankov, 2004, s. 865).

²⁰ 1999-2002 yılları arasında, 15 Çin vatandaşının kendisini Kuzey Koreli olarak tanıtır Güney Kore'ye geçmeye çalıştığı belirtilmiştir (Lankov, 2004, s. 866).

bir örnek ise on dört yıl boyunca Güney' e iltica etmeye çalışan Kuzey Koreli Kim Yong Hwa (탈북자 김용화) olmuştur. 1988 yılında Kuzey Kore'den Çin'e geçmeyi başaran Kim, Pekin'deki Güney Kore Büyükelçiliğine sığınmış fakat Güney Koreli yetkililerin 'gereksiz bir diplomatik anlaşmazlığı' önleme gerekçesi ile reddedilmiştir. Bunun üzerine 1995 yılında Vietnam'a geçmiş ve orada da aynı nedenlerle geri çevrilmiştir. Aynı yıl, Güney Chuncheong eyaletinde bulunan Taean Yarımadası'ndan tekne ile Güney Kore'ye geçmeyi başarmıştır. Fakat Çin'de yakalanmamak için Kuzey Kore'ye ait kimlik, fotoğraf vb. gibi unsurları imha ettiği ve Çin'in Liaoning eyaletine ait 'sahte bir oturum kartı' bulundurduğu için Güney Koreli yetkililer, Çin ile irtibata geçerek Kim'in Çin vatandaşı olduğunu doğrulayınca, Kim Yong Hwa'yı tekrar sınır dışı etmiştir. Medyada geniş bir yankı uyandıran bu durum, Güney Kore'de halkın tepkisine neden olmuş ve Kim, on dört yıl sonra ülkeye girişi izni almayı başarmıştır (*Radio Free Asia*, 2004).

Güney Kore hükümetinin iltica hareketlerini olumsuz olarak değerlendirmesinin bir diğer nedeni ise, elit sınıfın yerini eğitimsiz köylü ve düşük statülü meslek gruplarının alması olmuştur. Böyle bir iltica portföyünün, Güney Kore toplumuna her alanda başarılı bir biçimde uyum sağlayamayacağı yönündeki endişeler temel angajmanı oluşturmuştur. Bununla birlikte, Güney Kore'ye geldikten sonra, bu grubun büyük bir ihtimalle Güney Kore'de ek bir sosyal yük haline geleceği ve bu ülkede yaşadıkları sürece refah sistemine eklenip onlara destek olunacağı düşüncesi de etkili olmuştur. Muhabir Park Yun Cheol 17 Kasım 1999'da yaptığı bir haberde, Kuzey Kore'ye geçen kişilerin birçoğunun benzin istasyonu veya süpermarketlerde çalıştığını, aylık gelirlerinin 5 yüz bin won- 1 milyon won (yaklaşık 900 dolar) arasında değiştiğini ve bu sayıların geçinmek için çok düşük olduğunu belirtmiştir. Kitlel göç ile gelen kişilerin geçimlerini sürdürmesi ve topluma uyum sağlayabilmeleri için sistemli ve düzenli bir destek programının olması gerektiğini savunmuştur (관광동아일보- Dong-A Ilbo, 1999).

İltica faaliyetlerine sıcak bakılmamasının en önemli siyasi nedeni ise, Seul yönetiminin, Pyongyang hükümetinin istikrar dengesini bozarak birçok alanda kendisini tehlikeye atmak istememesi olmuştur. Güney Kore topraklarına gerçekleşecek olan büyük çaplı bir göç hareketi, Pyongyang nezdinde büyük bir krize yol açarak Kuzey Kore için tehlike arz edecek ve Kuzey rejiminde sert bir düşüşe neden olacaktır. Güney Kore ise böylesi bir duruma dolaylı da olsa

taraf olmak istemeyecektir. Özetlemek gerekirse, Güney tarafı, olası bir “Alman tipi”²¹ birleşmeden kaçınmıştır ve bu durum günümüzde de devam etmektedir.²²

1.3.3. Güneş Işığı Politikası (Sunshine Policy/ 햇볕 정책) (1998)

Güney Kore halkının Kuzey Korelilere dair önyargılarının azaltılması, toplumsal kabulün hızlandırılması ve iki ülkenin vatandaşları arasındaki bağın yeniden inşa edilmesini amaçlayan bu tasarıyla, Kuzey Koreli sığınmacıların Güney Kore’ye uyum süreci kolaylaştırılmak istenmiştir (Choi, 2018). Güney Kore Cumhurbaşkanı Kim Dae Jung (김대중) tarafından oluşturulan ve resmi adı Kuzey Kore Uzlaşma ve İş Birliği Politikası (대북화해협력정책/ Engagement Policy) olan bu politika, temelde Kuzey Kore ile ilişkileri güvenli ve doğrusal bir çizgide yürütmeyi amaçlamıştır. Bu politika çerçevesinde, başta siyasi olmak üzere; ekonomi, sağlık ve Kuzey Kore’nin küreselleşmesi alanlarında çeşitli tasarılar hazırlanmıştır. Başkan Kim, Londra’da yaptığı konuşmada ilk kez kullandığı güneş ışığı politikası terimini Ezop masallarından etkilenerek oluşturduğunu ifade etmiştir. Sıcak güneş ışığı ifadesi ile, Kuzey Kore’yi yatıştırma politikası ifade edilmiş ve iki Kore ülkesi arasında birçok alanda iş birliği ve düzen oluşturma amaçlanmıştır (국가기록원 – National Archives of Korea, 2014). Kuzey Kore’nin reform ve açılım yolunu izlemesi hedeflenmiş, daha önceki Güney Kore hükümetlerinin sert tasarıları ve ‘birleşme’ politikası geri plana itilmiştir. Öyle ki, birleşme terimi kullanılmamış, onun yerine ‘yapıcı angajman politikaları (constructive engagement policies/ 건설적 관여 정책)’ kullanılmıştır. Ayrıca yönetimin amacının birleşme değil, barış içinde bir arada yaşama ve Kuzey Kore rejimine güven yaratacağı şeklinde olacağı açıklanmıştır. Bu politika çerçevesinde, siyaset ve ekonominin birbirinden ayrılması vurgulanmış, Kuzey Kore’nin siyasi teşviklerden ziyade; ekonomik teşviklere ihtiyacı olduğu, siyaset ve iş dünyasının ayrılması gerektiği belirtilmiştir (Min, 2017).

Büyük kıtlık sonrası hızlanan ekonomik çöküntü dikkate alınmış ve çeşitli yatırım faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Kuzey Kore’nin tarımsal üretimini artırmak için Pyongyang yönetimine gübre, böcek ilacı ve tohum yardımları sağlanmıştır. Kuzey Kore’deki mevcut sağlık hizmetlerinin durumu göz önünde bulundurulmuş ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele etmek ana

²¹ Alman tipi birleşme olarak akademik literatüre giren bu ifade, iki Almanya’nın barışçıl bir şekilde birleşme kararı almasını ifade eder (Lankov, 2004, s. 866).

²² Güney Kore, başta siyasi, ekonomik ve güvenlik olmak üzere çeşitli alanlarda yaşanabilecek olası sorunlardan çekindiği için böyle bir birleşmeye sıcak bakmamaktadır.

hedef olmakla birlikte, ilaç yardımları yapılmıştır (Yeger & Podoler, 2022). Bu yardımlar, Güney Kore'deki özel sektör ve sivil kuruluşlar da dahil olmak üzere, Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu gibi kurum ve kuruluşlar aracılığıyla sağlanmıştır (Campbell, 2015). Uzun süre devam eden gıda sıkıntısının giderilmesi için köklü değişiklikler yapılması istense de Kuzey yönetiminin direnci, bu alandaki politik girişimleri engellemiştir. Karşılıklı refah için iş birliği tasarısıyla birlikte, Kore Savaşı nedeniyle ayrılan ailelerin bir araya getirilmesi teşvik edilmiş ve bu, güneş ışığı politikasının en önemli önceliklerinden biri olmuştur. Güney Kore, bu isteğini mütekabiliyet çerçevesinde karşı tarafa iletmiş, gübre yardımı karşılığında, ayrılan aileler için bir birleşme merkezi oluşturmayı sunmuştur. Giderek genişleyen çerçeveye, yalnızca ayrılan aileler değil, Kore Savaşı esnasında Kuzey'e sığınmış veya orada kalan diğer kişiler de kapsam içine alınmıştır. İki ülke başkanının fiziki olarak bir araya geldiği ilk zirve olan '2000 Koreler-arası Zirve (Inter – Korean Summit)'de ayrı düşen aile üyelerinin bir araya gelmesi ve uzun süreli siyasi mahkumlar sorununa çözüm üretilmesi konusunda anlaşmalar gerçekleşmiş, 100 ailenin yeniden buluşturulması konusunda uzlaşmıştır (Levin & Han, 2002, s. 27). Kim'in hayata geçirdiği bu politikanın arka planındaki olaylardan birisi ise, Doğu Almanya ve Batı Almanya'nın birleşmesiyle ortaya çıkan sorunlar olmuştur. Kuzey Kore topraklarından gerçekleşecek olan olası bir kitlesel göç hareketi, Kuzey rejiminin istikrar dengesini bozacak bir durumu ortaya çıkaracaktır. Doğu Alman vatandaşlarının Macaristan üzerinden Batı'ya iltica etmesi ve bu durumun Doğu Almanya'yı dezavantajlı bir konuma getirmesi yakın tarihteki olumsuz örneklerden birisi olmuştur. Seul yönetimi, böylesi bir durumun oluşması ve Kuzey'in istikrarsızlaşması ihtimalinde, yeniden inşa sürecinin zor olacağını düşünmüştür. Ayrıca başta sosyal alanda olmak üzere, farklı alanlarda yaşanacak olumsuz sonuçların Güney Kore için yük anlamına geleceği belirtilmiştir (Lankov, 2006, ss. 112-114). Kim Dae Jung hükümeti ise, bu durumdan kaçınmak istemiş ve güneş ışığı politikasını oluşturmuştur. İki ülke arasında barış, uzlaş ve iş birliğini hayata geçirmeye yönelik hazırlanan bu politika, resmi olarak yürürlükten kaldırılmamıştır. Bu konuda farklı görüşler olsa da genel kabul gören durum, 2016 yılında Kuzey Kore'nin dördüncü nükleer denemesini gerçekleştirmesi ve Gwangmyongseong füzesini (광명성 로켓) fırlatmasıyla bu politikanın kendiliğinden atıl hale geldiği yönünde olmuştur (나무위키 -namuwiki, 2024).

II. TEORİK ÇERÇEVE VE GÖÇ TEORİLERİ

2.1. Göç Nedir?

Göç, çeşitli nedenler dolayısıyla, belirli bir yerden başka bir yere kalıcı veya geçici olarak gerçekleştirilen yer değiştirme eylemidir. Farklı kaynaklarda değişik tanımlamalar yapılsa da bu yer değiştirme hareketlerinin; ekonomik, siyasi, güvenlik, eğitim veya daha iyi yaşam koşullarına sahip olma isteği gibi nedenlerle gerçekleştirildiği buluşulan ortak nokta olmaktadır. Her göç hareketi kendine ait sebeplere sahip olmakla birlikte, günümüzde özellikle güvenlik endişesi ve ekonomik sorunlar göç hareketlerinin temel nedenini oluşturmaktadır.

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) yayımladığı Göç Terimleri Sözlüğünde göçü: *“Bir kişinin veya bir grup insanın uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmesi. Süresi, yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleridir. Buna, mültecilerin, yerinden edilmiş kişilerin, ekonomik göçmenlerin, aile birleşimi gibi farklı amaçlarla hareket eden kişilerin göçü de dâhildir.”* şeklinde açıklamaktadır (Perruchoud & Redpath, t.y., s. 35).

Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Programı (UN Habitat) ise göç terimini: *“1 yıl veya daha uzun bir süre boyunca bir başka ülkede kalma veya o ülkede yerleşik bir yaşam kurma eylemi.”* şeklinde açıklamaktadır (Lim, 2023).

Farklı şekillerde açıklanan ve insanlık tarihi ile çağdaş olan yer değiştirme hareketi, uzun yıllar boyunca ‘ilkel göç’ adı verilen ve engellenemeyen doğal afetler gibi çevresel nedenlerle gerçekleştirilirken (Özcan, 2017, s. 194), özellikle 18.yüzyılda yaşanan Sanayi Devrimi ile birlikte; siyasi, ekonomik ve sosyal sebepler ön plana çıkmaya başlamıştır. Coğrafya ayrımı gözetmeksizin kesintisiz bir şekilde devam eden göç hareketleri, temelde daha iyi yaşam koşullarına sahip olma amacı ile gerçekleştirilmekte ve dünya geneli göz önünde bulundurulduğunda *“güney yarım küreden kuzey yarım küreye ve doğudan batıya”* olacak şekilde gerçekleşmektedir (Ekici & Tuncel, 2015, s. 13).

Göç türleri de tıpkı göçün nedenleri gibi farklılık göstermektedir. Göç eden kişiler veya topluluklar kendi iradeleri çerçevesinde göç etmeyi seçtiği gibi, bazı kişi veya kurumların zor kullanmasıyla, kendi iradeleri dışındaki bir göç hareketine katılmak durumunda da

kalabilirler.²³ Bununla birlikte, göç etme şekline göre düzenli veya düzensiz olarak ayrım yapmak da mümkün olmaktadır. Düzensiz göç, göç eden kişilerin göç ettikleri veya transit geçiş yaptıkları ülkelerin normlarına aykırı bir şekilde o ülkeye girmesi anlamına gelirken; düzenli göç, bu durumun tam tersi olan, yasal kurallara uyularak gerçekleştirilen göç hareketlerini ifade etmektedir. Göç edilen yer konusundaki ayrım ise iç (yurt içi) ve dış (yurt dışı) göç kavramları ile açıklanmaktadır. Ülke içerisinde gerçekleştirilen yer değiştirme eylemi iç göç olarak adlandırılırken, ülke topraklarını aşır başka bir ülkenin sınırını geçme hareketine dış göç adı verilmektedir. Bahsedilen göç türlerine ek olarak; bireysel ve kitlesel göç, beyin göçü, dairesel göç, gizli göç, evlilik göçü gibi alt başlıklar halinde sınıflandırılan göç türleri de bulunmaktadır.

Göç etme eylemi, genel olarak göç eden bireyler üzerinden incelenirse de farklı aktörler ve farklı mekanlar da bu göç sürecini etkilemektedir. Göçmen kavramı bir şemsiye terim şeklinde kullanılmakta ve genel olarak yer değiştirme sürecinde yer alan kişileri ifade etmektedir. Göçmen olarak başka bir ülkeye giden kişiler incelendiğinde, bu kişilerin gittikleri ülkelerin kültürüne, yeni hayatlarını sürdürmek için seçtikleri mekânlara, birlikte yaşayacakları toplumun normlarına ayak uydurmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir. Bu alışma sürecinde; sahip oldukları maddi ve manevi unsurlarını koruma altına alma, hayatta kalma ve yaşamlarını sürdürmek için de çabalamaktadırlar. Bu mücadele süreci de kişilerin dinamik ve aktif bir yaşam tarzı sürmesine neden olmaktadır. Başka bir ifadeyle, göç eden bireylerin yaşamlarını devam ettirmek ve diğer birçok şey için mücadele etmeleri gerektirmektedir. Ekici ve Tuncel bu süreci “çok boyutlu bir iktidar mücadelesi” olarak adlandırmaktadır (2015, s. 14).

Göç eden kişiler, var olma mücadelesinde benzer unsur ve özellikleri barındıran diğer göçmenler ile dayanışma içerisinde hareket etmektedirler. Çoğu araştırmacı, dayanışma ve uyum ilişkisini ‘ağ kuramı’ (network theory) üzerinden açıklamaktadır. Bu yaklaşıma göre bireyler, göç etme kararını ve yerleşme süreçlerini sosyal bağlantılar üzerinden gerçekleştirmektedir. Göç eden kişiler, onlardan daha önce göç eden tanıdıkları sayesinde yeni yerlere gitme kararı almakta ve gittikleri yere daha kolay adapte olmaktadır. Bu unsurların bir araya gelmesi de göçü teşvik eden önemli bir etkeni oluşturmaktadır. Göç edilen yer baz alınarak inceleme yapıldığında ise, özellikle kitlesel göçe ev sahipliği yapan ülkelerde muhtelif sorunlar yaşanmaktadır. Altyapı ve barınma hizmetlerinin sağlanması, güvenlik problemlerinin

²³ İrade ile gerçekleşen göçler genel olarak ekonomi temelli olurken, zorunlu göçler esasen siyasi temele dayandırılmaktadır (Ekici & Tuncel, 2015, s. 14).

giderilmesi gibi sorunlara ek olarak; ekonomik, kültürel ve toplumsal entegrasyonda yaşanan sıkıntılar hedef ülkeyi zor durumda bırakmaktadır.²⁴

Dünyada sınır aşan göç örnekleri az sayıda olmamakla birlikte, her coğrafyada bir göç hareketi gözlemlenmektedir ve her göç eylemi kendine has nitelikler taşımaktadır. Yaşadığımız coğrafya göz önünde bulundurulduğunda, özellikle 2010’lu yıllarda başlayan Arap Baharı süreci ile Orta Doğu’dan gerçekleşen kitlesel göç olayları başta Türkiye olmak üzere birçok ülkeyi etkilemiştir. Suriye iç savaşı nedeniyle de Suriye halkı, yine Türkiye başta olmak üzere farklı yerlere göç ederek dünyanın en büyük mülteci grubunu oluşturmuştur. Bahsedilen süreçler farklı kesimden birçok kişinin zamanla aşına olduğu olaylar haline gelmiştir. Bununla birlikte, bu tez çalışmasının konusu olan Kuzey Korelilerin kendi ülkelerinden başta Güney Kore olmak üzere, farklı ülkelere göç etme süreci genellikle ilgi görmemektedir. Kore Yarımadası’na her ne kadar belirli alanlarda ilgi gösterilse de yaşanan göç hareketleri özellikle Türkçe literatürde çok fazla dikkat çekmemektedir. Çalışmanın bu bölümünde göçle ilgili terimler ve mevcut yaklaşımlar incelenerek Kuzey Kore’den gerçekleşen göç hareketi daha iyi bir şekilde açıklanabilecektir.

2.2. Göç terimleri

Göçün ne olduğuna dair farklı tanımlamalar olduğu gibi, göç eden kişileri de tanımlarken farklı kavramlar kullanılmaktadır. Bu bölümde, önemli görülen kavramlar, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Af Örgütü gibi kuruluşların tanımlamaları aracılığıyla açıklanacaktır.

2.2.1. İltica- Sığınma (Asylum)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR) ilticayı: “*Kendi ülkelerinde ciddi zarar görme riski altında olan ve başka bir ülkede güvenlik arayışı için ayrılmak zorunda kalan herkes için mevcut olan bir koruma şekli*” ifadesi ile açıklamaktadır. Açıklamanın devamında sığınma eyleminin ilk adımının “*iltica edecek kişinin sevdiği kişileri, kurulu düzenini ve güvenlik duygusunu geride bırakıp özellikle kara ve/veya deniz yolu ile*

²⁴ Hedef ülke “göç eden kişiler için varılacak nihai ülke” anlamına gelirken, kaynak ülke “göç eden kişilerin vatandaşlık bağı ile bağlı olduğu ülke” anlamına gelmektedir. Transit ülke ise “göç eden kişilerin kaynak ülkelerinden hedef ülkeye geçişi esnasında geçici ve uzun süreli olarak konakladığı ülke” anlamına gelmektedir (Perruchoud & Redpath, t.y.).

ulaşmayı tercih ederek, tehlikeli bir yolculuktan geçeceği” olduğunu belirtmektedir (UNHCR, 2022).

İltica eden kişiler hedef ülkelere varmayı başarmış olsa bile, hiçbir kurum ve devlet bu kişilerin güvenliğine dair herhangi bir garanti sunmamaktadır. Ayrıca devletlerin sığınma talebine verdikleri yanıtta dair kesin bir süre bulunmamakla birlikte, özellikle kriz ve buhran gibi olağan dışı süreçlerde sığınma hakkı askıya alınabilmekte veya taleplere yanıt verme süresi çok uzun bir süreye tekabül edebilmektedir.

2.2.2. Sığınmacı (Asylum Seeker)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (UNHCR)’nin tanımına göre sığınmacı: *“Uluslararası koruma arayan kişi.”* Anlamına gelmektedir. Fakat biraz daha ayrıntılı bir şekilde açıklanacak olursa; ‘kendi ülkesinde gördüğü zulüm gibi sebeplerden dolayı ülkesini terk edip başka bir ülkeden koruma talebinde bulunan kişi’ şeklinde açıklanabilir. Bu kişilerin, *“mülteci statüsü veya tamamlayıcı koruma talepleri henüz tamamlanmamakla birlikte korunma, eğitim ve sağlık gibi hakları bulunmaktadır”* (UNHCR, t.y.).

1951 Mülteciler Sözleşmesi (1951 Refugee Convention) 33. Maddesinde; sığınma talebinde bulunan kişilerin, hayati tehlikeleri veya özgürlüklerini kısıtlayıcı durumların olması ihtimalinde geri gönderilmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Ek olarak, bunun hem insan hakları hukuku hem de uluslararası teamülün getirdiği bir sorumluluk olduğunu belirtmektedir.

2.2.3. Göçmen (Immigrant- Migrant)

Göçmen terimi, 1951 Mülteciler Sözleşmesi’nde doğrudan açıklanmamakla birlikte uluslararası kabul görmüş bir tanımı da bulunmamaktadır. Uluslararası Af Örgütü (Amnesty International) *“menşe ülkeleri dışında kalan, sığınmacı veya mülteci olmayan kişi”* şeklinde açıklamaktadır. Daha geniş bir kapsamda bir tanım eklenecek olursa, mevcut koşullardan daha iyi bir yaşam koşulu elde etme amacıyla *“gönüllü olarak gerçekleştirilen göç hareketi”* şeklinde açıklanmaktadır (Amnesty International, t.y.). Hem Uluslararası Af Örgütü hem de Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, göçmen statüsünde bulunanların da temel insani haklarının korunması gerektiğini; zorla çalıştırılma, işkence gibi insanlık dışı eylemlere maruz

bırakılmaması ve meşru bir zemin olmaksızın gözaltına alınmaması gerektiğini vurgulamaktadır.

2.2.4. Mülteci (Refugee)

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği, mülteci terimini “*kendi ülkesinden kaçmak ve başka bir ülkede güvenlik aramak zorunda kalan insan*” şeklinde açıklamaktadır. Bu tanıma ek olarak 1951 Mülteciler Sözleşmesi 1.maddesinde “*Irkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen her şahıs.*” şeklinde bir tanımlama yapılmaktadır (UNHCR, 1951).

2.2.5. İltica eden (Defector)

İltica eden/politik ilticacı şeklinde Türkçe’ye çevrilen bu terim, daha çok Soğuk Savaş döneminde komünist rejimlerden kaçan kişilere atıfta bulunmakla birlikte, günümüz literatüründe Kuzey Kore’den kaçan, başta Çin Halk Cumhuriyeti olmak üzere bazı ‘transit ülkelere’ geçen ve nihai olarak ‘hedef ülke’ Güney Kore’ye iltica eden kişileri anlatırken kullanılmaktadır. Günümüz kullanımı üzerinden bir tanım yapıldığında bu terim: “*Askeri veya ideolojik sebeplerle kaynak ülkeden ayrılan ve genellikle karşıt ülkeye sığınan kişi*” anlamına gelmektedir (Lartigue, 2024). Oxford Dictionary ise bu terimi “*kendi ülkesini veya davasını karşıt bir ülke lehine terk eden kişi*” şeklinde açıklamaktadır. Özellikle sosyalist-totaliter rejimlerde görülen bu tip yer değiştirme eylemi, mevcut iktidar mekanizmasından kaçışı ifade etmekte ve ideolojik iltica olarak da adlandırılmaktadır.

İdeolojik iltica hareketleri Soğuk Savaş döneminde genellikle sosyalist ve kapitalist ülkeler arasında gerçekleşmiştir ve Kuzey Kore’den Güney Kore’ye iltica etme eylemi bu hareketliliğin günümüzdeki örneklerinden biridir. Ayrıca Soğuk Savaş döneminde sosyalist devletlerce bu tarz kaçış hikayeleri suç sayılmaktayken, kapitalist devletlerce teşvik edilmiştir (Scott, 2023). Soğuk Savaş döneminin sona erdiği 1990’lı yılların ilk yarısında, Kuzey Kore ve Güney Kore

ilişkisinde de bu durum gözlemlenmiştir. Kuzey Kore yönetimi kaçma eylemlerini yasaklarken, Güney Kore, kendisine avantaj sağlayacağını düşündüğü için ilticayı teşvik etmiştir. Fakat Seul yönetimi daha sonraki dönemlerde teşvik edici politikalardan vazgeçmiştir.

2.2.6. Diaspora

Diaspora kelimesi eski Yunanca’ da “*saçılmış tohumlar*” anlamına gelmektedir (Yaldız, 2013, s. 290). Fakat günümüz terminolojisinde “*menşe ülkelerinin sınırları dışında yaşayan, genellikle ortak bir etnik kökene veya atalara sahip göçmen topluluğu*” tanımı ile kullanılmaktadır (Skeldon & Bastia, 2020).

Uluslararası Göç Örgütü (IOM) ise bu kavramı “*kimlikleri ve aidiyet duyguları göç deneyimleri ve geçmişleri tarafından şekillendirilmiş olan göçmenler veya göçmenlerin torunları*” şeklinde açıklamaktadır (IOM, 2023). Ek olarak diaspora üyelerinin gittikleri hedef ülkelerde ortak deneyim, tarih ve kimlik üzerinden ana vatanları ile olan bağlarını devam ettirdiklerini belirtmektedir.

Kuzey Koreli bireylerin iltica sonrasındaki hukuki statüleri diğer göçmen gruplarından farklı değerlendirilmektedir. Avrupa Birliği kriterleri göz önünde bulundurulduğunda bu kişiler; öncelikle sığınmacı, başvurularının kabul edilmesi durumunda ise mülteci statüsüyle tanımlanabilmektedir. Buna karşın Çin Halk Cumhuriyeti’nde uluslararası koruma ilkeleri dikkate alınmaksızın çoğunlukla “yasa dışı göçmen” olarak sınıflandırılmaktadır. Güney Kore’de ise anayasal düzenlemeler çerçevesinde, belirli idari süreçlerin ve güvenlik soruşturmasının tamamlanmasından sonra hukuki vatandaş olarak kabul edilmektedirler (European Union, 2011; K. Lee, 1999; Kwon, 2014)

2.3. Göç ve Sosyolojik Yaklaşımlar

Göç olgusunu sosyolojik bir çerçevede açıklayan isimler arasında Ernest George Ravenstein, Samuel A. Stouffer, Everett Lee, William Petersen gibi ünlü sosyologlar bulunmaktadır. Bu bölümde, bu isimlerin göçe dair literatüre kazandırdıkları terim ve yaklaşımlar açıklanacaktır.

❖ *Ernest G. Ravenstein ve Göç Yasaları Kuramı*: 1885 yılında yayımladığı ‘Göç Yasaları (The Laws of Migration)’ adlı iki makalesi ile Ravenstein, kendisinden sonra göçe dair araştırma yapacak kişiler için adeta pusula niteliği kazanmıştır. Yaptığı çalışmada, endüstrileşme süreci ve kentleşme algısı üzerinde kuramsal bir çerçeve inşa etmiş ve 19. yüzyıldaki gelişmeleri baz almıştır. Makalesinde yedi temel kanun üzerinden göç olgusunu açıklamaya çalışmıştır. Ona göre, göç eden kişiler uzak mesafe yerine daha yakın mesafeye göç etmeyi tercih ederken, gidilecek nihai yerler de sanayileşmiş endüstri merkezleri olmaktadır. Ravenstein’in ifadesiyle: *“Kısa mesafede bir yer değiştirme gerçekleşmektedir; bu da göçmenleri emen büyük ticaret ve sanayi merkezlerine doğru "göç akımlarını" oluşturmaktadır”* (Ravenstein, 1885, s. 198). Uluslararası göç söz konusu olduğunda da genellikle büyük sanayi merkezleri odak noktası olmaktadır. Ayrıca *şehirlerde yaşayan kişiler, kırsal alanda yaşayan kişilere göre daha az göç etme fikrine sahiptir* (Ravenstein, 1885, s. 199). Son olarak kadınlar ve erkeklerin göç etme yönelimi hakkında; *kadınların erkeklere göre daha çok göç ettiğini belirtmektedir* (Ravenstein, 1885, s. 199). Kuzey Kore’den Güney Kore’ye iltica eden kişiler için de böylesi bir durum söz konusu olmaktadır.

Ravenstein ilk makalesinde daha çok iç göçe odaklanırken, ikinci makalesinde uluslararası göç dinamiklerini de çalışmasına dahil etmiştir. Ravenstein’e göre, sınır ötesi göç de tıpkı iç göçte olduğu gibi kentsel ve endüstriyel gelişim üzerinden açıklanmalıdır. Bu göç hareketinin temel itici faktörünün ‘ekonomik olarak daha iyi bir seviyeye ulaşma arzusu olduğunu’ belirtmektedir. Asıl nedene ek olarak; alınan yüksek vergiler, baskıcı rejim ve sert kanunlar, olumsuz çevre koşulları gibi faktörlerden de bahsetmektedir. Ama bahsedilen bu ek nedenler, hiçbir zaman daha iyiye ulaşma arzusunun ötesine geçememektedir (Ravenstein, 1889, s. 286). Ayrıca, göçün mütemediyen devam ettiğini, bu sürekliliğin temel kaynağının da sanayinin giderek daha da gelişmesi ve insanlar için cazip ticaret merkezlerinin sayısının artması olduğunu belirtmektedir. Ravenstein’e yönelik yapılan eleştiriler, teorisinin tarihsel bir zemine dayanmadığı ve birey odaklı düşündüğü yönünde olmuştur. Ravenstein’in görüşleri her ne kadar sosyolojik yaklaşımlar başlığı altında incelense de özellikle ‘göç eden kişilerin, göç kararını maliyet ve kazanç çerçevesi dahilinde aldığını’ belirtmesi gibi ekonomik nedenler üzerinden göç hareketlerini açıklaması, Ravenstein’i Neoklasik ekonomik yaklaşıma sahip çalışmaların da öncüsü kılmıştır (Çağlayan, 2006, s. 71).

❖ *Samuel A. Stouffer ve Kesişen Fırsatlar Kuramı*: Stouffer 1940 yılında yayımladığı “Kesişen Fırsatlar: Hareketlilik ve Mesafeye İlişkin Bir Teori (Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance) adlı makalesinde, Ravenstein’in göçün mesafe

üzerinden açıklanmasına belirli alanlarda karşı çıkmaktadır. Onun temel argümanı ise bireylerin göç etme sürecinde nihai hedeflerine ulaşmaya çalışırken, karşılarına çıkan fırsatların mesafeden daha önemli olduğu yönündedir. Mesafenin de göç alma kararında etkili olduğunu ifade etmekle birlikte, tek belirleyici faktörün o olmadığını eklemektedir.

Ayrıca “hareket ile mesafe arasında da zorunlu bir ilişki olmadığını” bunun yerine “kesişen fırsatlar” kavramını kullanarak “belirli bir mesafeye giden kişi sayısının, o mesafedeki fırsatların sayısı ile doğru orantılı, araya giren fırsatların sayısı ile ters orantılı olduğunu” öne sürmektedir (Stouffer, 1940, s. 856). Daha ayrıntılı bir şekilde açıklanacak olursa ‘bir kişinin bir yere göç etme kararı almasında o yerin sağladığı fırsatların sayısının artması, göç etme olasılığını da artıracaktır. Burada doğru bir orantı söz konusudur. Ters orantı açısından bakıldığında, eğer kişi göç edeceği yere varmadan önce daha iyi fırsatların sunulduğu, daha yakın bir yer ile karşılaşırsa bu fırsatları değerlendirecektir. Bu durumu da kesişen veya araya giren fırsatlar (intervening opportunities) kavramıyla açıklamaktadır. Bu kesişen fırsatların sayısının artmasının nihai hedefe gitme ihtimalini azaltacağını da belirtmektedir.

❖ *Everett Lee ve İtme Çekme Kuramı*: Lee, 1965 yılında yayımladığı “Göç Teorisi (A Theory of Migration)” adlı makalesinde, itme çekme kuramı ifadesinden bahsetmiş ve bu kavram sosyolojik yaklaşımlarda en çok ön plana çıkan ifade olmuştur. Lee’ye göre, göç kararı dört temel başlık üzerinden incelenmelidir. Bu başlıklar ise:

1. Kaynak ülkeye ait faktörler,
2. Hedef ülkeye ait faktörler,
3. Kesişen engeller,
4. Bireysel faktörler, şeklinde açıklanmaktadır (Lee, 1966, s. 49).

Lee, bu dört ana faktör üzerinden itme çekme kuramının nasıl gerçekleştiğini açıklamıştır. Kaynak ülkeye ait faktörlerde; yoksulluk, siyasi iktidarın baskısı, çatışma gibi olumsuz özellikler bireyleri göç etmeye iter ve ‘itici unsur’ olarak adlandırılır. Hedef ülkeye ait faktörlerde ise bireyler göç etme kararını, iş imkanlarının iyiliği, yaşam standartlarının kaliteli oluşu gibi o yerin olumlu özelliklerine bakarak alırlar; bu da ‘çekici unsur’ olarak adlandırılır. İtici ve çekici unsurların çok sayıda olduğunu belirten Lee, itici faktörleri ‘negatif (-)’, ‘çekici faktörleri pozitif (+)’, göç kararı alınmasında herhangi bir etkisi olmayan faktörleri ise ‘kayıtsız kalınan faktörler (0)’ şeklinde sembolize etmektedir. Ek olarak, itici ve çekici unsurların hem kaynak ülkede hem de hedef ülkede birlikte bulunduğunu, fakat bu iki unsurun bireyler tarafından farklı algılandığını belirtmektedir. İyi bir iklimin herkes için çekici bir unsur

olabileceğini fakat iyi bir okul sisteminin sadece küçük çocukları olan ebeveynler için çekici bir unsur niteliğinde olacağını örnek olarak göstermektedir (Lee, 1966, s. 50). Bir kişinin göç etme veya kalma kararı almasında etkili olan nedenin tam olarak bilinemeyeceğini ve var olan sebeplerin de diğer kişiler için aynı olmayacağını belirtmektedir. Diğer bir ifadeyle itici ve çekici faktörlerin ‘kişiye göre değişen, göreceli etmenler’ olduğunu düşünmektedir (Lee, 1966, s. 50). Bu kuramda önemli olarak kabul edilen ‘kesişen engeller’ ise, Lee’ye göre makro ve mikro olarak ikiye ayrılmaktadır. Göç etme eyleminin sebep olacağı belirsizlikler, ulaşım, gerekli olan ödenek gibi unsurlar mikro faktörleri oluştururken; göçü engelleyen sıkı ve sert yasalar, bireylerin göç için uygun olup olmaması gibi faktörler ise makro- üst düzey faktörleri oluşturmaktadır (Çağlayan, 2006).

❖ *William Petersen*: 1958 yılında yayımladığı ‘Göçün Genel Bir Tipolojisi (A General Typology of Migration) adlı makalesinde, göçü beş farklı çerçeve içerisinde inceleyen Petersen, itme çekme faktörlerini açıklayan diğer bir isim olmuştur. Göçün normal bir olgu olduğuna karşı çıkan Petersen, ekonominin göçü büyük oranda etkilediğini ve ekonomide yaşanan hareketliliğin üst, orta ve alt sınıftaki kesimleri de etkilediğini savunmaktadır (Çağlayan, 2006).

Oluşturduğu beş farklı göç tarzı ise:

1) İlkel (Primitive) Göç: “*Ekolojik bir itkiden kaynaklanan göç*” (Petersen, 1958, s. 259) şeklinde tanımladığı bu göç çeşidinde, doğada gerçekleşen ve insanların bulundukları yerden başka bir yere gitmesine sebep olan kuraklık, çekirge istilası, rüzgarlar vb. birçok çevresel etmenden bahsetmektedir.

2) Zoraki (Forced) ve Yönlendirilen (Impelled) Göç: Petersen, bu göç tarzında insanları göç etmeye iten faktörün “*devlet veya ona eş bir sosyal kurum*” (Petersen, 1958, s. 261) olduğunu belirtmektedir. Peterson’a göre bireyler, herhangi bir siyasi-sosyal baskının olduğu durumda göç etmeye dair kararları kendileri verebiliyorlarsa buna yönlendirilen göç denilmektedir. Fakat göç etme hususunda herhangi bir karar alma yetileri yoksa buna zoraki göç denilmektedir. Bu göç türünü açıklarken 2. Dünya Savaşı sırasında Naziler ve Yahudiler arasında yaşanan olayları örnek göstermiş ve Yahudilerin göç ettirilmesi durumunu zoraki göç statüsüne dahil etmiştir.

3) Serbest (Free) Göç: Açıklanan ilk üç göç tipinde bireylerin iradesi görece önemsiz iken, bu göç tarzında bireyler göç etme kararını tamamen kendi iradeleri çerçevesinde almaktadırlar. Yani zoraki bir durum veya bir baskı söz konusu olmamaktadır. Göç kararı alan kişiler genellikle yenilik peşinde koşan ve kişisel gelişim odaklı olan bireylerdir.

4) Kitlese (Maas) Göç: Teknolojinin sürekli gelişmesi ve ilerlemesi ile kitlese göçün paralel bir şekilde arttığını ifade eden Petersen, bu göç tipinde, göç olgusunun kolektif bir bilinç hali

aldığını belirtmektedir. Bu noktada, Amerika'ya göç eden İsveçlileri örnek olarak göstermektedir. İsveçli çocukların göç etmek üzere eğitildiğini, İsveç'te bulunurken Amerika hakkında bilgi edinme olanaklarının arttığını ve “yeni dünyanın” onlar için yabancı olmadığını düşünmektedir. Böylelikle, göç edilen yerdeki kişisel uyum sürecinin kısaldığını ve kolaylaştığını da eklemektedir (Petersen, 1958, s. 264).

❖ *Thomas Faist ve Sosyal Sermaye Teorisi:* Faist'in öncüsü olduğu bu yaklaşım, göçün sadece ekonomik nedenler dolayısıyla gerçekleşmediğini, sosyal sermaye ve ilişkilerin de belirleyici bir rolü olduğunu savunmaktadır. Sosyal sermaye ise bireylerin sahip oldukları çevre ve insan ilişkilerinin bütünü olarak tanımlanabilir. Faist, bu sermayenin hem göç kararı alınmasında hem de göçün başarılı bir şekilde gerçekleşmesi hususunda önemli olduğunu düşünmektedir. Ayrıca ona göre göç kararı, bireysel değil daha çok toplumsal ilişki ve sosyal bağlar sayesinde alınmaktadır. ‘Göçün Ulusötesi Sosyal Alanları (The Transnational Social Spaces of Migration)’ adlı makalesinde, sosyal sermaye ve göç ilişkisi için Çin'den gerçekleşen göçü ve ‘guanxi’ kavramını örnek göstermektedir. Bu kavramı ‘arkadaşlık-topluluk’ şeklinde açıklayan Faist, Çinlilerin göç eylemlerinin hemşehrlik algısına dayandığını ve bu ağların göç etmede önemli bir güven kaynağı olduğunu belirtmektedir (Faist, 2006, s. 3).

❖ *İlişkiler Ağı (Network) Teorisi:* Douglas Massey ve Jørgen Carling'in öncü isimleri olduğu bu yaklaşımda, göç eden kişilerin sahip olduğu sosyal ağların, göç etme sürecini nasıl etkilediği üzerinde durulmaktadır. Teorinin tanımının yapıldığı ‘Uluslararası Göç Teorileri: Bir İnceleme ve Değerlendirme (Theories of International Migration: A Review and Appraisal)’ adlı makalede, ilişkiler ağı “göçmenleri, eski göçmenleri ve göç etmeyenleri, geldikleri ve gittikleri yerlerde akrabalık, dostluk ve ortak topluluk kökeni gibi kişiler arası bağlar aracılığıyla birbirine bağlayan ağlardır.” (Massey vd., 1993, s. 448) şeklinde açıklanmaktadır. Sosyal sermaye teorisinden farklı olarak, bu teoride sosyal ağların göçü başlatan neden olmasından ziyade, göçün devamlılığı ve ilerleyen süreçleri etkilediği hususu, araştırmanın temel konusu olmaktadır. Bu teoriye göre göçmenler arasındaki ilişki; ortak köken, kan bağı, sahip olunan soy gibi faktörlere dayanmaktadır. Göç eden kişiler ve göçmen olmayan kişiler arasındaki ilişkileri ise “kaçınılmaz (inevitably) ilişki” şeklinde ifade eden Massey, göç eden kişinin ister istemez yerli insanlarla etkileşime geçeceğini eklemektedir (Massey vd., 1993, s. 449). Bir ülkeye yeni göç eden göçmenler, bu faktörleri baz alarak daha önce giden göçmenler ile iletişim kurmaktadır. Gerçekleşen bu etkileşim, onların gittikleri ülkeye adaptasyon sürecini hızlandırmakta ve entegrasyonunu kolaylaştırmaktadır. Tüm bunların yanı sıra bu ağlar; göç

etmenin maliyetini ve olası risk ihtimalini azaltırken, göç ederek, beklenen net getirilerin artmasına yardımcı olmaktadır. Massey’e göre bahsedilen bu etmenler, göçün aynı zamanda sürekliliğini sağlamaktadır çünkü göç hareketi onun devamlılığını sağlayacak sosyal yapıyı inşa edecektir (Massey vd., 1993). Ayrıca göç hareketlerinin hacmi zaman içerisinde artacak ve göç veren toplumda daha geniş bir kesimin oluşmasını sağlayacaktır (Massey vd., 1993, s. 449). Bu teori de tıpkı işgücü göçünün yeni ekonomisi teorisinde olduğu gibi, sınır aşan göç hareketinin, hane halkının aldığı kararlar veya bireylerin motivasyonları çerçevesinde gerçekleşebileceğini kabul etmektedir. Fakat bu faktörlere ek olarak, belirli bir noktada alınan göç kararlarının bir sistem oluşturacağını ve diğer karar alacak kişileri teşvik edici nitelikte olacağını savunmaktadır. Bu yaklaşım, göçü; ücret farklılığı, sağlanan istihdamlar gibi konulara dayanarak değil, hedef ülkenin belirlenme nedenini ilişkiler ağına dayanarak açıkladığı için literatürde önemli bir konuma sahip olmaktadır.

2.4. Göç ve Ekonomik Yaklaşımlar

❖ *Neoklasik Teori:* Çağdaş göç teorilerinde hareket noktası olarak kabul edilen bu teoriye göre, göç olgusu esasen işgücü arz ve talep dengesine göre şekillenmektedir. Daha yüksek ücretler ve daha iyi ekonomik koşullara sahip olma isteği gibi unsurlar, göç etme kararını etkilemektedir. İşgücü arz ve talebine yönelik coğrafi değişiklikler, bölgeler ve ülkeler arasındaki ücret farkları göçü tetikleyici etmenlerdir. Bir diğer ifadeyle, göç ile neoklasik teorinin ana argümanı olan ücret farklılıkları arasında doğrusal bir ilişki bulunmaktadır (Özcan, 2017). John R. Harris, Michael Todaro tarafından geliştirilen bu yaklaşım, ekonomik kalkınma ile göç arasındaki ilişkiyi açıklamaya çalışmakta ve makro düzeyde bir inceleme yapmaktadır. Todaro, “Daha Az Gelişmiş Ülkelerde İşgücü Göçü ve Kent İşsizliği Modeli” (A Model of Labor Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries) adlı makalesinde, ücret farklılıklarının kırsaldan kente göç kararı alınmasında tek başına etkili olmadığını; yüksek ücret söz konusu olsa bile, iş bulma beklentisinin düşük olduğu durumlarda bireylerin göç kararı almama ihtimali olduğunu savunmaktadır. Beklenen gelir farkı (expected income differential) şeklinde adlandırdığı olgunun, göç kararı alınmasında etkili olduğunu, bunun da kentsel ve kırsal bölgeler arasında göç hareketlerini etkilediğini belirtmektedir. Kentlerdeki işsizlik ve istihdam oranının düşük oluşu, iş bulma beklentisini etkilemektedir çünkü ‘modern’ sektördeki iş bulma olasılığı bu iki olguya bağlı olmaktadır (1969, s. 138).

Kurekova, eklemeler yaparak göç hareketini bir tümseğe (hump-shaped) benzetmektedir. Refah düzeyi iyi olan ülkelerde, bireylerin göç etmek için gereken maddi koşulları sağlayabildiğini ve göç etme oranının arttığını; daha sonraki aşamalarda ise ülkenin gelişmişlik düzeyinin giderek yükselmesiyle göç etme teşviklerinin azaldığını belirtmektedir (2009, s. 3)

Mikro düzeyde yapılan incelemeler ise Larry A. Sjaastad'ın sosyo-demografik özellikler ve beşerî sermaye teorisini birleştirmesi üzerine hız kazanmıştır. Sjaastad, 'İnsan Göçünün Maliyet ve Getirileri (The Costs and Returns of Human Migration)' makalesinde göçü, bireylerin davranışları ve ekonomik motivasyonları üzerinden açıklamaktadır. Ayrıca göçü, gelir farklılıklarının neden olduğu bir olgu olarak değil, bireylerin daha yüksek gelir elde etmesini sağlayacak yatırım aracı olarak görmektedir (1962, s. 80). Göç eden bireyin, tüm etmenler hesaplanınca büyük bir maddi fayda elde edeceğini ve bu faydanın göç etme maliyetini geride bırakacağını belirten Sjaastad, bunun esasen göçün ana nedeni olduğunu düşünmektedir. Başka bir ifadeyle, bireyler maliyet ve getiri hesaplaması yaptıktan sonra göç kararı almaktadırlar. Kazançların hesaplanması ise, göç edilen hedef ülkedeki ortalama ücretler üzerinden gerçekleştirilmektedir. Maliyetleri; sosyal (yeni yere adapte olmada yaşanan zorluklar), psikolojik (aile ve tanıdık çevreden uzaklaşma) ve maddi (taşınma masrafı vs.) alanlarda sınıflandırırken, getirileri de uzun vadede refah artışı, eğitim imkanlarının iyileşmesi, daha yüksek ücretli bir iş bulma avantajı ve istihdam olanaklarının genişlemesi şeklinde örneklendirmektedir (Sjaastad, 1962).

Neoklasik yaklaşımlar, göç eden birey ve toplumları aynı potada değerlendirmesi, göçü tarihsel bağlamda incelememesi, belirleyici etmenleri mekanik bir yaklaşımla ele alması, piyasayı kusursuz bir şekilde lanse etmesi gibi nedenler dolayısıyla eleştirilse de birçok araştırmacı tarafından çalışmalarda çıkış noktası olarak baz alınmıştır (Özcan, 2017).

❖ *Michael Piore ve İkili İşgücü Piyasası Teorisi:* Sınır aşan göç hareketlerinin temel sebebinin sanayileşmeye bağlı işgücü talebinin artması olduğunu savunan bu teoride, Piore öne çıkan isimlerden birisidir. "İşgücü Piyasasında Düalizm: Belirsizlik ve Değişim Karşısında Bir Yanıt" (Dualism in the Labor Market: A Response to Uncertainty and Flux) adlı makalesinde, Fransa örneğinden yola çıkarak işgücü piyasalarının iki ayrı kategoriden oluştuğunu belirtmektedir. Birincil işgücü olarak kabul edilen kısımda, yüksek ücret, kalıcı iş ve istihdamdan bahsederken; ikincil işgücünde ise düşük ücret, geçici iş ve istihdamdan bahsetmektedir. Birincil sektörde işgücü daha ayrıcalıklı kişilerden oluşurken, ikincil sektör; kadınlar, gençler, azınlık grupları, göçmenler ve diğer "dezavantajlı" kişilerden oluşmaktadır (Piore, 1978, s. 27).

Sermaye yoğun ekonomilerde hem vasıflı hem de vasıfsız işçi istihdamı sağlanırken, emek yoğun sermayelerde sadece vasıfsız işgücüne yönelik istihdam sağlanmaktadır. Piore, bu ikili örgütlenme piyasası ve göç ilişkisinin, göç alan ülkelerdeki “*düşük ücretli işgücü gereksinimini*” sağlamaya yönelik olduğunu düşünür (Özcan, 2017, s. 199). Başka bir ifadeyle uluslararası göç tanımına dahil olan göçmen işçiler, sanayileşmiş- modern ülkelere göç ederek düşük ücretli ve düşük vasıflı işler için istihdam edilir. Bu yaklaşımda, göç konusu özellikle ikincil sektör için önem teşkil etmektedir çünkü sektörün sürekliliğini sağlamaktadır. Göçmen işçilerin yer aldığı ikincil sektör, ağırlıklı olarak göçmenler tarafından desteklenmektedir. Gelişmiş ekonomiye sahip ülkelerde, yerli işçiler çalışma konusunda seçici davranırken, göçmen işçiler bu konuda daha az seçicilik göstermektedir. Dolayısıyla, göçmen işçiler dezavantajlı konumda olup, yerli işçilerin tercih etmediği, daha az prestijli işlerde çalışmak durumunda kalmaktadırlar. Ayrıca yerli ve sendikalı işçilerin talep ettiği ücretleri de talep etmemektedirler. İş güvenliği hususunu da yine yerli işçilere göre daha az gözetmektedirler. Bahsedilen bu faktörler nedeniyle göçmen işçiler, ikincil sektörün vazgeçilmez unsurlarından biri olmaktadır (Piore, 1978, s. 38).

Özcan’a göre bu teori, daha çok savaş sonrası dönemde Avrupa ve ABD’ye yönelik göç hareketlerini açıkladığı için önem teşkil etse de yalnızca çekici faktörleri baz aldığı ve piyasanın sadece talep kısmını açıklamaya yönelik olduğu için geniş kapsamlı bir çerçeve sunmamaktadır (2017, s. 199).

❖ *İşgücü Göçünün Yeni Ekonomisi Teorisi (New Economics Of Labour Migration- NELM):* Oded Stark öncülüğünde oluşan bu yaklaşım, göç etme kararının sadece bireyin kendi faydasını gözetmesinden kaynaklı olmadığını, aynı zamanda hane halkının da göç kararında etkili olduğunu savunmaktadır. Stark ve Levhari “Göç Kararlarında Riskin Rolü Üzerine” (On the Role of Risk in Migration Decisions) adlı makalede, çiftçi ailelerden yola çıkarak göçün nedenlerini açıklamaktadırlar. Çiftçi ailelerin, üretimde yeni kaynak ve teknolojiye faydalanmak istediklerini, fakat olası risklerden çekindiklerini ifade etmekle birlikte, daha az riskli yollardan gelir çeşitliliğini artırmayı hedeflediklerini belirtmektedirler. Bu noktada, aile üyelerinden en uygun olan kişinin, şehre giderek tarım dışında bir iş kolunda çalışması en cazip seçenek olmaktadır (1982, s. 192). Bu teori, neoklasik yaklaşımdan ilham almakla birlikte, göçün nedenleri konusunda farklı analizler içermektedir.

Örneğin, bireyin bağımsızlığı bu teoride yerini “*karşılıklı bağımlılık*” ilkesine bırakmakta, göç eden kişinin ailesi ve hane halkı da analizlere dahil edilmektedir (Özcan, 2017, s. 201). Bu

yaklaşımına göre, aile üyelerinin tamamı değil, birkaçı göç ederek ekonomik fayda sağlamaktadır ve bu fayda hem sürekli hem de istikrarlı olmalıdır.

Ek olarak, J.E. Taylor, 'İşgücü Göçünün Yeni Ekonomisi ve İşçi Dövizlerinin Göç Sürecindeki Rolü' (The New Economics Of Labour Migration and The Role of Remittances in The Migration Process)' adlı çalışmasında, kaynak ülkenin, sınır aşan göç hareketinden kazancına yönelik farklı argümanlardan bahsetmektedir. Örneğin göç eden işçilerin ülkeye döviz girmesini (remittances) sağladıkları ve bu girdinin hem hane halkı üzerinde olumlu etkiye sahip olduğunu, hem de ülkenin ekonomik olarak kalkınmasında önemli bir role sahip olabileceğini savunmaktadır. Bundan dolayı da bu işçi göçü ve döviz girdisinin ekonomik politikalar ile desteklenmesi gerektiğini eklemektedir (Taylor, 1999). Bu teori, geleceğe aşırı odaklı olması ve aile içindeki cinsiyet rolü gibi faktörler üzerinde durmaması konularında eleştirilse de göç ve döviz girdisi üzerine yoğunlaşan tek yaklaşım olarak literatürde önemli bir yere sahip olmaktadır (Özcan, 2017).

2.5. Göç ve Coğrafya

❖ *Wilbur Zelinsky ve Hareketlilik Geçiş Teorisi*: 1971 yılında yayımladığı Hareketlilik Geçiş Hipotezi (The Hypothesis of the Mobility Transition) makalesinde Zelinsky, göç hareketleri ile bir toplumun ekonomik- demografik gelişimi arasındaki ilişkiye dair çeşitli görüşler ortaya koymaktadır. Ona göre, insanların göç etme davranışları rastgele değildir, belirli dinamikler üzerine kuruludur ve düzenlidir. Sanayileşme ve modernleşme dönemleriyle birlikte göç etme oranı giderek artmaktadır. Ayrıca, modernleşme süreci ile göç etme olgusunun iç içe olduğunu, toplum modernleştikçe o topluma ait bireylerin göç etme eğiliminin de arttığını belirtmektedir. Zira, gelişmişlik düzeyi yüksek olan bir toplumda, bireylerin hayatını nerede konumlandıracağına dair seçenek yelpazesi gittikçe genişleyecektir (Zelinsky, 1971, s. 221-222).

Teorisini beş aşama ile açıklamıştır ve bu aşamalar şöyledir:

1) Modernite Öncesi Geleneksel Toplum (Premodern Traditional Society): Bu aşamada bireyler göç etme ihtiyacı hissetmezler, sınırlı bir yer değiştirme olgusu mevcuttur. Bu sınırlı yer değiştirmeye; savaş, ticaret, dini eylemler gibi faktörler neden olmaktadır (Zelinsky, 1971, s. 230).

2) Erken Geçiş Toplumu (The Early Transitional Society): Bu aşama, kırsal kesimden kentlere doğru göçün gerçekleştiği ve hem sanayinin hem de ekonomik iyileşmelerin başladığı aşamadır.

Bu dönemde, nüfus artış hızında yükselmeler yaşanmaktadır. Belirlenmiş bazı koşullarda, vasıflı işçi göçü yaşanmakta ve yurt dışına yönelik göçler de görülmektedir.

3) Geçiş Toplumu (Late Transition Society): Bu aşamada, sanayileşme giderek artış göstermekte ve kentleşme düzeyi de gittikçe genişlemektedir. Dış göç önemli bir unsur haline gelmiştir. Kırdan kente göç etme hızı azalmasına rağmen, göç hareketi hala devam etmektedir.

4) Gelişmiş Toplum (Advanced Society): Bu aşamada, göç dengeye ulaşmış ve kentlerdeki nüfus yoğunluğu artmıştır. Kentleşme oranının yüksek olduğu toplumlarda göç hareketleri görülse de büyük dalgalanmalar gözlemlenmemektedir. Daha az gelişmiş ülkelerden, gelişmiş ülkelere yönelik vasıfsız işçi göçü gerçekleşmektedir.

5) Süpermodern Toplum (Super-Advanced Society): Son aşama olan bu süreçte, göç etme oranları düşük seviyelerde seyretmektedir. Ekonominin gelişmiş olması ve yaşam standartlarının yüksek olması gibi nedenler hem iç hem de dış göçlerde azalmaya sebep olmaktadır.

Bu yaklaşımı ile Zelinsky, her göç hareketinin kendine ait kalıpları olduğunu, göç etme olgusunun yalnızca birey ve ekonomik nedenlerle olmadığını, aynı zamanda toplumlarda yaşanan yapısal değişimlerin de belirleyici bir etmen olduğunu savunmaktadır.

2.6. Dünya Sistemleri Kuramı (World-Systems Theory)

Hem sosyolojik hem de ekonomik yaklaşımlar başlığında ortak şekilde incelenen, Bağımlılık Okulu olarak bilinen ve 1960’lardan itibaren özellikle radikal kalkınma teorisyenleri arasında popüler olan bu teorinin öncü isimleri olarak; Immanuel Wallerstein, Samir Amin ve Andre Gunder Frank akla gelmektedir (Kiely, 2010). Wallerstein, “Dünya Kapitalist Sisteminin Yükselişi ve Gelecekteki Çöküşü: Karşılaştırmalı Analiz İçin Kavramlar (The Rise and Future Demise of the World Capitalist System: Concepts for Comparative Analysis)” adlı makalesinde, dünyadaki mevcut ekonomik sistemin kapitalist olduğunu ve kapitalizmin küresel ölçekte varlığını devam ettiren bir sistem olduğunu belirtmektedir. Bu sistem, tek bir ulus devletten oluşmayan ve 3 temel bölgenin olduğu bir düzene sahiptir. Marksist bir bakış açısına sahip olan bu yaklaşım, işgücü göçünün temel nedenini de kapitalizm olarak görmektedir. Wallerstein’e göre dünya ekonomisinde; merkez, çevre ve yarı çevre şeklinde 3 farklı yapı vardır ve bu yapılar başta ekonomik anlamda olmak üzere, birbirine bağlı bir durumda varlıklarını sürdürmektedir (Wallerstein, 1974, s. 401). Bu teoriye göre, modern dünya sistemi, günümüzde kapitalizmin hâkim ekonomik sistem olmasını da beraberinde getirmiş ve bu bağımlılık kapitalist sistem

çerçevesinde gerçekleşmiştir. Eşitsizlik (unequal exchange) ve sömürü düzeninden bahseden bu yaklaşımda, kapitalist ekonomik sistem, kapitalizme eklenmeyen ülkelerde yurt dışına göç etmeye meyilli bir nüfus oluşturmaktadır. Göç hareketleri de eski sömürge ülkelerden eski sömürgeci ülkelere doğru gerçekleşmektedir (Hindistan- İngiltere, Cezayir ve Fas-Fransa örneklerinde olduğu gibi). Diğer bir ifadeyle, göç hareketleri sadece demografik yer değiştirme olarak değil, kapitalist sistemin ayrılmaz bir parçası olarak görülmektedir. Wallerstein'e göre, kapitalist ülkeler veya kapitalist ilkeleri takip eden ülkeler merkez (core country) iken, kapitalist ülkeler ile kapitalist değerlerce bir çember içine alınan ve bu ülkelere bağımlı olanlar ise çevre ülke (periphery country) ²⁵ olarak nitelendirilmelidir (Çağlayan, 2006). Merkez ülke; hammadde temini, ucuz işgücü gibi nedenlerden dolayı çevre ülkeye ihtiyaç duyarken, çevre ülkeler de ekonomik olarak daha iyi bir konuma yükselme, refahını artırma ve kapitalist sisteme eklenmek için merkeze ihtiyaç duymaktadır. Bu şekilde, iki farklı kategoride olan bu ülke türleri 'karşılıklı bir bağımlılık' süreci içerisine girmekte ve bu da kapitalist piyasanın devamlılığını sürdürmektedir. İki kavrama ek olarak, 'yarı çevre ülke (semi-periphery country) ifadesinden de bahseden Wallerstein, bu tarz ülkelerin hem merkez hem de çevre ülke özellikleri gösterdiğini ve bu bağımlılık sürecine dahil olduğunu belirtmektedir.²⁶

Uluslararası göçün piyasa sistemi dinamiklerinden ve küresel sistemin var oluş yapısından kaynaklandığını öne süren bu yaklaşım, göç unsurunda kararın alınmasında etkili olan birey ve grupların temel motivasyonlarını görmezden gelmesi ve ağırlıklı olarak sermaye, çıkar ilişkisi gibi aktörler üzerinden yorum yaptığı için eleştirilmektedir (Özcan, 2017).

2.7. Göç Sistemleri Kuramı (Migration Systems Theory- MST)

Uluslararası göçü, ulus devletler arasındaki etkileşimin oluşturduğu bir süreç olarak açıklayan bu teori, Adewale Mabogunje'nin 1970 tarihli "Kırsal-Kentsel Göç Teorisine Sistem Yaklaşımı" (Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration)" makalesine dayandırılmaktadır. Fakat MST ifadesi, Mabogunje tarafından kullanılmamıştır. Mabogunje, makalesinde kırsal ve kentsel göç hareketlerini bir sistem içerisinde tanımlamayı önermiş, yer değiştirme hareketlerini belirli faktörler ile bağdaştırarak açıklamıştır. Örneğin; *"oluşturulan sistemler çerçevesinde odak noktanın sadece göçmene değil, göçmenin dönüşüm sürecinin*

²⁵ ABD, Almanya ve Japonya gibi gelişmiş kapitalist ülkeler merkez ülkelere, Güney Asya ve Afrika'da bulunan çoğu ülke ise çevre ülkelere örnek olarak gösterilebilir.

²⁶ Çevre ülkelere ise Çin, Brezilya ve Meksika gibi ülkeler örnek gösterilebilir.

ayrılmaz bir parçası olan çeşitli kurumlara ve sosyal, ekonomik ve diğer uyum mekanizmalarına odaklanıldığını” ifade etmektedir (Mabogunje, 1970, s. 5). Kritiz, M. M. ve Zlotnik, H.’nin 1992 yılında yayımladığı “Küresel Etkileşimler: Göç Sistemleri, Süreçleri ve Politikalar (Global Interactions: Migration Systems, Processes, and Policies)” makalesi ile teoremin kapsamı genişletilmiştir (DeWaard vd., 2009). Uluslararası ilişkiler temelinde ekonomi ve politika baz alınarak oluşturulan bu yaklaşıma göre; ulus devletler, sosyo-ekonomik, jeopolitik ve ekonomik bağlantılar kurarak etkileşime girmektedir. Bu etkileşim de uluslararası göçün nedenini oluşturmaktadır. Bu sınır aşan göç hareketleri sürekli ve karşılıklı olarak gerçekleşmektedir. Ek olarak, bu teoriye göre, göç teatisi üzerinde anlaşılan ülkeler arasında göç ilişkisinden daha önce kurulan çeşitli ilişkiler bulunmaktadır. Bu ilişkiler; siyasi, ekonomik, kültürel alanlarda olabileceği gibi askeri alanlar ve işgal mekanizmaları üzerinde de inşa edilmiş olabilir. Castles ve Miller, ABD-Meksika ile ABD-Vietnam, Dominik Cumhuriyeti ve Kore örneklerinden bahsetmektedir. Göç hareketlerinin öncesinde, ABD’nin 19. yüzyılda sınırlarının güneybatıya doğru genişlemesi ve 20. yüzyılda ucuz işgücü gibi ekonomik nedenlerle Meksika ile ilişki kurduğunu aktarıırken; Vietnam, Dominik Cumhuriyeti ve Kore ile olan ilişkisinin askeri işgal üzerine kurulu olduğunu açıklamaktadır. Bu ülkelerden ABD’ye göç edilmesinin ana nedenini, Amerika’nın bu ülkelerdeki askeri müdahalesinin uzun vadeli bir sonucu olarak açıklamaktadır. Ek olarak, Jamaika’dan İngiltere’ye, Martinik’ten Fransa’ya ve Surinam’dan Hollanda’ya olan göç hareketliliğini sömürge üzerinden açıklarken, Almanya ve Türkiye arasındaki göç hareketliliğini işgücü temelinde açıklamaktadır (1998, s. 24). Uluslararası göç hareketlerinin sürekli olduğunu ve sistemin buna izin verdiğini savunan bu yaklaşımda, göç eden kişiler hem kaynak ülke ile hem de hedef ülke ile bağ kurmaktadır. Göç hareketini yorumlarken, sosyal faktörleri makro ve mikro nedenler temelinde açıklayan bu teoride, makro yapılara örnek olarak kurumsal yapıları gösterirken, göç eden kişilerin kendine ait özellik ve dinamikleri, sosyal etkileşim ağları gibi aktörleri de mikro nedenler şeklinde açıklamaktadır (Çağlayan, 2006, s. 82-83). Karşılıklı bağımlılık kuramını kabul ederek Dünya Sistemleri Teorisine benzerlik gösterdiği gibi, sosyal etkileşim ağları vb. aktörleri de kabul ederek İlişkiler Ağı Kuramı ile de benzerlik göstermektedir.

Kuzey Korelilerin iltica süreci çok kapsamlı ve farklı dinamikleri içeren bir süreç olduğu için tek bir yaklaşım üzerinden bu süreci açıklamak kısıtlı bir perspektiften bakmaya neden olacaktır. Dolayısıyla bu çalışma, daha kapsamlı bir çerçeve sunmak adına göç hareketlerini incelerken tüm teorileri birlikte kullanmayı amaçlamaktadır. Örneğin ekonomik motivasyonların Kuzey Korelilerin göç kararında etkili olmasını açıklarken neoklasik yaklaşımlardan faydalanılmıştır.

Aile üyelerinden bir kişinin (genellikle kadınların) Güney Kore'ye göç etmesi ve Kuzey Kore'ye para göndermesi durumu işgücü göçünün yeni ekonomik teorisi ile açıklanmıştır. Yoksulluk, siyasi iktidarın baskısı, sosyal sorunlar gibi nedenlerin Kuzey Korelilerin göç etmesinde itici unsur kabul edilmesini ve Güney Kore'nin ekonomik gelişmişliği, iş imkânının fazla olması gibi unsurların çekici güç olması itme çekme yaklaşımı üzerinden açıklanmıştır. Son olarak sosyal ilişkilerin de göç kararında etkili olduğu, özellikle iltica hareketinde ilk durak olan Çin Halk Cumhuriyeti'ne geçme kararında bu sosyal ilişkilerin varlığı sosyal sermaye teorisi kapsamında açıklanmıştır. İlişkiler ağı teorisi de sosyal sermaye yaklaşımını destekler nitelikte olmuştur. İltica nedenleri ve genel süreç göz önünde bulundurulduğunda, açıklanan her yaklaşım teorik bir şema oluşturmak için kullanılabilir. Kuzey Korelilerin kaynak ülkeden neden göç ettikleri, hangi dinamiklerin göç sürecini nasıl etkilediği gibi hususlar tüm yaklaşımların birlikte kullanılmasıyla incelenebilmektedir.

III. ENTEGRASYON TEORİLERİ

Entegrasyon, araştırmanın konusu olan Kuzey Koreliler gibi iltica eden ve farklı bir ülkede yaşamını devam ettirmeye çalışan kişiler açısından oldukça kritik bir süreçtir. Sosyal adaptasyonun, ekonomik uyumun, toplumsal istikrarın ve barışın sürdürülmesinde, göçmenlerin bireysel ve kolektif kimliklerinin gelişiminin sağlanmasında önemli bir etkiye sahiptir. Göç eden bireylerin, gittikleri ülkede sosyo-ekonomik, siyasi ve kültürel katılımlarını artırdığı gibi, göçmenlerin toplumda eşit fırsatlar ve haklar edinmesini de kolaylaştırır.

3.1. Entegrasyon Nedir?

Göçe dair farklı tanımlamalar olduğu gibi, entegrasyon da farklı şekillerde açıklanmaktadır. Örneğin IOM, entegrasyonun göç yönetiminin etkili ve kapsamlı olması için anahtar görevi gördüğünü düşünmektedir. Tanımlamayı da “ülkeye ve bağlama göre farklı şekillerde anlaşılabilir, genel olarak ev sahibi toplum ile göçmenlerin hem birey hem de grup olarak karşılıklı uyum sağlama süreci olarak tanımlanabilir.” şeklinde yapmaktadır (IOM and Migrant Integration, t.y.). Tanıma ek olarak entegrasyonun, göçmenler ve hedef ülke bireylerinin yükümlülük duygusu ve esas ilke gibi ortak bir çerçevede buluşmasını sağladığını savunmaktadır. Ayrıca entegrasyon politikalarının sadece uzun süreli göçmenleri kapsayacak şekilde değil, kısa süreli göç eylemlerini de içerecek şekilde tasarlanmasını öngörmektedir. Entegrasyon politikası; ayrımcılığın önlenmesi, eşit fırsatların sağlanması, vatandaşlığa kabul, bölgesel kalkınma, kamu sağlığı ve eğitimi, insan haklarının korunması gibi muhtelif politika alanlarıyla koordine şekilde çalışmaktadır. Bu alanlar arasında uyum ve tutarlılık gözetilmeli, hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun üyelerinin bir arada yaşaması hedeflenmelidir (IOM and Migrant Integration, t.y.).

Avrupa Mülteciler ve Sürgünler Konseyi-ECRE (The European Council on Refugees and Exile), entegrasyonun dinamik ve iki yönlü olduğunu belirterek, göçmenler açısından; ‘kendi kültürel kimliklerini kaybetmeden, göç ettikleri ülkeye uyum sağlamalarına yardımcı olan bir süreç’ olarak açıklamaktadır. Ev sahibi toplum üyeleri açısından da ‘göçmenleri ulusal toplumun bir parçası olarak kabul etmeyi kolaylaştıran bir süreç’ olarak görmektedir (ECRE, 2002, s.4).

Haas, Stephen ve Miller ise konuyu farklı açılardan ele alıp entegrasyonu hem göçmenlerin hem de ev sahibi toplumun karşılıklı olarak adapte oluşunu içeren karmaşık bir süreç olarak

tanımlamaktadırlar. Entegrasyon sürecini ‘asimilasyon ve iş birliği’ gibi kavramları da dahil ederek açıklamaktadırlar. Entegrasyon politikalarının yalnızca vatandaşlık ²⁷ veya kalıcı oturma iznini kapsamadığını, aynı zamanda; dil öğrenimi, vatandaşlık için gereken özelliklerin öğretildiği kurslar, eğitim, sağlık hizmetleri ve oy verme, yurda geri dönüş hakkı gibi diaspora katılım politikalarının da bu kapsam içerisinde olduğunu belirtmektedirler (Haas vd., 2020, s. 251).

Ager ve Strang ise entegrasyon kavramının farklı kurumlar ve devletler tarafından farklı anlaşıldığını bunun da bir karmaşa oluşturduğunu savunmakta ve bu karmaşanın ancak ortak işlevsel bir paydada buluşulması ile aşılabileceğini düşünmektedirler. ‘Başarılı’ bir entegrasyon sürecinin oluşması için fikir birliğinin önemli olduğunu da eklemektedirler (Ager & Strang, 2008, s. 167).

Entegrasyon çeşitleri ise genel olarak şu şekilde kategorize edilmektedir;

a. *Ekonomik Entegrasyon*: Farklı ulusal kimliğe sahip tüketici ve üreticilerin, ortak bir pazarda herhangi bir kısıtlama olmadan işlem yapabildikleri birleşik bir ekonomik alanın oluşturulması anlamına gelmektedir. Ülkeler arasındaki işgücü hareketliliği, gümrük birliği ve serbest ticaret gibi unsurları içinde barındırır. Ulusal sınır dışındaki ekonomi pazarlarına ulaşmayı kolaylaştırır ve bölgesel entegrasyon açısından önemlidir. Avrupa Birliği bu konuda verilebilecek en somut örneklerin başında gelmektedir (Tridimas, 2019, s. 651).

b. *Sosyal Entegrasyon*: Göçmenlerin, ev sahibi toplum üyelerini artık yabancı olarak görmediği, onlara güvenmeyi tercih edip iş birliği yapmaya istekli olması anlamına gelmektedir (Laurensyeva & Venturini, 2017). Diğer bir ifadeyle, göçmenlerin göç ettikleri toplumun üyeleri ile sosyal ilişkiler kurduğu, dil bariyerini nispeten aştığı ve sosyal uyumun gerçekleşmeye başladığı dönemi ifade etmektedir. Nicholas Van Hear, dışa, geriye ve ileriye göç modellerindeki değişimlerin, sosyal entegrasyon için önemli etkilere sahip olduğunu savunmakta, siyasiler ve politika yapıcılar için daha önce görülmemiş zorluklara neden olabileceğini eklemektedir (1994, s. 14).

c. *Kültürel Entegrasyon*: Sosyoloji alanı için önemli bir kavram olan kültürel entegrasyon, farklı kültürel geçmişe sahip bireylerin veya grupların bir araya gelerek etkileşime girmeleri ve bu etkileşimin sonucunda kültürel öğelerin birbiriyle değiş tokuşu, harmanlanması ve birleştirilmesi anlamına gelmektedir (Edwards, 2024). Göç çalışmaları perspektifinden

²⁷ Vatandaşlığın entegrasyonun sağlanması için çok önemli olduğu vurgulansa da tek kriter olarak görülmemektedir (H. Haas vd., 2020, s. 316).

bakıldığında bu tanım; göç eden bireylerin kendi kültürlerini muhafaza ederek, göç ettikleri ülkenin kültürünü benimsemelerini ifade etmektedir.

Bu entegrasyon çeşidinde 3 ana perspektif bulunmaktadır.

- Asimilasyon Teorisi: 21.yüzyılda göç çalışmalarında ana akım olan bu teoride, göçmenlerin göç ettikleri ülkenin kültürünü zamanla benimsediği ifade edilmektedir. Teoriye göre göçmenler, ev sahibi toplumun üyeleriyle aynı sosyo-ekonomik fırsatlara erişebilmekte ve ev sahibi ülkenin kültürünü doğal bir süreç içerisinde benimsemektedir. Fakat bu süreç, zamanla göçmenlerin sahip oldukları kültürel ve davranışsal kalıpların değişmesine ve yerini hedef ülkenin kalıplarına bırakmasına neden olmaktadır. Ek olarak, bu değişim süreci geri döndürülemez ve kaçınılmaz olarak görülmekte; tam asimilasyona neden olmaktadır. Dolayısıyla, farklı etnik kökene sahip göçmenlerin, nesiller arası kültürel, sosyal ve ekonomik entegrasyon sürecinde baskın kültürün içerisinde “erimesi” beklenir (Algan vd., 2012, s. 4).²⁸ Gordon, kültürel asimilasyonu göçmenlerin yeni ülkelerine alışmaları için gerekli ilk adım olarak görmektedir. Ayrıca, yapısal asimilasyonun, kaçınılmaz bir şekilde, göçmenlerin kendilerine has özelliklerini kaybetmesine neden olacak diğer asimilasyon aşamalarını da beraberinde getirdiğini savunmaktadır (1964, s. 81).

- Çokkültürlülük (Multiculturalism): Sosyoloji alanında, farklı etnik kültüre sahip bireylerin bir toplumda barış içerisinde birlikte var olabileceğini, toplumdaki kültürel farklılıkların ve çeşitliliğin korunması gerektiğini savunan bir yaklaşımdır. Siyaset felsefesi alanında ise bir toplumun farklı kültürlere eşit şekilde yaklaşması ve bunun politikalarla sürekliliğinin sağlanması gerektiğini savunan bir teoridir (Longley, 2024). Asimilasyon teorisine karşı çıkan bu yaklaşım (Algan vd., 2012), Erime Potası (melting pot) ve Salata Kasesi (salad bowl theory) olmak üzere iki ana metafor bulundurmaktadır. Erime Potası ifadesi, farklı kültürlere sahip göçmenlerin bir araya gelerek yeni bir kültürel yapı inşa edeceğini belirtmektedir. Bu metafora, göçmenlerin kendi kültürel öğelerini zamanla terk ederek gittikleri ülkenin toplumuna tamamen uyum sağlama ve birlikte erime yöneliminde oldukları düşünülmektedir. Bu metafora verilen en somut örnek ise ABD olmaktadır (Longley, 2024). Diğer bir metafor olan ve Amerikan çoğulculuğuna atıfta bulunmak için 1960’larda oluşturulan Salata Kasesi metaforu ise çokkültürlü bir toplumun farklı kültürel kimlik ve aidiyetleri kabul edeceğini savunmaktadır. Her etnik grubun topluma katkıda bulunacağını ve baskın toplumun, azınlık gruplarının

²⁸ Bu yaklaşıma genellikle Fransa örnek gösterilmektedir. Fransa’nın vatandaşlık politikasının kültürel asimilasyona yönelik tasarlandığı ifade edilmektedir (Henkes vd., 2011, s. 113). Dini pratiklerin ve azınlık kimliklerinin kamusal alanlarda yasaklanmasının da bu politikaya yönelik olduğu belirtilmektedir (Oberti, 2008).

aleyhine olacak şekilde bir kapsama eylemine girmeyeceğini eklemektedir (Berray, 2019, s. 143).²⁹

- Yapısalcılık: Baskın toplum ile azınlık grupları arasındaki ilişkiyi sosyal hiyerarşi üzerinden inceleyen bu yaklaşımda, sosyo-ekonomik fırsatlardaki farklılıkların, azınlık gruplarının sosyal entegrasyonunda etkili olduğu belirtilmektedir. Konut, eğitim, meslek ve gelir gibi konulardaki eşitsizliğin, göçmenlerin entegre olma sürecini olumsuz etkilediği vurgulanmaktadır. Entegrasyonun, toplumun hangi kısmının göçmenleri kabul ettiğine bağlı olduğunu da eklemektedir (Algan vd., 2012).

3.2. İşlevselcilik (Fonksiyonalizm)

Çağdaş entegrasyon teorilerini açıklarken başvuru alan ilk yaklaşım işlevselcilik olmaktadır. David Mitrany'nin öncü kabul edildiği bu yaklaşımda, ulus devletler arasındaki iş birliklerinin ekonomik ve teknik alanlar gibi belirli ihtiyaç ve işlevlerde ortaya çıkacağı, devletlerin ortak sorunları çözmek gibi müşterek bir amaç için bir araya gelerek iş birliği yapacağı savunulmaktadır. Mitrany, fonksiyonel iş birliği adı vererek, devletlerin siyasi birliktelik ve bütünleşme amacıyla değil; ekonomik, kültürel ve teknik alanlarda bir araya geleceğini ve bunun çatışmaları azaltacağını savunmaktadır (Mitrany, 1943). Mitrany tüm bunları açıklarken, ulusların birlikte var olmasından ziyade birlikte hareket etmelerinin barışı sağlayacağını öne sürmektedir (Arı, 2013, s. 346). Mitrany, yaklaşımını belirtirken dallanma (ramification) doktrinini kullanmıştır. Bu doktrine göre, bir sektörde başlayan işlevsel iş birliği zamanla diğer sektörlerde de sirayet edecek ve işlevsel iş birliklerinin sayısı giderek artacaktır. Ulaşım, enerji ikmali, sağlık, müşterek bir pazarın inşa edilmesi ve bankacılık gibi alanlardaki ortaklığın, karşılıklı bağımlılık yaratacağını ve uluslararası sistemi düzenleyerek barışçıl bir düzenin oluşmasına katkıda bulunacağını düşünmektedir (Dougherty & Pfaltzgraff, 1990, s. 432). Avrupa Çelik Topluluğu (ECSC) ve Avrupa Ekonomik Topluluğu (EEC)'nin kurulması fonksiyonel iş birliğinin somut örneği olarak kabul görmektedir. Vitti ve Kauppi, bu kuruluşların kurulmasının entegrasyona ve işlevsel iş birliğine olan ilgiyi artırdığını savunmaktadır (2012, s. 138-139).

²⁹ Kanada (1971) ve Avustralya (1975) yılında resmi politika olarak bu yaklaşımı benimsemiştir. İki ülke arasında farklı dinamikler bulunsu da çokkültürlülük modelinin uygulanması bakımından önemli bir yere sahiptirler (Ralston, 1998).

Kuzey Kore ve Güney Kore devletleri arasındaki teknik ve kültürel iş birlikleri açısından bakıldığında, iki ülke arasındaki askerden arındırılmış bölgeye (DMZ) yönelik tasarlanan ‘Kore DMZ Barış ve Doğa Parkı’ projesi bu yaklaşıma örnek olarak gösterilebilir. Güney Kore’nin eski başkanı Park Geun Hye döneminde planlanan bu projeyle Güney yönetimi, faydalı bir ortak girişim ile barışı teşvik etmeyi, yarımada’daki nesli tükenmekte olan türleri, sınırlı kaynakları ve yaşam alanlarını koruyarak sistemlerin yeniden canlandırılabilmesi için biyolojik çeşitliliği artırmayı amaçlamıştır. Fakat Kuzey Kore yönetimi farklı gerekçeler göstererek bu projeyi onaylamamıştır (The DMZ Forum, t.y.; Wong, 2015).

3.3. Yeni İşlevselcilik (Neo-fonksiyonalizm)

İşlevselcilik teorisinin devamı olan ve Ernest Haas’ın öncü kabul edildiği bu yaklaşım, devletler arasındaki iş birliği fikrini savunurken siyasi dinamik ve devletler arasındaki güç ilişkisini de göz önünde bulundurmaktadır. Haas, işlevselcilikten etkilenmiş fakat onun iş birliğinde siyasi dinamikleri göz ardı etmesine karşı çıkmıştır. Avrupa’nın Birleşmesi: Siyasi, Sosyal ve Ekonomik Güçler, 1950-1957 (The Uniting of Europe: Political, Social, and Economic Forces, 1950-1957) adlı kitabında, devletlerin güç için mücadele etmesinden ziyade kendi çıkarları için iş birliği tesis ettiğini savunmaktadır. Devletlerin tercihlerinin kendi iç dinamiklerine göre değiştiğini ve evrensel bir ‘ulusal çıkar’ olgusunun olmadığını eklemektedir (Haas vd., 2004). Bahsedilen ulusal çıkar ve iç dinamiklerinse nihayetinde siyasi entegrasyonun şekillenmesinde etkili olduğunu belirtmektedir (Haas vd., 2004, ss. 29-30). Haas, özellikle Avrupa entegrasyonunu açıklarken ‘spill-over (yayılma)’ kavramını kullanmıştır. Esasen, Mitrany’nin ‘ramification (dallanma)’ kavramından etkilenmiş, daha sonrasında ‘spill-over’ ifadesini literatüre kazandırmıştır. Bu kavramı kullanarak Haas, devletlerin bir alanda yaptığı iş birliğinin diğer alanlara da sirayet edeceğini ve iş birliklerinin hem sayısının hem de alanının artacağını ifade etmiştir (Haas vd., 2004, s. 291). Diğer bir ifadeyle, Haas spill-over ifadesini kullanarak, iş birliklerinin sadece ekonomik alanlarda yayılım göstermeyeceğini, siyasal alanlarda da bir nevi zincirleme şeklinde artacağını belirtmektedir. İşlevsel ve siyasal yayılım olarak ayırdığı bu yayılma kavramında, ekonomik ve teknik alanlardaki iş birliklerini işlevsel yayılma olarak tanımlarken, AB gibi ulusüstü kurumların ve güvenlik algılarının yeni alanlara yayılmasını da siyasi yayılma olarak açıklamıştır. Ek olarak Haas, Mitrany’den farklı olarak

entegrasyonun sadece küresel düzeyde ele alınamayacağını, bölgesel düzeyde (almanın daha etkili olacağını savunmaktadır (Arı, 2013, s. 355).

Kuzey Kore ve Güney Kore açısından bakıldığında, Güneş Işığı politikası döneminde Hyundai'nin Kumgang Dağı'nda hayata geçirdiği kalkınma ve turizm projesinin uygulanması ve Kuzey Kore'deki Kaesong Bölgesi'nde ortak siyasi girişimlerle sanayi bölgesinin kurulması (Levin & Han, 2002, s. 28) bu yaklaşıma örnek olarak gösterilebilir.³⁰

3.4. İşlemsel Yaklaşım (Transactinoalism)

Karl W. Deutsch tarafından geliştirilen ve liberal kurumsalcılık başlığında incelenen bu yaklaşım; devletler arasında sosyal, ekonomik ve siyasi alanlardaki etkileşim sayısının artmasıyla entegrasyonun gerçekleşeceğini savunmaktadır. Deutsch, 'Siyasal Toplum ve Kuzey Atlantik (Political Society and the North Atlantic)' adlı kitabında, "*savaşı ortadan kaldırmak için birlikte hareket etmeyi nasıl öğreniriz?*" sorusuna yanıt aramaktadır (Deutsch vd., 1957, s. 3). Bu noktada siyasi entegrasyonun devletlerin işleyiş mekanizmalarına yardımcı olacağını ve uluslararası sistemde barışı sağlayarak çatışma ve savaşları önleyeceğini belirtmektedir (Akıllı, 2019, s. 8). Devletlerin birbirleriyle etkileşime girdikleri sürece bilgi ve emtiaların serbestçe dolaşacağını, bu etkileşimlerin nihai olarak bir bütünleşme oluşturacağını ve ortak bir bilinci inşa edeceğini savunmaktadır. Siyasi topluluğun, savaşı engellemede başarısız olduğunu (Deutsch vd., 1957, s. 5) devletlerden ziyade toplumlar arasındaki karşılıklı güvenin tesis edilmesiyle bir 'güvenlik topluluğu' oluşacağını ifade etmektedir (Çelikpala, 2019). Deutsch, güvenlik topluluğu (security-community) ifadesini "*entegrasyon sağlamış insan grubu*" şeklinde açıklamaktadır. Bahsedilen entegrasyonu ise; 'içerisinde güven olgusunun var olduğu güçlü topluluk hissi ve barışın sürekliliğini sağlayan kurumların birlikte var oluşu' olarak görmektedir (Deutsch vd., 1957, s. 6). Güvenlik toplumunu birleşmiş (amalgamated) ve çoğulcu (pluralist) olarak ikiye ayıran Deutsch, ilk başlığı açıklarken, daha önce bağımsız olan iki veya daha fazla birimin birleşerek, daha büyük bir birim haline gelmesinden bahseder ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki birbirinden bağımsız olan birçok birimin zamanla birleşip tek bir karar alma mekanizması altında toplanmasını örnek olarak gösterir (Deutsch vd., 1957, s. 6). Uluslararası İlişkilerin İncelenmesi (The Analysis of International Relations) adlı kitabında ise Deutsch, bütünleşen toplumun birleşmiş güvenlik toplumuna dönüşebileceğinden

³⁰ Dar anlamda yorumlanırsa, ekonomik ve teknik iş birliği açısından İşlevselcilik yaklaşımına ait özellikler taşıdığı da söylenebilir.

bahsetmiş ve gerekli koşulları şu şekilde belirtmiştir; ortak siyasal davranışın inşası için ana değerlerin uyum içerisinde olması, karşılıklı etkileşimin kapsamının geniş ve yoğun olması, davranışların öngörülebilirliği, ortak beklenti ve faydaların olması, entegre olması beklenen ülkeler arasındaki bağların güçlü olması ve toplumsal zeminde inşa edilmesi (Deutsch, 1988, ss. 273-274). Çoğulcu (pluralistic) güvenlik topluluğunu ise birbirinden farklı yönetimlerin yasal bağımsızlık ve egemenliklerini koruyarak ortak değerler üzerinde buluşması şeklinde açıklamış, örnek olarak ABD ve Kanada'yı göstermiştir (Deutsch vd., 1957, s. 6). Bu iki ülke arasında 19. yüzyıl ve sonrasında ciddi silahlı çatışmaların yaşanmaması, ekonomik ve kültürel bağların güçlü olması, iki ülke arasındaki sınırın dünyadaki en uzun silahsız sınırlardan biri olması gibi durumlar da çoğulcu güvenlik topluluğu iddiasına katkıda bulunmaktadır (Adler & Barnett, 1998, s. 338). İşlevselcilik ve yeni işlevselcilik yaklaşımlarından farklı olarak, entegrasyonu ekonomik ve teknik iş birliği üzerinden açıklamamış; insanlar arasındaki sosyal ve kültürel etkileşimi baz almıştır. Bahsedilen iki yaklaşımda olduğu gibi devlete ve kurumlara odaklanmak yerine bireylere daha fazla önem atfetmiştir. Özellikle ülkeler arasındaki ticaretin taraflar arasında karşılıklı bağımlılık oluşturacağını ve nihayetinde bireylerin etkileşime girmesini sağlayacağını savunmaktadır (Şahin & Şen, 2014, s. 79). Uluslararası ilişkiler temelinde entegrasyonu açıklayan bu yaklaşım hem bireylerin hem de toplulukların karşılıklı güvenin inşa edilmesiyle uyum içerisinde yaşayabileceğini savunduğu ve toplumsal uyumun sağlanabileceğini düşündüğü için göç ve entegrasyon çalışmalarında önemli bir konuma sahiptir.

Kuzey Korelilerin adaptasyonu açısından bakıldığında; Güney Kore'de kurulan Hanawon adlı merkezler bu yaklaşım açısından önemlidir. Bu merkezlerde Kuzey Koreliler için mesleki eğitim, dil öğrenimi, kültürel, siyasal ve sosyal adaptasyona yönelik eğitim programları bulunmaktadır. Buradaki eğitimler sadece teorik alanda sınırlı kalmayıp saha gezileri gibi pratik alanlarda da uygulanmaktadır. Bu merkezlerde, Kuzey Korelilerin Güney Kore vatandaşları ile karşılıklı iletişim kurmaları amaçlanmakta ve ortak siyasal davranış başta olmak üzere, iki taraf arasında bir uyum inşa edilmeye çalışılmaktadır. Bu uygulamalar ortak değerlerin inşası ve bireylerin karşılıklı adaptasyonunu sağlama açısından önemlidir ve bu yaklaşıma örnek olarak gösterilebilir (Hanawon - North Korean Resettlement Facility in South Korea | Crossing Borders, t.y.).

3.5. Ulus Ötesi Yaklaşımı (Transnationalism)

Entegrasyon sürecini açıklarken kaynak ülkelerin bakış açısını da değerlendiren bu yaklaşım, asimilasyoncu varsayımları göz ardı ederek, kaynak ülke ile hedef ülke arasındaki bağ ve faaliyetleri incelemektedir (Mügge, 2016, s. 4). Gelişen teknoloji ile birlikte olanaklardaki sayısal artışın hem devletlerin hem de devlet içindeki oluşumların iletişimini kolaylaştırdığını savunmaktadır. Bu yaklaşıma göre, artan ulaşım ve iletişim imkanları devletlerin içindeki aktörlerin senkronize hareket etmesini sağlamaktadır ve zamanla devletlerin yanında başka aktörlerin de entegrasyon sürecine dahil olmalarını mümkün kılmaktadır. Faaliyet sayısının artması ise devletleri ‘karşılıklı bağımlılık’ ilişkisine mecbur kılacaktır (Şahin & Şen, 2014, s. 7). Günümüzde uluslararası ilişkiler temelinde önemli bir yere sahip olan göçmenler, gittikleri ülkede coğrafi, kültürel ve siyasi sınırların ötesine geçen sosyal alanlar inşa etmektedir. Ulus ötesi yaklaşım, bu sosyal ilişkilerin önemini vurgulamakta, gittikleri ülkede dini, örgütsel, ekonomik ve siyasi ilişkiler geliştiren göçmenlere ‘sınır ötesi göçmen (transmigrant)’ adını vermektedir. Sınır ötesi göçmenleri ve onların hem kaynak ülkede hem de hedef ülkedeki çoklu katılımları, ulus ötesi yaklaşımın vazgeçilmez unsurlarından birisidir. Göçmenlerin ulus ötesi pratikler tarafından nasıl dönüştürüldüğü ve sahip oldukları kökenler ile de göç ettikleri ülkelerin (çoğunlukla ulus-devletler) dinamiklerini nasıl değiştirdikleri araştırma konusunun temeli olmaktadır (Basch vd., 2005, ss. 4-8). Kuzey Korelilerin, Çin üzerinden Güney Kore’ye göç etmesi genellikle göç öncesinde kurulan ağlar sayesinde ve diaspora topluluklarıyla kurulan iletişim sonrasında gerçekleşmektedir. İltica hareketi, kiliseler, sivil toplum kuruluşları gibi devlet dışı/ulus ötesi kurumların yardımıyla sürdürülmektedir. Ek olarak teknolojinin gelişmesi ve artan iletişim imkanları, Kuzey Koreli sığınmacıların Kuzey’de kalan aileleri ile bağlantı kurmasını sağlarken, Güney Kore’ye adapte olmalarını da kolaylaştırmaktadır. Bahsedilen faktörler ulus ötesi yaklaşıma örnek olarak gösterilebilir.

3.6. Hükümetlerarasıcılık (Intergovernmentalism)

Yeni işlevselcilik yaklaşımına karşı çıkan ve Stanley Hoffman’ın öncülüğünde oluşturulan bu yaklaşım, yeni işlevselcilik yaklaşımından farklı olarak bütünleşme olgusunun sadece Avrupa Birliği ile sınırlı kalmayacağını, her bölgede farklı kurumlar aracılığıyla entegrasyonun sağlanabileceğini savunmaktadır. Kurumlar arası iş birliğine önem atfetmekle

birlikte, devletlerin ulusal çıkar ve egemenliklerini koruyarak iş birliği yaptığını belirtmektedir. Ayrıca bu yaklaşımda, ulus devletlerin ana aktör olarak kabul edildiği uluslararası sistemde, devletlerin yanında uluslararası kuruluşların da entegrasyon süreçlerinde aktif olarak yer alması gerektiği düşünülmektedir (Şahin & Şen, 2014, ss. 116-117). Yeni işlevselcilik yaklaşımının, ulus-devleti uluslararası siyaset ve ilişkileri düzenleyen baş aktör olarak kabul etmemesi karşı çıkılan bir diğer nokta olmakla birlikte; Hoffman ve bu yaklaşımı benimseyen diğer araştırmacılar, sektörel ve fonksiyonel entegrasyonun zamanla siyasi entegrasyonu sağlayacağı düşüncesini de onaylamamaktadırlar (Akgül Açıkmeşe, 2004, s. 11).

Hoffman, “Uluslararası Örgütlerin Rolü: Sınırlar ve Olanaklar (The Role of International Organization: Limits and Possibilities)” adlı makalesinde, ulus devletlerin katı ve sınırlı yapısının bütünleşmeyi tam anlamıyla gerçekleştiremeyeceğini, uluslararası örgütlerin esasen bölgesel örgütler şeklinde kurulmasını ve işlevsel bir yapıda olması gerektiğini belirtmektedir. Birleşmiş Milletler gibi büyük ve geniş bir organizasyonun, entegrasyonu istenilen düzeyde sağlayamayacağını, oluşturulacak bölgesel kuruluşların; ortak ideolojiyi, tarihi birlikteliği veya benzer ekonomik sorunlara sahip toplumları gözettiği takdirde istenilen uyum ve entegrasyonu sağlayacağını düşünmektedir (1956, s. 366). Asya-Pasifik Ekonomik İşbirliği (APEC), Şanghay İşbirliği Örgütü (SCO), Güneydoğu Asya Uluslar Birliği (ASEAN) gibi uluslararası kuruluşlar Hoffman’ın bahsettiği ‘bölgesel sınırlamalar gözetilerek’ hayata geçirilen kurumlara örnek olarak gösterilebilir.

Güney ve Kuzey Kore çerçevesinden bakıldığında ise daha önce bahsedilen Kaesong sanayi bölgesinin kurulması iki ülke hükümetinin karşılıklı siyasi müzakereleri sonucunda hayata geçirilmiştir. Dolayısıyla yeni işlevselcilik yaklaşımına ek olarak bu yaklaşımda da örnek olarak gösterilebilir.³¹

³¹ Bu bölgedeki çalışmalar, 2016 yılında iki ülke arasındaki siyasi anlaşmazlıklar dolayısıyla Güney Kore tarafından sona erdirilmiştir (Ragnone, 2024). Bu durum da egemen aktörün devlet (hükümet) olduğunu ve nihai karar verici konumunda bulunduğunu destekleyici örnek olmaktadır.

3.7. Liberal Hükümetlerarasıcılık (Liberal Intergovernmentalism)

Andrew Moravcsik tarafından oluşturulan bu yaklaşım, realizm ve liberalizm teorilerinin ortak noktada bulunduğu bir perspektif üzerinden entegrasyonu açıklamıştır. Hükümetlerarasıcılıkta olduğu gibi bütünleşmeyi AB üzerinden incelemiş fakat tüm coğrafyalar üzerinde genel bir bütünleşme olgusundan bahsetmiştir. Devletlerin uluslararası sistemde ana aktörler olduğunu kabul etmesiyle realizm ile benzerlik gösterdiği gibi, ulusal tercihlerin devletleri yönlendirdiğini düşünmesi ve uluslararası düzende karşılıklı bağımlılık ilkesini kabul ettiği için liberalizmle de benzerlik göstermektedir (Şahin & Şen, 2014, s. 120). Moravcsik, devletlerin karar alırken ulusal tercih ve iç dinamiklerden etkilendiğini, rasyonel aktörler olduğunu ve hükümetler arasındaki müzakerelerin entegrasyon sürecinde önemli olduğunu vurgulamaktadır. Ek olarak; ulusal tercihler, hükümetlerarası müzakereler ve nihai olarak müzakereler ile alınan sonuçların, entegrasyon sürecinin 3 ana aşaması olduğunu savunmaktadır (Moravcsik, 1993, s. 480). Moravcsik'e göre devletler, ilk aşamayı oluşturan ulusal tercihlerde; iç baskı veya talepleri, ekonomik koşulları ve sosyal faktörleri göz önünde bulundurarak dış politikalarını tasarlarlar. Tasarlanan bu dış politika, devletler arasındaki müzakerelerde baz alınır ve en yüksek düzeyde faydaya ulaşılmaya çalışılır. Bu aşamada devletlerin pazarlık etme gücü, stratejik hamleleri ve bilgiye erişim düzeyleri önemlidir. Sonuç aşamasındaysa devletler anlaşma ve iş birliği yapıp, ortak politikalar tasarlar ve uluslararası düzenlemelerde bulunabilirler (Moravcsik, 1993, s. 482). Devletlerin rasyonel aktörler olarak kabul edilmesi, iç dinamiklerin dış politikayı şekillendirdiğinin düşünülmesiyle yeni işlevselcilik yaklaşımı ile benzerlik gösterirken uluslararası kurumların işleyişi konusunda farklılık göstermektedir. Bu yaklaşım, uluslararası kuruluşların varlığını kabul etmekle birlikte, devletlerin ulusal çıkarları için sınırlı bir yetki devrinde bulunacağını ve bu kurumların devletlerin kontrolünde hareket edeceğini belirtmektedir (Moravcsik, 1993, s. 496).

Kore Yarımadası özelinde bakıldığında; 2000 yılında başlayan Koreler Arası Zirve görüşmeleri ve gübre yardımları bu yaklaşım çerçevesinde incelenebilir. Güney Kore yönetimi tarımsal sıkıntı yaşayan Kuzey Kore'ye gübre yardımında bulunmuş, bu yardımların karşılığında daha önce bahsedildiği gibi ayrılan aileler için birleşme merkezi tasarısını sunmuştur. Bu yardım, Kuzey Kore'deki kıtlığı hafifletmeye yönelik insani yardım temelinde gerçekleşse de Güney Kore'nin siyasi, Kuzey Kore'nin ise ekonomik çıkarlarına hizmet etmiştir. Koreler Arası Zirve ise Güney Kore'nin yarımada da askeri ve siyasi istikrarı sağlamaya yönelik tasarıları için önemli bir adım olarak görülmektedir. Kuzey Kore'ye yapılan ekonomik yardımlar ve farklı

alanlardaki yatırımlar aracılığıyla Güney yönetimi, müzakere sürecini kendi lehine olacak şekilde yönetmeyi hedeflemiştir. Kuzey Kore ise ekonomik sıkıntılarını çözerek rejimin devamlılığını sağlamaya çalışmış ve kapalı kapı politikasında sınırlı bir açılıma gitmiştir.

3.8. Çok Düzeyli Yönetişim (Multi-Level Governance)

Diğer yaklaşımlarda olduğu gibi Avrupa Birliği üzerinden entegrasyonu açıklayan bu teori, Hooghe ve Marks öncülüğünde kurulmuştur. Bu yaklaşımda, karar alma sürecinde tek bir otoritenin (devlet) olmadığı, farklı bölgesel ve yerel aktörlerin de bu sürece dahil olduğu savunulmaktadır. Devlet otoritesinin yanında; ulus-üstü kurumlar, bölgesel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör gibi kurumlar entegrasyonu sağlamada aktif olarak yer alıp, ortak sorumluluk taşımaktadır. Ek olarak; gözetilen siyasi ideolojilerin, ekonomik ve sosyal refah durumunun, bölgesel çevrede yaşanan olayların ve siyasi partilerin tutumunun bu süreçte önemli olduğu vurgulanmaktadır (Hooghe & Marks, 2001). Hooghe ve Marks, siyasi partilerin toplumsal bölünmenin bir yansıması olduğunu ve ülkesel farklılıkları da bünyelerinde barındırdığını ifade etmiş, İskandinav sosyal demokrat partilerinin entegrasyona daha şüpheli bir şekilde yaklaşırken Güney Avrupa'daki sosyal demokrat partilerin daha ılımlı yaklaştığını örnek olarak göstermiştir (2001, s. 169). Güney Kore'deki siyasi partilerin Kuzey Koreliler hakkındaki tutumlarına bakıldığında; muhafazakar görüşte olanların genellikle karşılıklılık çerçevesinde bir politika gözetilmesi gerektiğini savunduğu, milliyetçi-sol çizgiye sahip olanların ise Kuzey Kore'ye karşı 'ölçülü' bir sempati duyduğu ifade edilmektedir (Lankov, 2013, s. 174).

Yerel yönetimleri, ulus-üstü kurumları ve sivil toplum kuruluşlarını entegrasyon sürecine dahil eden; müzakerelerin sürekli olduğunu savunan (Karataş, 2022, s. 140), entegrasyon sürecinin kapsamlı ve diğer alanlarla paralel şekilde işlediğini öne süren bu yaklaşım, süreci birey odaklı değil kurumlar arasındaki hiyerarşi üzerinden açıklamaktadır. Ek olarak uluslararası örgütleri devletlerin çıkarlarına hizmet eden kurumlardan ziyade onlarla birlikte hareket eden aktörler olarak kabul etmektedir. Her ne kadar AB entegrasyonu ile bağdaştırılsa da farklı bölge ve dinamiklere de uyarlanabilmektedir. Birden fazla aktörü entegrasyon sürecine dahil etmesi ise onu diğer teorilerden biraz daha kapsamlı hale getirmektedir. Bu açıdan bakıldığında, Güney Kore hükümetlerinin; Birleşmiş Milletler, Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi (ICRC/IFRC) gibi uluslararası örgütlerle ve Liberty in North Korea,

Saejowi (새조위) gibi STK'larla koordine bir şekilde çalışması bu yaklaşıma örnek olarak gösterilebilir.

Kuzey Koreli sığınmacıların entegrasyon süreci çok kapsamlı ve farklı boyutları içeren bir süreç olduğu için tek bir yaklaşım üzerinden açıklama yapmak kısıtlı bir çerçeveden bakmaya neden olacaktır. Bu çalışma, daha ayrıntılı bir çerçeve sunmak adına açıklanan bütün teorileri birlikte kullanmayı amaçlamaktadır. Örneğin; işlevsel yaklaşım çerçevesinden bakıldığında ekonomik ve sosyal iş birliklerinin entegrasyonu nasıl desteklediğini incelemek mümkün olmaktadır. Kültürel kimlik ve aidiyet gibi sosyal sermaye olarak kabul edilen faktörlerin entegrasyonu nasıl etkilediği ise işlemsel yaklaşım çerçevesinde incelenebilmektedir. Son olarak, hükümetlerarasıcılık, çok düzeyli yönetim gibi yaklaşımlar aracılığıyla; devlet politikaları, devlet dışı aktörler ve uygulanan politikaların sığınmacılar üzerindeki etkisi çözümlenebilmektedir. Bahsedilen durumlar göz önünde bulundurulduğunda, açıklanan her yaklaşım entegrasyon süreci hakkında teorik bir çerçeve oluşturma açısından kullanılabilmektedir. Başka bir ifadeyle, sığınmacıların hedef ülkede hangi süreçlerden geçtikleri, ne tür sorunlar yaşadıkları ve uyum süreçlerinin nasıl daha etkili hale getirebileceği sorularına, tüm yaklaşımların birlikte ele alınmasıyla cevap verilmesi mümkün olmaktadır.

IV. ENTEGRASYON SÜRECİ

Güney Kore Anayasasının 3. maddesine göre: Güney Kore, Kore Yarımadası ve ona bağlı adalardan oluşmaktadır. Bu tanımlamaya göre Güney Kore, Kuzey Kore'nin varlığını resmi olarak tanımamaktadır. Mevcut anayasa kapsamında, yurt içi ve yurt dışındaki Kuzey Koreli sığınmacılar Güney Kore vatandaşıdır ve Kore Cumhuriyeti'nin yargı yetkisi altında olmayan (denizaşırı diplomatik misyonlar veya ülkeye giriş gibi) Kuzey Koreli sığınmacılar, prensipte Güney Kore vatandaşı olan ancak uygulamada Güney Kore vatandaşı olarak hak ve yükümlülüklerini yerine getiremeyen, potansiyel Güney Kore vatandaşları konumundadır. Ek olarak 'yurt dışında ikamet eden Kuzey Koreli sığınmacılar, gönüllü olarak ikamet ettikleri ülkenin veya üçüncü bir ülkenin vatandaşlığını almadıkları sürece Güney Kore vatandaşıdır' şeklinde belirtilmektedir (H. Kim, 2020). Uygulamada da Kuzey Koreli sığınmacılar Güney Kore topraklarına geçip aile kütüğüne kaydedildikleri ve Güney Kore toplumuna girdikleri andan itibaren Güney Kore vatandaşı olarak toplumun diğer üyeleri ile aynı yasal statüye, aynı hak ve yükümlülüklerle sahip olmaktadır. Fakat tam anlamıyla toplumun bir üyesi olarak kabul görmemektedirler (Kwon, 2014, s. 102). Bu olumsuzluğun giderilmesi için Güney Kore hükümetleri muhtelif resmi politikalar üretmektedir.

Daha önce bahsedildiği gibi, 1990'lı yıllara kadar Kuzey Korelilere yardımlar yapılmış, kaçmaları için çok sayıda ekonomik sübvansiyon ve teşvikler sunulmuştur. Fakat kaçan kişilerin sayısının artması ve buna karşılık sosyal statülerinin gittikçe sıradan vatandaşlara doğru evrilmesi, zamanla bu teşviklerin azalmasına ve Güney Kore yönetimlerinin farklı stratejiler üretmesine neden olmuştur.

4.1. Hukuki ve Kurumsal Çerçeve

1960'lı yıllara kadar Kuzey Kore'den Güney'e geçmeyi başaran kişi sayısı az olmakla birlikte, kaçan kişiler özel vaka olarak görülmüştür. Park Chung Hee döneminde ülkeye gelen Kuzeylilerin statü ve haklarını belirleyen 'Devlete Dönen Vatanseverler ve Kahramanlar İçin Özel Yardım Yasası (Special Relief Act for Patriots and Heroes Who Returned to the

State/국가유공자 및 월남귀순자 특별원호법)’ çıkarılmıştır.³²Bu yasa, Güney Kore hükümetleri tarafından Kuzey Koreli sığınmacılara verilen desteklerin kurumsallaşması açısından ilk örnek oluşuyla önem teşkil etmektedir (Choi, 2018, s. 83). Bu kanunda; Kuzey’den kaçan (asker, siyasi muhalifler, casuslar) kişilere barınma ve istihdam desteği sağlanmış, mali yardım destekleri (emekli maaşı vb.) ve güvenlik önlemleri sunulmuştur. Vatanseverlik statüsü verilmiş, Güney Kore’nin ulusal güvenliğine katkıda bulunmaları için devlet kurumları ve askeri pozisyonlarda çalışmalarına izin verilmiştir (국가유공자및월남귀순자특별원호법/ Devlete Dönen Vatanseverler ve Kahramanlar İçin Özel Yardım Yasası, 1963). Ek olarak bu dönemde Kuzey Koreli sığınmacılar için hükümet tarafından ‘eskiden düşman olan ancak gittiği devlete gönüllü olarak itaat etmeyi taahhüt ederek, meydan okuma tutumunu terk eden kişi’ anlamına gelen gwisunja/ 귀순자 ifadesi kullanılmıştır (Wordrow, t.y.). 1979 yılında kanunda düzenlemeye gidilmiş, Kuzey Koreli sığınmacılar, ‘Kahramanlar için Özel Tazminat Yasası’na (Special Compensation Act for Heroes/ 월남귀순용사 특별보상법) dahil edilmiştir. Bu düzenleme ile komünizm ve Kuzey Kore’yi terk ederek Güney’de liberal demokrasiye uyum sağlamayı kabul eden Kuzey Koreliler ‘devlete geri dönen kahraman (월남귀순용사/ wolnamgwisunyongsa)’ olarak kabul edilmiştir.

1960 ve 1980’li yılların sonuna kadar Güney Kore yönetimleri, Kuzey Korelileri askeri istihbari bilgi ve siyasi propaganda için teşvik etmiş; onlara yerleşim yardımları, istihdam teşvikleri ve ücretsiz konut imkanları sağlamıştır. Ek olarak kişilerin aile üyelerinin bir işe yerleştirilmesi, tıbbi olanakların artırılması ve eğitim için gerekli koşulların sağlanması da bu teşviklere dahil edilmiştir. Özellikle bu dönemlerde, Güney Kore’deki askeri rejimlerin meşruiyet kazanmaya yönelik çabaları ve siyasi elitlerin Kuzey Kore’yi tehdit olarak algılaması, Kuzey Koreli sığınmacıların siyasallaştırılmasına neden olmuştur (Choi, 2018, s. 83).

1970’li yılların başlarında ABD’nin Çin Halk Cumhuriyeti ile yakınlaşmasıyla, Seul yönetimi de Pyongyang yönetimiyle müzakerelere ve diplomatik yakınlaşmaya gitmiştir. ABD’nin Doğu Asya’daki yumuşama (détente) stratejisine uymak durumunda kalmıştır. Her ne kadar Kuzey Kore ile görünürde yakınlaşma olsa da Park yönetimi anti-komünist yaklaşımdan vazgeçmemiş, Kuzey Kore ile birleşme argümanı sunmamış ve Kuzeyli sığınmacıları Kuzey’e karşı hem askeri hem de siyasi alanlarda değerlendirmiştir (L. Choi, 2012, s. 17).

³² Vietnam Savaşı sırasında Güney ve Kuzey Kore arasında psikolojik savaş yaşanmış, Vietnam Savaşı’na gönderilen Kuzey Korelilerden bazıları Güney Kore’ye iltica etmiştir (상허학회/Sangheo Academic Society, 2020). Kuzey Korelilere ek olarak bazı Vietnamlıların da Güney’e göç ettiği bilinmektedir ve bu yasa onlara yönelik tasarılar da içermektedir.

Kuzey Koreli sığınmacılara ‘kahraman’ muamelesi yapılması onların entegrasyonunu çeşitli açılardan kolaylaştırırsa da Güney Kore’deki komünizm karşıtlığı ve milliyetçiliği tetiklemiş, Kuzey ile mevcut uçurumun açılmasını da beraberinde getirmiştir. 1980 yılında iktidara gelen Chun Doo Hwan döneminde de bu yaklaşım devam etmiştir. Başkan Chun, antikomünist bir yaklaşımla ülkeyi yönetirken aynı zamanda Kuzey Kore yönetimi ile temasta bulunmaya çalışmıştır. Kuzey Kore yönetimi, 1980 yılında yaşanan Gwangju ayaklanmasındaki³³ ölümlerden Chun Doo Hwan’ı sorumlu tutmuş ve iş birliği fikrine sıcak bakmamıştır. 1983 yılında Kuzey Koreli istihbaratçı ve MIG pilotu olan Lee Ung Pyong, Güney Kore’ye iltica etmiştir (나무위키-Namuwiki, t.y.). İltica sonrasında Lee, binbaşı olarak Güney Kore ordusunda görev almış ve Başkan Chun, Lee’nin iltica edişini “*MIG savaş uçağıyla Güney Kore’ye uçan Kuzey Koreli pilot Lee Ung-pyong’un kahramanca girişimi, Koreler arası rejim rekabetinde zaferimizi kanıtlamak için iyi bir işaretti.*” şeklinde değerlendirmiştir (Chun, Doo-hwan, t.y.).

Anlaşılabileceği üzere bu dönemde Kuzey Kore ve komünizm karşıtlığı devam etmiş, buna karşın Kuzey Korelilerin göçü siyasi politikalar gereğince teşvik edilmiştir. Sığınmacılara maddi yardımlar sağlanmış, Güney Kore’ye her alanda uyum sağlamaları için çeşitli tasarımlar uygulanmıştır.

1993 yılında iki Kore devletinde de Kuzey Koreli ilticacılar için yeni yasal düzenlemelere gidilmiştir. Kuzey Kore yönetimi ilticayı azaltmak ve nihai olarak engellemek için caydırıcı cezalar oluşturmuştur. Örneğin; Kuzey’den kaçan kişilerin geri gönderilmeleri halinde halka açık bir şekilde idam edileceği belirtilmiş, sınırda yaşayan vatandaşlara verilen eğitimler artırılmış ve Ulusal Güvenlik Muhafızları görevlendirilmiştir (K. Lee, 1999, s. 5). Güney Kore yönetimi ise aynı yıl ‘Devlete Geri Dönen Kardeşleri Koruma Yasası (귀순북한동포 보호법/ Act to Protect North Korean Brethren Who Returned to the State)’ ile politika değişimine gitmiştir. Bu yeni yasayla birlikte ‘devlete geri dönen’ (gwisun/ 귀순) ibaresi korunurken ‘yurttaş/ 동포 (dongpo)’ ifadesi eklenmiş, etnik Koreli vurgusu yapılmıştır (Choi, 2018, s. 85). Güney Kore’ye gelen her sığınmacıya bu dönemde 7 milyon won (yaklaşık 7 bin ABD doları) yerleşim parası ödenmiş ve 8.4 milyon won (yaklaşık 8400 ABD doları) miktarında da barınma yardımında bulunulmuştur (Chung, 2008, s. 9). İltica eden kişi sayısının artmasıyla birlikte,

³³ Gwangju Ayaklanması (18-27 Mayıs 1980) askeri yönetimin ortadan kaldırılması ve siyasi baskıların hafifletilmesine yönelik gerçekleştirilen demokratik eylemlerden oluşmaktadır. Eylemlerin bastırılması için ilk başlarda gösterilere katılan üniversite öğrencileri kontrol altına alınmaya çalışılmış fakat büyüyen protestolarla birlikte Gwangju sakinlerinin tümü hedef haline gelmiştir. Ayaklanmanın bastırılmasında resmi açıklamaya göre 196 kişinin hayatını kaybettiği belirtilse de bu sayının daha fazla olduğu tahmin edilmektedir (H. Lee, 2012, ss. 10-16; Yıldız, 2021).

sığınmacılar ekonomik zorluklara ek olarak Güney'deki siyasi düzene alışmada zorlanmış ve yalnızlık gibi sosyal sıkıntılar yaşamaya başlamıştır. Bu gibi durumların artmasıyla Güney yönetimi, Kuzey'den kaçan kişilere sağlanan 'cömert' yardım politikasından uzaklaşarak, bağımsız yaşama konusunda deneyimsiz olan sığınmacıların sosyal refahını sağlamaya yönelik politikayı benimsemek durumunda kalmıştır. Örneğin 1996 yılında Birleşme Enstitüsü (통일원네/ tongilwonne) bünyesinde sığınmacılara yönelik 'İnsani Yardım Bürosu (인도지원국/ indojiwonkuk)' kurulmuştur. İltica meselesine dair politikalara ek olarak sığınmacılara yönelik kullanılan ifadeler de değişim göstermeye başlamış, 1997 yılında "Kuzey Koreli Sığınmacıların Korunması ve Yerleşim Desteği Kanunu (북한이탈주민의 보호 및 정착 지원에 관한 법/ The Act on the Protection and Support the Settlement of North Korean Defectors)" çıkarılmıştır. Böylelikle ilk kez Kuzey'den gelen sığınmacılar için Kuzey Kore'den kaçan kişi anlamına gelen 'Bukhanitaljumin (북한이탈주민)/ defector' terimi kullanılmış ve 'geri dönüş' kavramının yerini 'iltica' ifadesi almıştır (Choi, 2018; K. Lee, 1999). Yeni tanımlamayla birlikte, Kuzey'den kaçan kişiler kahraman veya cesur yurttaş olarak tanımlanmak yerine sosyal yardıma ihtiyaç duyan kişiler olarak tanımlanmıştır. Kwon, bu durumu Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte Güney yönetimlerinin, Konfüçyüsçü bakış açısından sosyal yardım perspektifine geçiş yapması şeklinde değerlendirmektedir (2014, s. 110).

Güneş Işığı Politikası ve 1998 yılı, Kuzey Koreli sığınmacılar konusunda önemli bir dönüm noktası olmuştur. Kim Dae Jung hükümeti 1997 yılında çıkarılan yasayı uygulamaya devam etmiş, 1998 yılında 'geri dönen kardeş (gwisundongpo/ 귀순동포) ifadesini yasadan çıkarmış ve Bukhanitaljumin (북한이탈주민) teriminin kullanılacağı kararını vermiştir. Daha önce bahsedildiği gibi, Kore Yarımadası'nın istikrara kavuşması için oluşturulan Güneş Işığı Politikası ile insani krizlerin çözümüne odaklanılmış ve Kuzey Koreli sığınmacılara yönelik yeni düzenlemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda iltica edenlerin korunması ve yerleştirilmesi için; mali yardımların yapılması, iş bulmayı sağlayacak eğitimlerin verilmesi, kaçış öncesi ve kaçış esnasında oluşan travmaların azaltılması için psikolojik desteğin sağlanması, Güney Kore toplumuna, kapitalist düzene ve liberal sisteme uyum sağlamaya yönelik eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesi kararı alınmıştır (B. Kim, 2005). Bu düzenlemelerin hayata geçirilmesi için Güney Kore Birleşme Bakanlığı bünyesinde Hanawon (하나원) adı verilen merkezler kurulmuştur. Birlik Evi anlamına gelen bu merkezlerde farklı

alanlara dair çeşitli eğitimler tasarlanmıştır (Ji, 2022). 1999 yılında kurulan bu merkezler günümüzde de aktif olarak faaliyet göstermektedir.³⁴

Kim Dae Jung sonrasında iktidara gelen Roh Moo Hyun (2003-2008) da Güneş Işığı Politikasını sürdürmüş, Kuzey Kore'yi diyalog ortağı olarak görmüştür. 2005 yılında Kuzey Koreli kaçak anlamına gelen talbukja (탈북자) ve buhanitaljumin (북한이탈주민) ifadelerinin önyargı oluşturduğu gerekçesiyle kullanılmaması kararını almış, yerine 'yeni yerleşimci' anlamına gelen saetomin (새터민) ifadesinin kullanılmasına karar vermiştir (Choi, 2018).³⁵

Resmi olarak yürürlükten kaldırılmayan Güneş Işığı Politikasında Lee Myung Bak (2008-2013) döneminden itibaren değişiklikler yapılmıştır. Başkan Lee, 'Karşılıklı Fayda ve Ortak Refah Politikası (Mutual Benefits and Common Prosperity) gütmüş, Güney Kore'nin "özümseyerek birleşme" tasarısı olmadığını göstermek istemiş ve ek olarak Kuzey Kore ve ABD'nin nükleer silahsızlanmaya dair müzakerelerine destek vereceğini belirtmiştir. Kuzey'in ekonomik kalkınmasına yardımcı olunacağı, mali sorunlar ve güvenlik problemlerinin giderilmesinde Kuzey yönetimi ile birlikte hareket edileceği ifade edilmiştir. Vizyon 3000 Planı oluşturulmuş, Kuzey Kore'nin nükleer güç olma iddiasından uzaklaşması hedeflenmiş, kapalı kapı politikasından vazgeçilmesi istenmiş ve Kuzey Kore'de kişi başına düşen gelirin 3000 dolar olması amaçlanmıştır (Suh, 2009, ss. 9-10). Lee hükümetinin Kuzey Koreli mültecilere dair yaklaşımı ise kesin bir şekilde tanımlanamamıştır. Çok kültürlülük yaklaşımı ve etnik köken vurgusuna dayalı yaklaşım arasında gelgit yaşanmış ve bir denge oluşturulamamıştır. Başkan Lee, sığınmacı hususuna çok sık vurgu yapmamakla birlikte, Başkanlık Uyum Komitesi (Presidential Committee on Social Cohesion), Birleşme Bakanlığı (Ministry of Unification) ve Kamu Yönetimi ve Güvenlik Bakanlığı (Ministry of Public Administration and Safety) olmak üzere 3 farklı kurumu görevlendirmiştir. Bu durum her kurumun konuya dair farklı bir politika üretmesine ve hükümeti yönlendirmesine neden olmuş, sığınmacılar konusunda etkili ve yekpare bir yaklaşıma ulaşılammıştır. Örneğin Başkanlık Uyum Komitesi 'çok kültürlülük' yaklaşımı benimseyerek Kuzey Koreliler hakkında kamuoyunu bilinçlendirmeye yönelik kampanyalar oluşturmuş, iltica eden kişilerin hikayelerini ortaya çıkararak onlara dair olumsuz yaklaşımları ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Bahsedilen yaklaşımları uygularken bölgesel yönetimleri de paydaş olarak görmüş ve onların koordine edilmesine katkıda bulunmuştur.

³⁴ 1999 yılında açılan Hanawon merkezi, artan sığınmacıların ihtiyaçlarını gidermekte yetersiz kaldığı için 2012 yılında ikinci Hanawon merkezi açılmıştır. İkinci merkez daha çok kadın ve yaşlı sığınmacılara yönelik hizmet verecek şekilde tasarlanmıştır (나무위키-Namuwiki, t.y.).

³⁵ Saetomin ifadesi Kuzey Koreli mülteciler tarafından kaçışlarının siyasi nedenlerini hafiflettiği gerekçesiyle eleştirilmiş ve Lee Myung Bak döneminde bu kullanım kaldırılmıştır (Choi, 2018, s. 88).

Fakat kararları tavsiye niteliğinde olduğu için çok etkili olamamıştır. Birleşme Bakanlığı ise milliyetçi söylem üzerinden hareket etmiş ve var oluş nedeni olan iki Kore devletinin homojenliğini tekrar sağlamaya yönelik eylemler gerçekleştirmiştir. Çok kültürlülük yaklaşımını reddeden bakanlık, iltica eden kişilerin kendi kategorilerinde değerlendirilmesi gerektiğini savunmuştur. Üçüncü kurum olan Kamu Yönetimi ve Güvenlik Bakanlığı, konu hakkında daha sınırlı bir rol üstlenmiştir. Çok kültürlülük veya milliyetçi retorik vurgusu yapmamakla birlikte, olası bir birleşme durumunda Güney Kore'nin oyun kurucu güç olmasına yönelik tasarılar oluşturmuştur. Başkan Lee, çok kültürlülük veya etnik köken vurgusunun yapıldığı milliyetçilik yaklaşımları arasında bir seçim yapmadığı ve çelişkiyi ortadan kaldırmadığı için eleştirilere maruz kalmıştır (N. Choi, 2010, ss. 168-171).

Park Geun Hye yönetimi (2013-2017) ise 'trustpolitik' adını verdiği yaklaşım ile Kuzey Kore ve Güney Kore arasında karşılıklı güvenin tesis edilmesine, Kuzey'in nükleer güç olma eylemlerini azaltmasını sağlamaya ve dış dünyaya açılmasına yönelik hamlelerde bulunmuştur. Bu yaklaşımla Başkan Park, Kuzey Kore'nin provokatif davranışlarından vazgeçmesi için sürekli ödüllendirildiği ve bunun bir kısır döngü halini aldığını düşünmüş ve bu döngüyü kırmak istemiş, hem olumlu hem de olumsuz güven süreci inşa etmeye çalışmıştır (Moon & Boo, 2015, s. 228). Ek olarak Kuzey Kore İnsan Hakları Yasası'nı yürürlüğe koyacağını belirtmiş fakat Kuzey yönetimi nükleer silahlanma eylemlerinden vazgeçmediği için kanun çıkarılmamıştır. Ayrıca iki ülke arasında önemli iş birliklerinin başında gelen Kaesong Sanayi Bölgesi, Başkan Park tarafından kapatılmıştır (Miyamoto, 2015, s. 158). Bu durum da orada çalışan Kuzey Koreli işçilerin ailelerine maddi yardımda bulunmalarına engel olmuştur. Bunların yanı sıra Kuzey Koreli sığınmacılara yönelik kapsamlı bir uygulama gerçekleşmemiş, Hanawon'daki eğitim süreci devam ettirilmiştir. Yönetimler arasındaki siyasi gerginlik halka sirayet etmiş, Kuzey Koreli sığınmacıları karşı önyargı ve şüphecilikte artışlar yaşandığı gibi olası bir sığınmacı akına dair endişeler artmıştır (Bendini & Jeong, 2014; Moon & Boo, 2015). Tüm bunlara rağmen Başkan Park, Kuzey Korelilere *"Sizin için umudu bulmanız ve yeni bir hayat yaşamanız adına yolu açık tutacağız, lütfen Güney'deki özgürlüğün kucağına gelin"* diyerek onları ilticaya teşvik etmiştir ("South Korean Leader Urges Defectors", 2016).

Park Geun Hye'den sonra başkan olan Moon Jae In (2017-2022), sıkı güvenlik önlemlerini yumuşatarak daha farklı bir politika benimsemiştir. İki ülkenin lideri 2018 yılında Koreler Arası Zirve toplantılarının üçüncüsünü gerçekleştirmiş ve karşılıklı olarak diplomatik adımlar atmıştır. Ulusal Güvenlik Stratejisi adıyla yayınladığı belgede Başkan Moon, Güney Kore'nin, Kore Yarımadası'nın nükleerden arındırılmasını ve güvenliğin yeniden inşa edilmesini hedeflediğini

belirtmiştir. Bu dönemde Moon yönetimi, Kuzey Koreli Mülteciler için Yeniden Yerleşim Desteği Temel Planı'nı (2018-2020) hayata geçireceğini duyurmuştur. Bu plana göre, özel sektör ve yerel yönetimlere Kuzey Koreli sığınmacıların Güney'e uyum sağlamalarına yönelik desteklerin verileceği belirtilmiştir. Ek olarak Kuzey Koreliler ile Güney Kore halkı arasındaki iletişimin daha iyi seviyeye gelmesi ve sosyal entegrasyonun daha etkili bir biçimde sağlanması için politika tasarılarının devam edeceği belirtilmiştir (Moon, 2018). Kuzey yönetimiyle dengeli bir ilişki kurmaya çalışan Moon, bazı araştırmacılara göre Kuzey Koreli sığınmacılar konusunda olumlu bir yaklaşım benimsemiştir. Örneğin Kyung Hee Üniversitesindeki bir çalışmaya göre, Başkan Moon döneminde Kuzeyli sığınmacılardan bahseden haber sayısı Lee Myung Bak döneminde olduğu gibi çok sayıda olmakla birlikte iltica hareketleri kamuoyunun da ilgisini oldukça çekmiştir. Park vd., Başkan Moon'un Kuzeyli sığınmacılardan bahsederken duygu ifadelerine sıkça başvurduğunu ve dil yoğunluğu bakımından diğer hükümetlere göre daha güçlü bir tutum sergilediğini savunmaktadır (2022, s. 182). Fakat bazı diğer araştırmacılar Moon yönetiminin Kuzey Kore yönetimi ile ters düşmemek için sığınmacılar konusunda pasif hareket ettiğini belirtirken (Herskovitz & Lee, 2020) örnek olarak 2019 yılında iki Kuzey Koreli balıkçının zorla geri gönderilmesini sunmaktadır (Ahn, 2022). Ek olarak bu dönemde insan hakları ve sığınmacılara yönelik çalışan kurumlara sağlanan fonlarda azalmaya gidilmiş ve Kuzey Kore ile ilişkiler iyi tutulmaya çalışılmıştır. Moon yönetimine dair farklı değerlendirmeler bulunmakla birlikte genel kanı, Kuzey Koreli sığınmacılara yönelik çok fazla yenilik yapılmadığı, öncesinde var olan kurumlar ve faaliyetlerin devam ettirildiği yönünde olmaktadır (나무위키-Namuwiki, t.y.).

Başkan Yoon Suk Yeol de kendi döneminde (2022-2024) Kuzey Kore'nin nükleer silahlanma çabasından arınmasına ve yarımada genelinde barışın sağlanmasına yönelik farklı politikalar oluşturmuştur. Birleşme Bakanı Kim Yung Ho, yönetimin "*Cüretkâr girişim ile özgür, barışçıl ve müreffeh bir birleşik yarımada*" vizyonu sunduğunu ifade etmiştir. Kuzey Koreli sığınmacılardan ise "*Kuzey'de baskı altında yaşayan ve Güney Kore'de devletin koruması altında bulunan kişiler*" olarak bahsetmiştir (Y. Kim, 2024). Başkan Yoon, 2024 yılında 14 Temmuz tarihini Kuzey Koreli Sığınmacılar Günü (North Korean Defectors' Day-북한이탈주민의 날/ Bukhanitaljuminui nal) olarak ilan etmiştir. Konuşmasına "*Saygıdeğer vatandaşlar, Kuzey Kore'den ayrılan değerli yurttaşlar ve Kuzey'deki soydaşlarımız*" şeklinde başlamıştır. Konuşmasında 14 Temmuz 1997 tarihinde yürürlüğe giren 'Kuzey Koreli Sığınmacıların Korunması ve Yerleşim Desteği Kanunu'na' vurgu yapmış ve kanunun uygulamaya koyulduğu günün Kuzey Koreli Sığınmacılar Günü olarak kutlanmasına karar

verildiğini ifade etmiştir. Ek olarak konuşmasında, Kuzey Kore yönetiminin sınıra kara mayını yerleştirilmesi, elektrikli tel örgülerin çekilmesi gibi güvenliğin sıkılaştırılması adına baskılar uyguladığını, dolayısıyla Kuzey Kore vatandaşlarının kaçışının giderek zorlaştığını belirtmiştir. Güney Kore yönetiminin, Kuzey Korelilerin güvenli bir biçimde Güney'e ulaşmasını sağlamak için elinden geleni yapacağını eklemiştir. Güney Kore'deki 34 bin sığınmacının cesaretinden ve yeni bir hayat kurma arzusundan övgüyle bahseden Başkan Yoon, sığınmacıların Güney'e uyum sağlamaları adına çeşitli vaat ve taahhütlerde bulunmuştur. Verilen ilk vaat 'yerleşme (정착/ jeongchag)' olmuş ve Kuzey Korelilerin istikrarlı bir yaşam kurmaları ve güvenilir yerlere yerleşmeleri için kapsamlı bir koruma ve destek sisteminin kurulacağını açıklamıştır. 2005 yılından beri sabit kalan yerleşim yardımları miktarının artırılacağını (10 milyon won/ 7200 dolar) ve Gelecek Mutluluk Tasarruf Hesabı/ 미래행복통장 (Mirae Haengbok Tongjang) aracılığıyla sığınmacıların birikim yapmalarının destekleneceğini belirtmiştir. Tüm sığınmacıların dörtte üçünü kadınların oluşturduğunu ve birçoğunun tek başına Güney'e kaçtığını, aile desteğinden yoksun olduğunu, çocuk bakımı ve ekonomik faaliyetlerden yine tek başına sorumlu olduğunu ekleyen Yoon, iş ve çocuk bakımının kolaylaştırılması adına aktif çocuk bakım hizmetlerinin sağlanacağını açıklamıştır. İkinci vaat, beceri (역량/ yeongnyang) geliştirmeye ve meslek edinmeye dayalı eğitimin destekleneceği olmuştur. Kuzey Kore'de kömür madeninde çalışan bir sığınmacının Güney Kore'de eğitim alıp avukat olmasını, DMZ'yi aşp Güney'e gelen eski Kuzey Kore askerinin, Güney'de aldığı eğitim sayesinde profesör olduğunu örnek göstermiş ve bunun gibi durumların artacağını da eklemiştir. Son vaat ise toplumsal uyumun (화합/ hwahab) sağlanmasına yönelik mentörlük sisteminin hayata geçirildiğini ve konuşmanın yapıldığı tarihe kadar 656 kişinin bu sistemden faydalandığını ifade etmiştir. Ulusal Demokrasi, Barış ve Uzlaşma Konseyi (민주평화통일자문회의/ Minju Pyeonghwa Tongil Jamun Hoeui) himayesindeki bu sistemle birlikte Kuzey Kore'den Güney'e kaçan kişilerin yeteneklerine göre eğitim gördüğü, yaşam koşullarına uyum sağlamalarına yönelik destek aldığı ve zamanla daha önce iltica eden kişilerin sonradan gelenlerle kişisel deneyimlerini paylaştığı bir ortama dönüşeceğini belirtmiştir. Bahsedilen tüm vaatlerle birlikte Kuzey Koreli sığınmacıların kendine güvenen bir topluluk halini almasının inşa edileceği ifade edilmiştir. Konuşmasının bitimi ise esasen Kuzey Korelilerin iltica etmesine dair yaklaşımını özetler nitelikte olmuştur: *"Kore Cumhuriyeti hükümeti, Kuzey Kore'nin acı çeken halkına asla sırtını dönmeyecektir. Hükümetimiz özgürlüğe doğru attığınız adımların boşa gitmesine izin vermeyecektir ve ne olursa olsun ülkemize gelen tek bir Kuzey Koreliyi bile geri çevirmeyeceğiz"* (대통령실 (Başkanlık Ofisi), t.y.) (Son, 2024)". Yoon yönetiminin bireysel entegrasyonun

sağlanmasına yönelik tasarılarının yanı sıra Kuzey Korelilerin bir topluluk oluşturmalarının önemli olduğunu vurgulaması, dikkat çeken bir husus olmaktadır.

Topluluk halini almış göç eden bireylerin sosyal, kültürel ve ekonomik uyum sağlama ihtimali artmakta, psikolojik dayanıklılığı güçlenmekte ve uzun vadeli entegrasyonu kuvvetlendirmektedir. Ek olarak topluluğun zamanla diasporaya dönüşmesi, Kuzey Korelilerin hem siyasi hem de sosyal aktörler olarak kabul görmesi açısından önem teşkil etmektedir.

4.2. Eğitim ve Mesleki Gelişim

Güney Kore'ye geçen Kuzey Koreliler, Ulusal İstihbarat Servisi (National Intelligence Service/ 국가정보원 – Gukga Jeongbowon) tarafından Kuzey Kore'den Kaçan Kişileri Koruma Merkezine (North Korean Refugee Protection Center/ 북한이탈주민보호센터- Bukhanitaljumin boho sento) götürülmektedir. Burada 90 güne kadar geçici koruma hizmeti almakta, beden ve zihin sağlığı kontrolünden geçmektedirler. Güney Kore toplumuna girmeden önce ilk kapı olarak görülen bu merkezde, çeşitli programlar eşliğinde Güney Kore'ye başarılı bir şekilde uyum sağlamaları ve yerleşmeleri adına farklı alanlarda eğitim almaktadırlar (KBS News, 2024; NIS (국가정보원), t.y.).

Sığınmacılar, soruşturma süreci sonlanıp Kuzey Koreli ajan olmadıklarına kanaat getirilince Birlik Evi anlamına gelen Hanawon'a (하나원) gönderilmektedirler. Bu merkezlerde, iki ülke arasındaki siyasi mekanizmanın farklı oluşuyla ortaya çıkan kültürel ayrımların giderilmesi, demokrasi, piyasa ekonomisi, kültürler arası eğitim ve etkileşimin sağlanması, sosyo-ekonomik özgüvenin inşa edilmesi ve sosyal uyumun gerçekleşmesi için çeşitli kurumlarla birlikte hareket ederek Kuzey Koreli sığınmacılara 3 aylık sosyal uyum eğitimi verilmektedir (H. Lee, 2015). Gerek görüldüğü takdirde 3 aylık süre 6 aylık olacak şekilde uzatılmaktadır. Duygusal istikrarı sağlama ve ruh sağlığını iyileştirmeye yönelik dersler 50 saat, Güney Kore toplumunu anlamaya yönelik dersler 150 saat, kariyer konusunda rehberlik ve mesleki eğitime yönelik dersler 144 saat, yerleşim destek sistemi hakkındaki dersler 48 saat olmak üzere yaklaşık 400 saatlik bir eğitim sunulmaktadır. Ek olarak bireysel ihtiyaçlara yönelik kişiselleştirilmiş seçmeli öğrenimi mümkün kılan, serbest katılım esaslı takviye programı da sunulmaktadır (Carleton University School of Journalism and Communication., t.y.; Y. Kim, 2016). Hanawon'daki eğitim sürecinde teorik uygulamalara ek olarak; Güney Kore'de kullanılan standart Korece'nin öğretilmesi (Seul aksanı), bilgisayar kullanımı, banka hesabı açma, ehliyet almak için gerekli

eğitimlerin verilmesi ve simülasyon sisteminin kullanılması, iş bulma konusunda yardımcı olması için özgeçmiş hazırlamak, metroya binmek, alışveriş yapmak, cep telefonu kullanmak gibi pratik uygulamalar da bulunmaktadır (Liberty in North Korea, 2022).

Genel olarak kapsayıcı bir eğitim şeması hazırlansa da yaş, akademik geçmiş, doğum yeri ve diğer koşullar dikkate alınarak düzenleme yapılmaktadır. Örneğin bazı konularda erkekler ve kadınlara farklı pratikler öğretilmektedir; erkekler için sürüş becerilerini iletmeye yönelik planlama yapılırken kadınlar için aşçılık gibi mesleki eğitimler verilmektedir. 2010 yılında üçüncü bir ülkede doğan Kuzey Koreli sığınmacı çocuklar için Birleşme Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ortaklığında, hazırlık okulu kurulması ve onların durumuna göre eğitim planlamasının yapılacağı kararının alınması ise başka bir örnek olarak gösterilmektedir (Kuzey Koreli Sığınmacıların Korunması ve Yerleşim Desteği Kanunu/ 북한이탈주민의 보호 및 정착 지원에 관한 법, t.y.).

Bahsedilen eğitimlerin yanı sıra Çin Halk Cumhuriyeti'ne kaçan ve yolu bir şekilde misyoner papazlarla kesişen sığınmacıların Hristiyanlığı benimsemesi, Güney Kore'deki misyonerlik faaliyetlerinin artan etkisi ile örtüşmektedir. Güney Kore, Asya'da Filipinler'den sonra en fazla Hristiyan nüfusa sahip ülke olarak kabul edilmektedir ve dünyanın birçok noktasına misyonerler göndermektedir (Demick, 2010, s. 246). Daha öncesinde bahsedildiği gibi Kuzey Koreliler genellikle misyonerlerin yardımı ile Güney Kore'ye geçmektedirler.³⁶ Güney Kore'de de misyonerler ve kilise ile etkileşimleri sürmekte ve Güney Kore toplumuna uyum sağlamalarında Hristiyanlık önemli bir konumda yer almaktadır. Protestan misyonerler ile karşılaşan Kuzey Koreli sığınmacılar, Hristiyanlığın kabulünün Güney Kore'ye daha hızlı uyum sağlamasında etkili olduğunu düşünmekte ve Hristiyan öğretileri kabul etmektedir. İltica ettikten sonra Güney Kore'deki ilk duraklardan birisi olan Hanawon'da da Protestan kilisesi bulunmaktadır. Burada sığınmacılara dini öğretiler aktarılmakta ve bu dini öğretiler eğitimin kısmi bir parçasını oluşturmaktadır. Hristiyan öğretiler ve kiliseye ek olarak, inanan kişi sayısı fazla olmamakla birlikte Budizm öğretileri aktarılmakta ve Budist tapınağı da bulunmaktadır (Bremer, 2022; Lankov, 2006, s. 119).

Hanawon'daki eğitim sürecinde ilkökul dönemindeki Kuzey Koreliler, devlet okullarında sunulan 'okul sonrası' programlara katılırken, ortaokul ve lise çağındakiler Güney Kore'nin

³⁶ Misyoner din adamlarının Kuzey Koreli sığınmacıların kaçışında ne kadar etkin bir rolü olduğunu anlamak için Pastör Kim Seongeun'un verdiği röportaj dikkate alınabilir. Kim, 1000'den fazla kişinin kaçmasına yardımcı olduğunu ve günde neredeyse 10 Kuzey Korelinin kaçmak için onunla iletişime geçtiğini ifade etmiştir (Channel 4 News, 2023).

resmi müfredatına uyum sağlamaları adına farklı okullarda eğitimlerine devam etmektedir. Eğitim süreci bittikten sonra vatandaşlık belgesi alan Kuzey Korelilerin, eğitimlerine devam etmek için sığınmacılara özel olan okulları seçebileceği gibi devlet okullarını seçme şansları da bulunmaktadır.³⁷ Bazı kiliseler ve tüzel kişiler Kuzey Koreli sığınmacılara burs desteği sağlayarak onların özel okullara gitmesini de mümkün kılmaktadır (J. Kim & Yoo, 2018; Y. Park, 2018). Yükseköğrenim için ise genellikle rekabete dayalı olmayan (CSAT- 수능- Üniversiteye giriş sınavına girmemek gibi) çeşitli özel kontenjanlar ile eğitime devam etmeleri mümkün olmaktadır. Üniversiteye girişte istenilen şartlar her üniversiteye göre değişmekle birlikte, bursların ve eğitim ücreti muafiyetinin sağlandığı farklı düzenlemeler bulunmaktadır. Örneğin Ewha Womans University, Yonsei University gibi önde gelen üniversiteler; kampüs dışı burslar ve kişisel danışmanlık desteği gibi çeşitli imkanlar sunmaktadır (Support for North Korean Refugee Students, t.y.; Life in Yonsei as a North Korean Student, 2022).

Kuzey Koreli sığınmacılar için eğitime devam etmenin temel itici faktörü Güney Kore’de yaşamsal faaliyetleri sürdürmek olsa da ilerleyen dönemlerde kişisel istek ve kariyer hedefleri de oluşmaktadır. Yükseköğrenim sonrasında yaşamını Güney Kore’de geçirmeye karar veren sığınmacılar olduğu gibi, Amerika Birleşik Devletleri, Birleşik Krallık, Kanada, Japonya gibi başka ülkelere temelli yerleşen kişiler de olmaktadır (Crossing Borders, t.y.). Güney Kore’deki okullarda uygulanan eğitim sistemi incelendiğinde; eğitim şemasının çokkültürlü yaklaşım çerçevesinde hazırlandığı belirlenmektedir ve Kuzey Koreliler, yabancı işçi ve evlilik göçmenlerinin dahil edildiği üçlü sınıflandırmanın bir parçası olmaktadır (H. Kim & K. Kim, 2023, s. 290-292). Bu sisteme dahil olan Kuzey Koreli sığınmacıların Kuzey Kore’deki eğitim geçmişlerine bakıldığında, en büyük grubu lise mezunu kişiler oluştururken, yükseköğrenim seviyesinde eğitim geçmişine sahip kişi sayısı görece az sayıda olmaktadır. Genel olarak kadın sığınmacı sayısının fazla olmasının yanı sıra lise mezunu kadın sayısı, lise eğitimini tamamlamış erkek sayısından yine fazla olmaktadır (Ministry of Unification, 2024a). Ek olarak Birleşme Bakanlığının açıkladığı verilere göre Güney Kore’de üniversite kayıt oranı %76,2 iken, Kuzey Koreli sığınmacıların yaklaşık %79’ u lise veya daha düşük eğitim seviyesine sahip olmaktadır (J. Park, 2025).

³⁷ Birleşme Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı ve Korea Hana Foundation; Heavenly Dream School, Yeomyung School gibi 9 alternatif (özel) okula finansal yardımlarda bulunmaktadır. Ancak, mülkler özel şahıslar tarafından kiralanmakta, kira ödemeleri ve eğitim tesislerini iyileştirme sorumlulukları okullara yüklenmektedir (Ministry of Unification, 2018).

4.3. İstihdam ve Ekonomik Entegrasyon

Sosyalizm temelinde hazırlanmış planlı ekonomik yaşantıya sahip Kuzey Koreliler için, piyasa ekonomisinin ilkelerini doğru bir şekilde anlamaları Güney Kore'deki yaşama uyum sağlamaları ve istikrarlı bir ekonomik hayata sahip olmaları açısından çok önemlidir (J.C. Park, 2024). Hanawon bu konuda da ilk durak olmaktadır. Kuzey Koreli sığınmacıların Güney Kore'deki kapitalist düzene ve ekonomik hayata adapte olmaları için Hanawon'da temel piyasa eğitimi verilmektedir. Buradaki eğitimin bitmesiyle birlikte, 1997 yılında yürürlüğe konulan 'Kuzey Koreli Sığınmacıların Korunması ve Yerleşim Desteği Kanunu' hükümleri doğrultusunda, Güney Kore'nin toplumsal ve ekonomik yaşantısına daha iyi uyum sağlamaları için Kuzey Koreli sığınmacılara yerleşim desteği ödeneği verilmektedir. Bu yerleşim desteği; başlangıç ödemesi, bölünmüş ödemeler ve barınma desteği olacak şekilde üç aşamalı planlanmıştır ve ailedeki kişi sayısına göre belirlenmektedir. Örneğin 1 kişilik aile için toplam ödenen destek 26 milyon won (18 bin 056 ABD doları) iken 7 veya daha fazla kişilik aileye ödenen miktar 64 milyon won (44 bin 251 ABD doları) olarak belirlenmiştir (Ministry of Unification, 2024c).³⁸

Her Kuzey Koreli sığınmacıya iş olanaklarının aktarımı ve profesyonel rehberlik için istihdam eğitim merkezlerine yönlendirme yapan bir kariyer danışmanı atanmaktadır. Sığınmacıların toplum içine karışmalarını hızlandırmak için mesleki eğitim sürecinde; yemek, ulaşım ve ev masraflarına destekte bulunmaktadır. İş arayan Kuzey Koreliler için 29 adet bölgesel destek merkezi bulunmakla birlikte bu merkezlerde 3 haftalık eğitim verilmektedir. Ek olarak, hükümetler tarafından özel şirketlere Kuzey Koreli sığınmacıları işe almalarını sağlamak için sığınmacıların aylık ücretlerinin yarısını iki yıl boyunca devletin ödemesi gibi teşvik edici sübvansiyonlar sunulmaktadır. Ayriyeten kamu kurumlarında idari işler kısmında çalışmaları için toplam çalışan kişi sayısının yüzde biri oranında Kuzey Koreli sığınmacı çalıştırılması gibi kararlar da uygulanmaktadır (Hubbard, 2012; Tara, 2011).

Özel şirketlerin Kuzey Koreli sığınmacı istihdamına Golfzon Yuwon Holdings Company ve Hyundai gibi küresel şirketler örnek olarak gösterilebilir. Hyundai'nin Kumgang Dağı Turizm Projesinde Kuzey Koreli sığınmacılara istihdam sağlaması gibi, Golfzon Yuwon Holding de

³⁸ Yerleşim desteği ilk dönemlerde tek seferde verilirken, Kuzey Kore'den Güney'e geçme eyleminde aracı olan Çinli simsarların Güney'e yerleşmiş Kuzey Korelilerden zorla para almaları, kapitalist sistemde bocalayan Kuzeylilerin parayı nasıl kullanacağını bilmediği için tek seferde harcaması ve dolandırıcılık durumlarından dolayı Güney Kore yönetimi 3 farklı ödeme şeklinde destek vermektedir (Park, 2018).

özellikle kadın sığınmacıların istihdamını sağlamak için Korea Hana Vakfı ile koordine çalışarak, 3 aylık eğitim sürecinin bitmesiyle birlikte, kadınların golf sahasında top toplayıcısı veya sürücü olmalarına ya da saha hizmetleri ve farklı alanlarda çalışmasına yönelik fırsatlar sunmuştur (Hyundai Asan/ 현대아산, t.y.; K. Park & Ok, 2017, s. 1301).

Kuzey Koreli Sığınmacıların Korunması ve Yerleşim Desteği Kanunun 17. maddesinde işe başlayan Kuzey Koreli sığınmacılara, yerleşim destek tesisinden ikametgaha taşınılmasından sonra, ilk işe giriş tarihinden itibaren üç yıl süreyle istihdam koruması sağlanacağı belirtilmektedir. Fakat sosyal açıdan hassas gruplar veya uzun süreli çalışanlar gibi, istihdam koruma süresinin uzatılmasının gerekli olduğu ve Cumhurbaşkanı Kararnamesiyle öngörülen sebeplerin ortaya çıkması halinde, istihdam koruma süresinin bir yıla kadar uzatılabileceği de ifade edilmiştir. İlgili kanunun 26. maddesinde 50-60 yaş arasında bulunan sığınmacıların emeklilik hakkının olduğu ve ulusal emeklilik kanunundaki (국민연금법/ gungmin yeongeumbeop) düzenlemelerden faydalanacağı belirtilmektedir (Kuzey Koreli Sığınmacıların Korunması ve Yerleşim Desteği Kanunu (북한이탈주민의 보호 및 정착 지원에 관한 법), t.y.). Bahsedilen düzenlemelere ek olarak Güney Kore yönetimi iş bulamayan Kuzey Koreli sığınmacılara belirli bir süre için mali yardımda bulunmaktadır (Tara, 2011, s. 157). Birleşme Bakanlığı'nın 2024 yılında açıkladığı verilere göre Kuzey Koreli sığınmacıların faaliyet oranı %64,1, istihdam oranı %60,1 iken sığınmacılar arasındaki işsizlik oranının %6,3 olduğu görülmektedir. Geçim yardımı alanların oranı ise %22,9 olarak belirtilmiştir (Ministry of Unification, 2024a).³⁹ Kuzey Korelilerin istihdam edildiği sektörler incelendiğinde genel olarak çoğu sığınmacının hizmet sektöründe ve fiziksel işgücü gerektiren işlerde çalıştığı görülmektedir. Örneğin imalat sektörü % 15,8 çalışan ile birinci sırada yer alırken, konaklama ve gıda hizmetleri ikinci sırada, sağlık ve refah hizmetleri ise üçüncü sırada yer almaktadır (L. Yoon, 2024). Ek olarak bazı Kuzey Koreli sığınmacılar kamuda veya özel şirketlerde bahsedilen sektörlerde çalışmayı seçerken bazıları da kapitalist sistemi öğrendikten sonra kendi işlerini kurmayı tercih etmektedir. Örneğin Kuzey Kore'de asker olan ve 2001 yılında Güney Kore'ye iltica eden Chon Chol-woo, Güney Kore'de 5 farklı iş kurmuş fakat başarılı olamamış buna rağmen altıncı işi olan kümes hayvancılığı tesisini açmıştır. Yasal olarak kendi iş yerini açması önünde herhangi bir kısıtlama veya sınırlama bulunmamaktadır (Williamson, 2014). Ekonomik uyumun nasıl daha etkili olacağı konusunda farklı tasarımlar üretilmekle birlikte, bazı

³⁹ Kuzey Koreli Sığınmacıların Korunması ve Yerleşim Desteği Kanunu 26. Madde çerçevesinde geçim sıkıntısı yaşayan sığınmacılar bölgesel ve yerel kurumlara başvurursa 5 yıl süre ile; geçim yardımı, konut yardımı, sağlık ve eğitim yardımı, cenaze yardımı gibi yardımlardan faydalanabilmektedir.

araştırmacılar ekonomik entegrasyonun sağlanmasına yönelik farklı yaş ve meslek gruplarından oluşan sığınmacılar ile mülakatlar gerçekleştirdikten sonra; eğitim, sağlık, yaş ve cinsiyet faktörlerini sabit tutarak Kuzey Korelilerin istihdamının sağlanması ve iş bulmaları için teknik lisansa sahip olmalarının daha pozitif ve tutarlı bir etken olacağını da savunmaktadır (Noh vd., 2016, s. 26). Kuzey Korelilerin istihdamının sağlanması Güney Kore'ye alışmalarının yanı sıra Kuzey Kore'deki ailelerine para göndermeleri noktasında da önemlidir. Ekonomik entegrasyonun gerçekleşmesi Güney'de yaşamayı kolaylaştırıp ev sahibi topluma aidiyet hissinin oluşmasını sağlasa da esasen zamanla bireysel faydanın ötesine geçmekte, sığınmacılar için genellikle Kuzey Kore'deki aile üyelerine maddi destek sağlama amacı daha çok ön plana çıkmaktadır.

4.4. Sosyal ve Kültürel Entegrasyon

Sosyal ve kültürel entegrasyon senkronize bir şekilde çalışmaktadır. Sosyal entegrasyon genellikle; arkadaşlık kurmak, bir topluluk duygusu inşa etmek ve sosyal desteğe ulaşp, bilgi edinmeye istekli olmak şeklinde açıklanmaktadır. Kültürel entegrasyon ise; ev sahibi toplumun dilini veya kabul gören aksanını öğrenmek ve ev sahibi topluma ait kültürel normları özümsemek şeklinde açıklanmaktadır (Stodolska & Anonymous, 2024). Sosyal ve kültürel entegrasyonun istenilen düzeyde gerçekleşmesi içinse bireylerin kendi topluluk üyeleri ve gittikleri toplumun üyeleri ile karşılıklı güven ilişkisi kurması ve iş birliği yapmaya istekli olması gerekmektedir (Cho, 2022).

Kuzey Koreli sığınmacılar, Güney Kore'de orta sınıf statüsüne erişeceğini düşünmekte ve yeni hayatlarındaki sosyal çevrelerini bu düşünce üzerinde şekillendirmek istemektedirler. Örneğin Hanawon'daki eğitim süreci bittikten sonra, sığınmacıların çoğu başkente yerleşmek istemektedir çünkü Kuzey Kore'de başkentte yaşamak yüksek statü ve refah göstergesi olarak kabul edilmektedir. Güney'deki sistemin de bu şekilde işlediğini düşünen Kuzey Koreliler, başkent Seul'de yaşamanın daha avantajlı olacağını ve Güney Koreliler ile daha kolay etkileşim kuracaklarını düşünmektedirler. Bu sayede daha prestijli bir işe gireceklerini ve daha yüksek bir sosyal statüye ait olacaklarını öngörmektedirler. Fakat sığınmacılar, Güney Kore yönetimi tarafından farklı şehirler ve bölgelere yerleştirilmektedirler. Başkent Seul dışında yaşamayı kabul eden sığınmacılara biraz daha yüksek miktarda yerleşim desteği sunulmakla birlikte genel olarak sığınmacılar kendi istedikleri yerlere yerleştirilmemekte, Hanawon'da gerçekleştirilen

kura ile gidecekleri yer belirlenmektedir (Chung, 2008, s. 17; Y. Park, 2018). Kura ile belirlenen yeni yerleşim yerlerinde ise sığınmacıların, kendi kararlarını alabilen kişiler olmaları ve bağımsız birey olarak yeni hayatlarına başlamaları beklenmektedir. Güney Kore toplumuna ayak uydurmaları için Hanawon'da verilen saha gezisi eğitimleri, banka hesabı açma, metroya binme gibi eylemleri, yeni hayatlarında tek başlarına gerçekleştirebilecekleri düşünülmektedir. Hukuki olarak iş bulma konusunda sıkıntı yaşamayacakları varsayılmakta ve toplumun bir üyesi olarak her alanda katılım göstermeleri beklenmektedir (H. Lee, 2015).

Sığınmacıların yeni hayatlarına alışmasında ve bahsedilen beklentilerin karşılanmasında; sivil toplum kuruluşları, daha önceden Güney Kore'ye göç eden Kuzey Koreliler, kiliseler, kamu kurumları ve iltica konusuna özel ilgi gösteren Güney Koreli vatandaşlar yardımcı olmakta, çoğu zaman eşgüdümlü bir şekilde çalışmaktadırlar. Diğer bir ifadeyle, sosyal ve kültürel uyumun sağlanmasında birçok kurum birbirinden farklı politikalar üretmektedir çünkü Hanawon'da verilen eğitimler her ne kadar belirli bir temeli inşa etse de 3 aylık eğitim süreci gerçek hayatta tek başına var olma konusunda yeterli pratiği sağlayamamaktadır. Zira iltica eden her birey; tarihsel, ideolojik, ekonomik, kültürel ve sosyal dönüşüm sürecini farklı bir şekilde tecrübe etmektedir (Eschborn & Apel, 2014). Dolayısıyla yekpare bir sosyal ve kültürel entegrasyon tasarısı hazırlanamamakta, çoğu yönetim ve kurum farklı tasarılar oluşturmaktadır. Özellikle sosyal uyum kavramı; eğitim, ekonomik uyum, kimlik bunalımı ve kültürel kimlik öğelerini barındıran şemsiye bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Eğitim koşullarının iyileştirilmesi ve ekonomik istihdamın artırılması, bireylerin yeni topluma alışmalarında oldukça etkili olmakla birlikte iltica eden kişilerin yeni toplumun bireyleri ile birebir etkileşim kurması, onların sosyal ve kültürel uyumunu hızlandıran diğer bir faktör olmaktadır.

Birleşme Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı gibi devlet kurumlarının entegrasyonu sağlamaya yönelik eylemlerine ek olarak; Kuzey Koreli Mülteciler Vakfı (탈북자동지/ talbukjadongji), 나우/ Now Action & Unity for Human Rights – NAUH), Kuzey Koreli Mülteciler için Yerleşim Destek Vakfı (정착지원재단), Mulmangcho Vakfı (사단법인 물망초), PSCORE (People for Successful COrean Reunification), Saejowi (새조위), Kore Hana Vakfı (남북하나재단) gibi sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, devlet destekli araştırma enstitüleri (Kuzey Kore İnsan Hakları Veri Tabanı Merkezi/ 북한 인권 정보 센터/ NKDB gibi) başta olmak üzere farklı kurumlar da çeşitli politikalar uygulamaktadır.

Örneğin Saejowi, iltica eden Kuzey Korelilere psikolojik destek ve mentörlük hizmeti sunmasıyla ön plana çıkmaktadır. Ek olarak, özellikle kadın sığınmacıların eğitime ve istihdam edilmesine yönelik projeler uygulamaktadır. Çin Halk Cumhuriyeti üzerinden Güney Kore'ye geçmeye çalışan ve Çinli erkeklerle evlenip onlar tarafından istismara maruz kalan kadınların, Güney Kore'ye sağlıklı bir biçimde uyum sağlamalarına yönelik programlar düzenlemektedir. Ayrıca kadınların istihdamını destekleyerek, sosyal uyumun sağlanması için Kuzey Koreli kadınlara; çocuk bakımı, evde bakım gibi eğitimler vermektedir. Bu programların yanında liderlik eğitimi, sevgi meyvesi bursu⁴⁰ gibi farklı yaş ve meslek gruplarına yönelik programlar da uygulamaktadır (Saejowi, 2024).

Kuzey Koreli sığınmacıların Güney Kore'ye uyum sağlamalarına yönelik faaliyet gösteren ilk sivil toplum kuruluşlarından biri olan Kuzey Koreli Mülteciler Vakfı, sığınmacıları 'ulusal birleşmeye aktif olarak katkıda bulunabilecek kişi' olarak görmektedir ve onların demokratik yaşama adapte olmalarını sağlamak, hukuki, siyasi ve diğer haklarını korumak, Çin veya diğer ülkelerde bulunan kişilerin güvenli bir şekilde Güney'e geçmesini sağlamak gibi motivasyonlara sahiptir. Her sene kültürel ve sosyal uyumun sağlanmasına yönelik spor müsabakaları gerçekleştirmekte, sığınmacılar ile ev sahibi toplumun üyelerinin kaynaşması ve 'hem ortak hem de farklı' kültürel olguların paylaşılmasına yönelik 'ulusal birlik festivali' gibi kültürel faaliyetler düzenlemektedir. Ek olarak Kuzey Kore'den kaçan kişilerin hikayelerinin hem Kuzey Koreliler hem de Güney Koreliler arasında bilinmesini sağlamak için paylaşmakta ve iki ülke vatandaşlarının birbirini tanımasını hedeflemektedir. Güney Koreli vatandaşlar arasındaki önyargının kırılması ve Kuzey Korelilerin yeni ülkelere tam anlamıyla uyum sağlamalarına yönelik projeler de yürütmektedir (Radio Free Asia/ 자유아시아방송, 2022; 탈북자동지회/ Kuzey Koreli Mülteciler Vakfı, t.y.).

Mulmangecho Vakfı, Kuzey Koreli sığınmacılara verilen yeniden yerleşim desteğinin hem birleşme hem de sığınmacıların yeni yaşamlarına uyum sağlamaları için önemli olduğunu vurgulamakla birlikte, bunu küçük bir adım olarak görmektedir. Sığınmacıların haklarının gözetilmesi, yaşam kalitelerinin temelden iyileştirilmesi ve Güney Kore'ye uyum sağlamalarına yönelik projeler tasarlamaktadır. Sığınmacılar arasında acil bakıma muhtaç olan Kuzey Koreli çocuklara ve 80 yaşın üzerindeki savaş esirleri gibi tek başına yaşayan sığınmacılara yönelik bakımevlerinin açılması, alternatif okulların kurulması ve huzurevi inşası

⁴⁰ Sevgi Meyvesi (The Fruit of Love) burs programı ile Güney Kore'de lisans veya yüksek lisans eğitime devam eden 10 Kuzey Koreli öğrenci seçilmekte ve Saejowi'de her öğrenciye akademik başarılarına göre burs verilmektedir. Her yıl yüksek performans gösteren yirmi öğrenciye toplam 20.000 dolar maddi destekte bulunmaktadır (Saejowi, 2024).

bu projelere örnek olarak gösterilebilir. Ek olarak vakıf, Kuzey Koreli gençler için yeni eğitim merkezlerinin inşa edilmesi ve başka ülkelerde okumak isteyenlere burs desteğinin sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Eğitimin özellikle gelecekte gerçekleşmesi beklenen ‘iki ülkenin birleşmesi’ olgusunda çok önemli olduğunu vurgulamakta, Kuzey Koreli gençleri yarımadanın onurlu sahipleri olarak nitelendirmektedir (*Mulmangcho Vakfı*, t.y.).

Kuzey Kore’den Güney Kore’ye 2006 yılında iltica eden Kim Young Il tarafından kurulan PSCORE da Kuzey Koreli sığınmacılara yönelik çalışan sivil toplum kuruluşlarından birisi olarak öne çıkmaktadır. BM’de danışmanlık statüsüne sahip olmakla birlikte, dini ve siyasi bir oluşum şeklinde örgütlenmemektedir. Kuzey Korelilerin ve Kuzey Koreli sığınmacıların uluslararası alanda görünür kılınmasını sağlamaya yönelik çalışmalar yürütmektedir. Çin Halk Cumhuriyeti üzerinden Güney Kore’ye kaçma eylemlerinde yardımcı olan PSCORE, insan haklarının gözetilmesine dair eğitimler vermektedir. İnsan Hakları Konseyi’nin oturumlarına katılarak Kuzey Koreli sığınmacıların yaşadıkları sorunları uluslararası kamuoyu ile paylaşmaktadır. Güney Kore’deki faaliyetleri ise genel olarak sığınmacıların sosyal ve kültürel uyumunu sağlamaya yönelik projeler üretmek, sığınmacılara İngilizce eğitimi vermek, Kuzey Koreliler ile Güney Koreli vatandaşlar arasındaki günlük etkileşimin arttırılmasını sağlamak ve genel eğitim sürecinde öğrencilere burs desteğinde bulunmak şeklinde açıklanmaktadır. Mulmangcho Vakfı gibi iki ülkenin yeniden bir araya gelmesi gerektiğini savunan PSCORE, Kuzey Korelilerin sahip olması gereken hakların ancak birleşme ile tam anlamıyla gözetileceğini düşünmektedir. Birleşme olgusunun savunucuları olarak da öğrencileri görmektedir. Bundan dolayı da kapsamlı eğitim destekleri ve burs programları uygulamaktadır (PSCORE - NGO Fighting for Human Rights in North Korea, t.y.).

Kore Hana Vakfı ise Birleşme Bakanlığına bağlı bir kuruluş olarak faaliyet göstermektedir. Temel misyonunun sığınmacıların Güney Kore’ye uyum süreçlerinin istikrarlı olması için çalışmak ve iki Kore ülkesinin birleşmesi olduğunu belirten vakıf; yeniden yerleşim desteği vermekte ve tıbbi bakım harcamalarında bulunmaktadır. Ek olarak istihdamın sağlanmasına yönelik, gençlere eğitim hizmeti sunmakta ve araştırma çalışmalarını organize etmektedir. Güney Koreli vatandaşların önyargılarının azaltılması ve Kuzey Koreliler hakkındaki farkındalığı arttırmak için; sığınmacıların kaçış hikayelerini, yerleşim sürecinde yaşadıkları sorunları ve genel deneyimlerini; videolar, reklamlar ve resmi internet sitesinde yayınlanan raporlarla kamuoyuna yansıtmaktadır (Korea Hana Foundation/ 남북하나재단, t.y.). "Kuzey Koreli Sığınmacıların Güney Kore’deki Entegrasyonuna Dair Örnek Vakalar Projesi (착한 (着韓) 사례 발굴 사/ Chakhan Saryae Balgul Sa) de deneyimlerin paylaşılmasına yönelik

tasarlanan projelerin başında gelmektedir. Chakhan ifadesi ‘nazik, iyi yürekli veya temiz olarak çevrilmekle birlikte, projede bu ifade kullanılarak Kuzey Korelilere yönelik olumsuz önyargıların ortadan kaldırılması ve gelecekteki olası birleşme olgusuna olumlu katkıda bulunulması hedeflenmiştir (Korea Hana Foundation, 2017).

Kuzey Kore İnsan Hakları Veri Tabanı Merkezi ise Kuzey Kore’deki mevcut insan hakları ihlalinin raporlarını tutmanın yanı sıra, Güney Kore’ye geçebilen Kuzey Koreli sığınmacıların sosyal ve kültürel uyumunu sağlamaya yönelik eğitim programları ve projeler düzenlemektedir. Örneğin ‘Güney-Kuzey Sosyal Entegrasyon Eğitim Merkezinde’ çeşitli alanlarda 12 haftalık eğitimler düzenlemektedir. İki toplumun birbiriyle ilişkisini güçlendirmeyi, sivil hayatı onlar için daha yaşanabilir hale getirmeyi ve nihai olarak iki toplumu birleştirmeyi, eğitimlerin temel amacı olarak belirtmektedir. Ek olarak dini eğitim ve psikolojik destek de eğitim sürecinde önemli olarak görülmektedir (*Education Center for Korean Integration*, t.y.).

Kuzey Koreli sığınmacıların Güney Kore’deki sosyal ve kültürel uyum süreci bahsedilen kamu kurumları ve STK’ların faaliyetlerine ek olarak, bireysel düzeyde de incelendiğinde literatürde genel olarak spor faaliyetlerinin olumlu etkisinden bahsedilmektedir. Özellikle ergenlik çağında ve genç yaşta olan sığınmacıların, spor faaliyetlerine aktif olarak katılım göstermelerinin, onların Güney Kore’ye uyum sağlama süreçlerini pozitif anlamda etkilediği belirtilmektedir (Stodolska & Anonymous, 2024). Kurumsal spor programlarının, sığınmacılar için ilk etapta sosyal uyumun ve ekonomik verimliliğin sağlanmasında aktif bir rol aldığı düşünülmeyle birlikte, ilerleyen aşamalarda ulusal ‘Koreli’ kimliğinin inşa edilmesi ve güçlendirilmesinde etkili olduğu ve nihai olarak birleşme olgusunun önünü açacağı savunulmaktadır. Kültürel yabancılığın ortadan kaldırılması ve karşılıklı uyumun inşa edilmesi için Hanawon’da başlayan spor faaliyetleri, Hanawon süreci sonrasında yine STK’lar, özel şirketler ve bireysel faaliyetler aracılığıyla varlığını sürdürmektedir (K. Park & Ok, 2017). Örneğin Kore Hana Vakfı, futbol, badminton, dağ tırmanışı ve masa tenisi gibi sporların yapılmasına yönelik ‘Birliktelik Festivali’ (어울림 한마당/ Eoullim Hanmadang) adını verdiği buluşma etkinliğinde futbol turnuvaları ve takım spor aktiviteleri düzenleyerek Kuzey ve Güney Koreli vatandaşların etkileşimini artırmayı amaçlamaktadır (Joo, 2023; Ministry of Unification, 2017).

Bahsedilen spor dalları arasında özellikle futbol, sığınmacıların sosyal uyumu açısından öne çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar futbolun sadece entegrasyonu kolaylaştırmadığını; taraftarlık, topluluk bilinci, ulusötesi ve sosyokültürel bir aidiyet duygusunu oluşturduğunu savunmaktadır. Örneğin Nunn vd., zorunlu göçe maruz kalan bireylerin aidiyet sorunları yaşadığını belirtmekle

birlikte sporun, özellikle de futbolun bu sorunu gidermede etkin rol aldığını savunmaktadır. Günlük kent yaşantısında ayrımcılık ve dışlanmaya maruz kalan sığınmacıların, kamusal alanlarda futbol aktivitesiyle birlikte, gittikleri ülkeye aidiyet sağlayabileceğini savunmaktadır. Takım oyunu şeklinde oynandığı için karşı toplumun bireyleri ile etkileşim düzeyini artırdığını ve nihai olarak toplumsal kabulün sağlanmasında etkili olduğunu savunmaktadır. Ek olarak göç etmek durumunda kalan bireylerin kendilerini ifade etmelerinin de spor aracılığıyla kolaylaşabileceğini belirtmektedirler (Nunn vd., 2022). Kuzey Koreli sığınmacıların uyum sağlama süreci özelinde bakıldığında; Güney Kore’de en popüler spor dalları arasında futbol ve beyzbol ilk sıralarda yer almaktadır (Korean Cultural Center New York, t.y.). Kamu kurumları ve diğer kuruluşlar da iki ülke vatandaşlarının karşılıklı etkileşimini artırmak için bu spor dallarının popüleritesinden faydalanmaktadır.

Örneğin Kore Hana Vakfı ve Birleşme Bakanlığı ‘Tong Tong Futbol Programı’⁴¹ adını verdikleri proje ile amatör oyuncu olan Güney ve Kuzey Korelilerin, eğitim almasını ve özellikle gençlerin birbiriyle iletişim kurmasını sağlamaya çalışmıştır.

Farklı geçmişlere sahip insanlar bir araya geldiği için başlangıçta pas gibi temel hareketlerde bile uyum sağlamak zordu. Ancak Mayıs ayından bu yana her ay bir araya gelip birlikte antrenman yaptıkça, bu maçta tek bir takım gibi oynayarak iyi bir performans sergileyebildik. Futbol sayesinde yeni arkadaşlar edinmek ve stres atmak çok güzel.

Tongtong Futbol Takımı oyuncusu, Yeomyung Okulu öğrencisi Song Cheol-min’in verdiği röportajı paylaşan bakanlık, Tong Tong Programı’nın entegrasyon için önemli bir adım olduğunu belirtmiştir (Ministry of Unification, 2015).

Her ne kadar Güney Kore’de beyzbol daha fazla rağbet gören spor olarak kabul edilse de futbol, Kuzey Koreliler tarafından daha çok tercih edilmektedir. Bazı araştırmacılar ve bazı Kuzey Koreliler bunun ana nedeni olarak Kuzey Kore’deki kolektif yaşam kültürünü göstermektedir. Örneğin Stodolska, Kuzey Koreli Lee ile görüşme gerçekleştirmiş ve Kuzey Koreli bireylerin Güney’e uyum sağlamalarında futbolun etkisine dair sorular sormuştur. Lee, futbola düşkün olma sebebini Kuzey Kore’deki topluluk odaklı, daha kolektif bir kültürden gelmesi olarak açıklamış ve bu kültürün spor konusundaki tercihini de etkilediğini ifade etmiştir. Ek olarak:

⁴¹ Tong-Tong isminin seçilmesinin iki nedeni olduğu belirtilmektedir; İlki topun yere vurmasıyla çıkan ses Korece’de tontong şeklinde ifade edilmektedir. İkinci nedeni ise Tong ifadesi Korece’de ‘birleşme’ anlamına gelen tongil hada/ tonghap hada (통일하다/통합하다) kelimesinden gelmektedir (K. Park & Ok, 2017, s. 1299) .

Futbolda 11 kişiyle oynuyoruz ve sahada birbirimize güvenmeliyiz...Ben Kuzey Kore'denim. Bu ülke komünizmle yönetiliyor ve oldukça kolektif bir topluma sahip, bu yüzden benim tarafımdaysanız, benim takımımdaysanız, benim insanımsanız, o zaman birlikte kalmamız gerektiğini hissediyorum. Buraya geldikten sonra (Güney Kore) golf, masa tenisi ya da tenis gibi sporları tek başıma yapmaktan hoşlanmadım. Ama futbolda, o kadar iyi bir oyuncu olmasam bile, diğerleri beni koruyabilir ve sonra başka bir oyuncu o kadar iyi değilse, onu koruyabiliriz. Bu bir grup ve takım oyunu. Bu bana gerçekten yakışıyor. Sahada, eğer benim takımımdaysan, kardeşimsin. ifadeleri ile açıklamasına devam etmiştir (Stodolska & Anonymous, 2024, s. 12).

Yapılan çalışmalarda futbolun olumlu etkisi tartışılmamakla birlikte, her birey farklı dinamiklere sahip olduğu için kesin bir yargıya ulaşılamamakta ve farklı spor dallarına yönelik çalışmalar da yapılmaktadır. Lakin sporun etkisine yönelik yapılan çalışmalarda genellikle erkeklere yönelik çalışmalar gerçekleştirilmektedir. Bu durum da kadın sığınmacı sayısının erkek sığınmacılara göre daha fazla olmasına rağmen (%72,1) (Ministry of Unification, 2024b) Kuzey Koreli kadınlara yönelik çok fazla çalışma bulunmadığı anlamına gelmektedir. Daha önce istihdam ve ekonomik entegrasyon kısmında bahsedilen Golfzon Yuwon Holding'in, kadınları top toplayıcısı olarak spor faaliyetlerine bir şekilde dahil etmesi istisnalardan birisi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Entegrasyon süreci çok kapsamlı ve birçok insanı içeren bir süreç olarak kabul görmektedir. Farklı geçmişlere sahip sığınmacılar, ev sahibi topluma alışmada uzun ve çetrefilli bir dönemden geçmektedirler. Kaçış öncesinde var olan, kaçış esnasında yaşanan ve hedef ülkede deneyimlenen travmatik olaylar bireylerin uyum sürecini de genellikle olumsuz etkilemektedir. Kuzey Koreli sığınmacılar için de süreç farklı işlememektedir. Güney Kore'ye alışmaya çalışan Kuzey Koreliler; yeni bir ekonomik düzene, siyasi işleyişin 60 yıldan uzun bir süredir farklı oluşuyla birlikte; tüketim şekillerinin değişmesine, kültürel normların farklılığına ve gündelik yaşamın getirdiği yeni pratiklere uyum sağlamak durumundadırlar. Resmi makamlar ve STK'lar başta olmak üzere türlü kuruluşlar, onların Güney Kore'ye uyum sağlamaları için farklı politika ve tasarılar hazırlasa da iltica eden her birey farklı ekonomik, akademik ve kültürel geçmişe sahip olmakta dolayısıyla tek bir kalıba sığdırılamamaktadır. Bu durum da adaptasyon sürecinde birtakım engellere sebep olmaktadır. Engellerin aşılması ve bireysel uyum noktasında ise özellikle sivil toplum kuruluşlarına önemli bir rol düşmektedir. İki ülke vatandaşları arasında köprü görevi görmek, bireylerin travmatik geçmişlerinin etkisini azaltmak, daha önce Güney Kore'ye geçen kişilerin deneyimlerini sonradan gelenlerle paylaşmalarını sağlamak, mesleki

eğitimler vermek ve dil bariyerini ortadan kaldırmak için programlar düzenlemektedirler. Güçlü sosyal bağlar inşa ederek Kuzey Korelilerin Güney Kore’de sadece hayatta kalmalarını değil onların yeni bir yaşam inşa etmesini mümkün kılmaya çalışmaktadırlar. Fakat daha önce değinildiği gibi her birey kendine özgü bir geçmişe ve dinamiğe sahip olduğu için tek bir çözümün doğru olması mümkün olmamaktadır. Her ne kadar STK’lar ve bazı kurumlar aktif olarak entegrasyon sürecinde yer alsalar da Kuzey Koreli sığınmacıların yeni evlerine adapte olma sürecinde zorluklar yaşamasının önüne geçememektedirler.

4.5. Engeller ve Zorluklar

Kuzey Kore’den iltica eden kişiler Kuzey Kore yönetiminden kaçarken çeşitli risk ve cezaları göz önünde bulundurmaktadırlar. Bununla birlikte ülkeden kaçtıktan sonra, Çin gibi üçüncü ülkelerde, uluslararası korumayı sağlayan sığınmacı veya mülteci statüsünü almakta sorunlar yaşamaktadırlar. Ek olarak Güney Kore’ye geçiş süreci de dahil olmak üzere insan kaçakçılığı, organ ticareti ve geri gönderilme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Güney Kore’de ise hukuki olarak problem yaşamamakla birlikte ekonomik, sosyal, kültürel gibi alanlarda uyum sorunları yaşamakta ve dil bariyeri problemi ile karşılaşmaktadırlar (K. Lee, 1999). Bahsedilen uyum sorunlarına ise özellikle 1990’lı yılların ikinci yarısından sonra rastlanılmaktadır çünkü 1990’lı yıllara kadar Kuzey Kore’den Güney Kore’ye iltica eden kişiler, Kuzey Kore toplumunda yüksek statüde bulunan, görece ayrıcalıklı gruplara ait olan vatandaşlardır ve bu döneme kadar iltica eden kişi sayısı da günümüze göre çok daha az sayıdadır. Bu iki faktör nedeniyle, bahsedilen dönem Güney Kore’ye uyum sağlama açısından çok fazla sorunların yaşanmadığı, Kuzey Koreli sığınmacıların daha kolay adapte oldukları ve Güney Koreliler tarafından daha hızlı benimsendikleri dönem olarak kabul edilmektedir. Fakat 1990’lı yılların ikinci yarısından itibaren, iltica eden kişiler daha düşük statülü kişiler olmakla birlikte, Güney Kore’deki mevcut Kuzey Koreli topluluğu, Kuzey Kore toplumunun gerçek yapısına çok daha fazla benzerlik gösteren bir topluluk halini almış, bu durum adaptasyon sürecinde her iki taraf için de karşılıklı sorunlara neden olmuştur (Lankov, 2006, s.107).

Literatürdeki mevcut çalışmalar ve gerçekleştirilen röportajlar, Kuzey Koreli sığınmacıların yaşadığı sorunların birçoğunun travmatik geçmişlerinden kaynaklanan ruh sağlığı problemleri olduğunu savunmaktadır (Jeon vd., 2008). Kuzey Kore’deki siyasi yönetim mekanizmasının baskı aracılığıyla varlığını devam ettirmesi, yönetime karşı çıkanların (zorla) çalışma ve

ideolojik rehabilitasyon kamplarına gönderilmesi, günlük hayatta sürekli ‘izlenme ve takip edilme’ olgusunun varlığı ise travmatik geçmişin başlangıç noktası olmaktadır. Kuzey Kore’den kaçmaya karar veren kişilerin, kaçakçılar⁴² ile iletişim kurup Çin Halk Cumhuriyeti, Rusya Federasyonu gibi ülkelere geçmeye çalışırken yakalanma tehlikesini göze almaları da travmatik geçmişi tetikleyen olayların başında gelmektedir çünkü geri gönderilme durumunun yaşanması onlar için kamplarda zorla tutulma, hapse girme ve en ileri aşama olarak idam edilme anlamına gelmektedir. Kaçış sürecinin başarıyla tamamlanmasının ardından, bulunulan ülkede kaçak olarak yaşamlarını devam ettirmeye çalışmaları ve Çin gibi üçüncü ülkelerin onlara hukuki bir koruma sağlamamaları da travmatik deneyimlerin devam etmesi anlamına gelmektedir. Özellikle Kuzey Koreli kadınlar bu süreçte cinsel sömürüye maruz kalmakta, çok kapsamlı insan kaçakçılığı sisteminin bir kurbanı olmakta ve hayatlarına devam etmeleri adına zor işlerde çalıştırılmaktadırlar. Bahsedilen nedenler Kuzey Koreli kadın sığınmacılarda; cinsel şiddetten kaynaklı kendini suçlama eğiliminde olma ve korku ve utanç gibi travma sonrası stres bozukluğu semptomlarını tetiklemektedir (Suh & H. Chung, 2023, s. 2). Güney Kore’deki Kuzey Koreli sığınmacıların çoğunluğunu kadınların oluşturduğu göz önünde bulundurulduğunda, kadınların maruz kaldığı travmatik olayların aşılması, uyum sağlama sürecinin kritik unsurlarından birisi olmaktadır.

Üçüncü ülkelerde misyoner din adamları ile karşılaşp Güney Kore’ye kaçmayı başaran bireyler ise genel olarak mevcut travmatik geçmişlerini de beraberinde getirmekte ve yeni yaşamlarını esasen bu travmatik geçmiş üzerine inşa etmektedirler. Travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) olarak adlandırılan bu durum, ev sahibi topluma dair güven problemleri duymaya, sosyokültürel strese, kendini o topluma ait hissetmemeye ve diğer bir dizi entegrasyon sorununa da yol açmaktadır (H. Lee, 2015; Y. Park, 2018).

Yaşanan travmatik olaylar arasında; açlıktan kaynaklı ölüme tanık olma, bireylerin yaşamı tehdit edecek derece açlık yaşaması, aile bireyleri veya yakınlık duyulan kişilerin kaçış esnasındaki ölümüne şahit olma, ciddi fiziksel saldırılara tanık olma veya saldırıların öznesi olma gibi durumlar ilk sıralarda yer almaktadır (J.H. Park vd., 2015, ss. 78-79) .

TSSB’ye sahip bireylerin yanı sıra; sığınmacılar arasında depresyon ve anksiyete yaşayan, intihara meyilli olma gibi ruhsal sıkıntılardan muzdarip bireyler de bulunmaktadır. Yapılan bir vaka çalışmasında, Kuzey Kore’den kaçmak için iki veya daha fazla girişimde bulunan bireylerin depresyon ve anksiyete konusunda daha ciddi sıkıntılar yaşadığı belirlenmiştir. Ek

⁴² Kaçakçılar için genellikle ‘broker’ ifadesi kullanılmaktadır (NK, 2005).

olarak, kadın sığınmacıların erkeklere göre intiharı daha çok düşündüğü ve bekar Kuzey Koreli sığınmacılar arasındaki intihar düşüncesinin, bekar Güney Korelilere göre daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Ayrıca çalışmada, transit ülkede geçirilen sürenin depresif olma ihtimalini artırdığı ifade edilmiş ve Çin’de 1 yıldan daha fazla kalan sığınmacıların, daha yüksek psikoz oranlarına sahip olma eğilimi gösterdiği örnek olarak sunulmuştur (Shin vd., 2016, ss. 594-597).

Güney Kore vatandaşları ve Kuzey Koreli sığınmacıların sağlık durumlarını karşılaştıran bir diğer araştırmaya göre; Kuzey Koreli sığınmacılar arasında depresyon %56,3, anksiyete %60,1 ve TSSB %22,5 değerlerinde olurken; Güney Koreliler arasında depresyon %3,1, anksiyete %6,8 ve TSSB %0,6 olacak şekilde belirlenmiştir. Bahsedilen hastalıklara ek olarak; Kuzey Koreli sığınmacıların %38’inin uykusuzluk (insomnia) problemi yaşadığı buna karşılık Güney Koreliler arasındaki oranın %9 olduğu ifade edilmiştir. Yine aynı çalışmada, Güney Kore’ye yerleştikten sonra; dışlanmışlık algısının, ekonomik sıkıntıların yaşanmasının, aile ilişkilerinin kötü olmasının ve fiziksel rahatsızlıkların da bahsedilen ruhsal hastalıkların ilerlemesine neden olduğu belirtilmiş ve aile içi şiddetin de Güney Korelilere göre daha sık görüldüğü ifade edilmiştir (Noh & Lee, 2020, ss. 251-255).

Yapılan başka bir anket çalışmasında ise Kuzey Koreliler arasında; pasif eylem sergilemenin, zenginlik ve refahın eşit dağılımına duyulan inancın, var olan sosyal ve siyasi düzeni bozma konusunda isteksizlik duymanın, duygu ve düşünceleri ifade etmede özgüven eksikliği yaşamının (aleksitimi/ alexithymia), başarıyı bireysel bir çabanın sonucu olarak görmekten ziyade mevcut özel fırsatlara atfetmenin ve genel olarak eylemlerini haklı çıkarma ihtiyacının yaygın olduğu ifade edilmiştir (Hassig & Oh, 2015, s. 201). Seul Ulusal Üniversitesinin gerçekleştirdiği başka bir çalışmada ise özellikle aleksitimi ve TSSB arasındaki bağlantıya vurgu yapılmış, çok fazla sayıda travmatik olayı yaşamak durumunda kalan sığınmacıların, aleksitimi düzeyinin daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Duyguları ifade etme zorluğunun (aleksitimi), TSSB açısından hafife alınmaması gerektiği ve Kuzey Koreli sığınmacıların daha iyi bir ruhsal duruma gelmesinde aleksitimi sorununun aşılmasının daha kritik bir rol oynadığı ifade edilmiştir (J.H. Park vd., 2015, ss. 80-81) .

Bazı araştırmacılar ise bahsedilen ‘travmatik geçmişten kaynaklı hastalıkların’ Güney Kore’de geçirilen sürenin uzamasıyla birlikte iyileşmeye başladığını savunmaktadır. Sungkyunkwan Üniversitesi Psikiyatri ve Psikoloji bölümlerinin ortak gerçekleştirdiği bir çalışmaya göre; 2 yıl ve daha uzun süre Güney Kore’de yaşayan Kuzey Korelilerin, zamanla yaşam memnuniyetlerinin arttığı ve eskisine nazaran daha fazla uyum sağlama eğilimi gösterdiği ifade

edilmiştir. Özellikle sığınmacılara sağlanan destek sistemlerinin güçlendirilmesi ve Kuzey Korelilerin sosyo-ekonomik olarak daha iyi konuma ulaşmaları, iyileşmenin temel nedeni olarak görülmektedir. Ek olarak 2 yıl boyunca takip edilen sığınmacılar arasında, Güney Kore’de kalma süresinin uzamasıyla paralel; mevcut travmatik deneyimlerin etkisinin azaldığı, buna karşılık Güney Kore’ye uyum sağlama esnasında yaşanan stresin sığınmacıların ruh sağlığını olumsuz etkileyebileceği ifade edilmiştir. (H.R. Lee vd., 2019, s. 113).

Her Kuzey Koreli sığınmacıyı kapsayan kesin bir yorum yapmak mümkün olmamakla birlikte, sığınmacıların Güney Kore’deki hayata alışmalarında, travmatik deneyimlerle dolu geçmişin çok önemli bir etkiye sahip olduğu genel olarak çalışmalarda uzlaşılan nokta olmaktadır.

Kuzey Koreli sığınmacıların mental sağlık sorunlarının yanı sıra fiziksel sorunlar yaşadığı da bilinmektedir. Kuzey Kore’deki yaşam koşullarının fazla elverişli olmaması, sağlık hizmetlerine erişimde ekonomik ve siyasi eşitsizliklerden kaynaklı sıkıntıların yaşanması, beslenme eksikliği ve tedavi imkanlarının yeterli düzeyde olmaması, Kuzey Korelilerin çeşitli fiziki hastalıklarla mücadele etmesini gerektirmektedir. Her ne kadar Güney Kore, tıbbi malzeme vb. sağlık yardımlarında bulunsa da her Kuzey Koreli kendi ülkesinde gereken tedaviyi eşit şekilde alamamaktadır. Örneğin siyasi parti üyeliği sağlık hizmetlerine daha iyi erişim ile ilişkilendirilirken düşük gelire sahip olma olumsuz bir etken olmaktadır (H.Y. Lee vd., 2020, s. 5). Güney Kore’ye iltica eden Kuzey Koreliler çeşitli sağlık taramalarından geçmektedirler. Açıklanan verilere göre sığınmacılar arasında sindirim problemleri en çok görülen hastalıklarda ilk sırada yer alırken, kansızlık (anemi), eklem hastalığı (artrit), bel ağrısı, karaciğer hastalıkları (siroz vb.) ve enfeksiyon (parazit), sindirim sorunlarını takip etmektedir (K.A. Kim vd., 2021). Örneğin Kore Hastalık Kontrol ve Önleme Merkezi tarafından 2010 yılında hazırlanan rapora göre; Kuzey Koreli erkekler arasındaki kansızlık oranının Güney Koreli erkeklere göre 4 kat, Kuzey Koreli kadınlar arasındaki kansızlık oranının Güney Koreli kadınlara göre 1,8 kat daha fazla olduğu belirtilmiştir. Ek olarak özellikle ergenlik çağındaki sığınmacıların %35,8’i, yetişkinlerin ise %24,6’sı enfeksiyon sorunlarıyla mücadele etmektedir. Bu oranın, Güney Korelilere kıyasla 12 kat daha fazla olduğu ifade edilmiştir. Aynı raporda, Kuzey Kore’deki yetersiz beslenme geçmişinin ve kötü sağlık koşullarının Kuzey Korelilerin fiziki özelliklerine yansıdığı belirtilmiştir. Örneğin Kuzey Koreli sığınmacıların, Güney Korelilerden ortalama beş santim daha kısa, erkek sığınmacıların Güney Koreli erkeklere göre yaklaşık 14 kg, kadın sığınmacıların ise Güney Koreli kadınlara göre yaklaşık 8 kg daha zayıf olduğu belirlenmiştir (The Chosun Daily, 2010). Bahsedilen hususlar bağlamında Kuzey Koreliler sadece fiziki ve siyasi sınırları aşmakla kalmayıp Güney Kore ve diğer üçüncü

lkelerde ruhsal, duygusal ve fiziksel sınırlarını da zorladıkları yeni bir yolculuk serüvenine çıkmaktadırlar. Yaşanan travmatik olaylar, kaçış sürecinde şahit olunan olumsuzluklar ve yeni topluma adapte olma sürecinde yaşanan sorunlar da onların hem fiziksel hem de ruhsal sağlıklarını büyük ölçüde etkilemektedir.

Güney Kore yönetimi, STK'lar ve diğer kurumlar, sığınmacılara farklı destek mekanizmaları sunmaktadırlar. Fakat her bireyin farklı bir serüveni olduğu için etkili tek bir mekanizma üretilmemektedir. Bahsedilen olumsuzluklar sosyal ve kültürel kabul etkilemekte, sığınmacıların uyum sağlama sürecinin de uzamasına neden olmaktadır.

4.5.1. Dil ve Kültürel Farklılıklar

Kuzey ve Güney Kore her ne kadar uzun bir geçmiş ve ortak kültürel mirasa sahip olsa da 60 yıldan daha uzun süredir farklı siyasal ve sosyal yapıları destekleyen iki ülke olarak karşımıza çıkmaktadır. En az üç farklı neslin yetişmesine olanak sağlayan bu uzun süre, iki ülkedeki bireylerin çocukluk yıllarından itibaren kendi yaşam deneyimleri çerçevesinde kişiliklerini inşa etmeleri için yeterli bir süre olmaktadır. Farklı kişilik ve kültürel normlara sahip bireylerin, başka ülkedeki yaşama uyum sağlamaları iki ülkenin vatandaşları için de sancılı bir süreç olmakta ve çatışmalar ortaya çıkmaktadır. Kültür şoku olarak adlandırılan bu tür kültürel çatışmalar çözümsüz bırakıldığında veya başlangıç dönemindeyken müdahale edilmediğinde, ev sahibi toplum ve yeni yeleri için uzun vadeli sorunların oluşmasına neden olmaktadır (Min, 2008). Özellikle Güney Kore'ye büyük beklentiler eşliğinde iltica eden Kuzey Koreliler, Güney Kore'nin rekabetçi yapısına ayak uydurmakta zorlanmakta ve bu durum kültürel şok etkisine neden olmaktadır. Bununla birlikte, kültürel şok ifadesini tanımlarken sığınmacılar genel olarak; Güney Kore'deki ihtişamlı gökdelenleri, karmaşık metro ve ulaşım ağlarını, Kuzey Kore'ye kıyasla yeşillik ve ağaç sayısının fazla olmasını, Güney Kore'deki güvenlik algısının Kuzey'e göre farklı olmasını ve Güney Kore'de farklı tarzda kıyafetlerin olmasını örnek olarak göstermektedir (Liberty in North Korea, 2022). Nitekim Kuzey Kore'den Kuveyt'e çalışmaya giden ve daha sonrasında Güney Kore'ye iltica eden Kuzey Koreli bir sığınmacı, Pyonyang'a kıyasla Seul'de çok fazla araba olduğunu, mağazalardan taşan müzik ve reklam seslerinin çok yüksek olduğunu dile getirmiş, çok hareketli olan Seul'n sessiz Pyongyang'tan çok farklı inşa edildiğini ve bunun onun için kültür şoku niteliğinde olduğunu söylemiştir (I. Lim & Zulawnik, 2022).

Kolektif kültürle yetişen, minimalist ve basit bir yaşam süren Kuzey Koreliler için; kapitalizmle yönetilen, tüketim odaklı ve bireyselliğin ön planda olduğu Güney Kore birçok açıdan ‘ilkler ülkesi’ olmaktadır. Zaman makinesinden çıkıp 50 yıl sonrasına geldiklerini ifade eden sığınmacılar; internet, ATM kullanımı gibi yeni şeyleri öğrenmekte bocalamakta ve uzun süre dünyanın en otoriter ülkeleri arasında ilk sırada yer alan Kuzey Kore’de yaşadıkları sonradan Güney Kore’de elde ettikleri ‘özgürlük’ kavramının içini doldurmakta problemler yaşamaktadırlar. Örneğin Kuzey Kore’den kaçıp yaşadıklarını yayınlayan Park, Güney Kore’ye varana dek özgürlüğün tutuklanma tehlikesi olmadan kot pantolon giymek ve istediği filmi seyretmek olduğunu düşündüğünü belirtmiştir. Fakat gerçekte çok farklı olduğunu, kararların onun yerine düşünüldüğü Kuzey Kore’de açlık tehlikesi olmasaydı orada daha mutlu olup olmayacağını sorguladığını ifade etmiştir. Güney Kore’yi seçimler ülkesi olarak adlandıran Park, özgürlüğün getirdiği sorumluluk hissinin yorucu olduğunu ve on beş çeşit pilavın satıldığı marketler yerine onun ne yapacağı başkaları tarafından belirlenen memleketine dönmeye bazen özlem duyduğunu eklemiştir (Y. Park, 2018, ss. 233-236). Seçim yapma özgürlüğünün Kuzey Koreli sığınmacılar için her durumda olumlu etki yaratmamasına kariyer ve eğitim alanlarında yapılan seçimler örnek olarak gösterilmektedir. Kuzey Koreli gençler, Güney Koreli akranlarına göre kapitalist düzene ayak uydurmada daha dezavantajlı konumda olmakla birlikte bu düzende hayatta kalma hissine karşı daha az duyarlı olmaktadır. Nasıl bir eğitim almak istediklerine ve hangi kariyer yolunu belirleyeceklerine dair seçimleri yapmakta özgür olmalarına rağmen oldukça zorlanmaktadırlar çünkü Kuzey Kore yönetimi her bireyin mesleğini belirlemekte ve kendi kariyer rotalarını oluşturmalarına izin vermemektedir (A. Lee, 2016, s. 72).⁴³

Kuzey Korelilerin kendi ülkelerinde tanık olmadıkları fakat Güney Kore’de sıklıkla karşılaştıkları bir diğer farklılık ‘din ve ibadet etmeye’ yönelik yaklaşımdır. Kuzey Kore’de teoride dini özgürlüğe izin verilmekle birlikte pratikte farklılıklar yaşanmaktadır. Örneğin herhangi bir dine inanmak Songbun Sisteminde ‘düşman (적대/ choktae)’ sınıfına dahil edilmeye, hapisane veya daha önce bahsedilen çalışma kamplarına gönderilmeye neden olmaktadır. Tapınma kültürü daha çok Kim ailesine yönelik şekilde oluşturulmakta ve Kim yönetiminin eylemlerini sorgulamaya, rekabet etmeye yönlendiren herhangi bir ideolojiye ve

⁴³ Kuzey Kore’deki istihdam algısı diğer ülkelerden oldukça farklıdır. Lisenden mezun olduktan sonra yapmak istedikleri işe dair öğrencilere bir form dağıtılmaktadır fakat birçok öğrenci bunun formalite icabı olduğunu savunmaktadır. Yönetim istihdam açığını kapatmak adına mezunlara uygun ya da gerekli gördüğü işi yapmaları gerektiğini söylemekte ve kolektivizm çerçevesinde istihdam sağlamaktadır (Yoon, 2014).

dini görüşe yer verilmemektedir (C. Lee, t.y.)⁴⁴. Güney Kore’de ise diğer alanlarda olduğu gibi, bireyler istedikleri dini seçme özgürlüğüne sahiptirler. Aktif faaliyet gösteren Hristiyan misyonerler ve kiliseler sayesinde çoğu Kuzey Koreli sığınmacı, kiliseyi ve Hz. İsa’yı kurtarıcı olarak görmekte, Hristiyanlığı benimsemek durumunda kalmaktadır. Kültürel adaptasyonun sağlanması açısından kilise, Güney Koreliler ile Kuzey Koreliler arasındaki etkileşimi artırmakla birlikte, bazı olumsuz durumlar da görülmektedir. Örneğin misyoner papazlar sayesinde Güney’e geçen bazı sığınmacılar, kiliseye devamlı gitme zorunluluğu hissetmektedir. Bazı kiliseler ise kendi ontolojik yaklaşımlarını sığınmacılara yansıtarak Kuzey Korelilerin seçilmiş kişiler olduğunu belirtmekte ve bu durum bazı sığınmacılarda baskı ve dayatma kaynağı olabilmektedir. Jung, kiliselerin Kuzey Koreli sığınmacıları kayıp oğullar ve kayıp kızlar şeklinde gördüğünü, geçmişlerinin eski ve kötü olduğunu dolayısıyla tamamen eskiden arınıp modern yeni hayatlarına (Hristiyanlık) adapte olmaları gerektiğini empoze ettiğini düşünmektedir. Bu durumun bazı sığınmacıların kültürel bunalıma girmesine sebep olduğunu, yeni kültürü benimsemeye çalışırken kendi siyasal ve kültürel geçmişleriyle çatışmaya girmeleri sonucunu doğurduğunu savunmaktadır (2016, s. 131). Ek olarak kiliseler, sığınmacıların yaşadıkları sorunları dini propaganda için kullanabilmekte veya psikolojik ve ekonomik olarak kırılgan olan sığınmacılar çeşitli dini oluşumların etkisi altına girmektedir.

Sığınmacıların Güney Kore’ye uyum sağlama süreçlerinde karşılaştıkları bir diğer önemli engel, dil farklılığıdır. İki ülkede de resmi olarak Korece konuşulmakta ve Kore alfabesi olan Hangul (한글) kullanılmaktadır. Fakat Korecenin şekil alması iki ülkede farklı şekilde gerçekleşmiş, belirgin bir aksan farklılığı oluşmuştur. Güney Kore 1936 yılında 표준어 (Pyojunö, Standart Korece) adı verilen Seul aksanını resmi dil olarak kabul etmiştir. Kuzey Kore ise 1960 yılında 문화어 (munhwaö/ kültürel dil) adı verilen Pyongyang aksanını kabul etmiştir (Hong, t.y.; Lee, t.y.). Konuşma farklılıkları olmakla birlikte, kullanılan birçok terim iki aksanda değişmektedir. Güney Koreliler günlük hayatta birçok İngilizce terimi Korece’ye uyarlayarak kullanırken, Kuzey Koreliler saf Korece kullanmakta ve dili yabancı kelimelerin kullanımından korumaktadır. Örneğin Güney Kore’de dondurma kelimesi ice cream ifadesinden gelmekte ve 아이스·크림 (ai·seu·keu·lim) şeklinde telaffuz edilmektedir. Kuzey Kore’de ise dondurulmuş tatlı veya dondurulmuş atıştırılabilir anlamına gelen 얼음·과자 (eol·um·gwa·ja) ifadesi

⁴⁴ BM Kuzey Kore İnsan Hakları Soruşturma Komisyonu, siyasi sebeplerle veya dini inançları nedeniyle kişilerin kamplarda tutulmasını; ülkeden kaçmaya çalışan bireyler ile özellikle Çin tarafından zorla geri gönderilenlere yönelik sistematik zulüm, işkence, keyfi gözaltı, cinsel şiddet ve hamile kadınlara yönelik zorla kürtaj uygulanmasını ‘insanlığa karşı suç’ olarak kabul etmektedir (Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, 2014).

kullanılmaktadır. Güney Kore’de İngilizcenin Korece’ye eklenmesi normal olarak kabul edilmekte ve sıklıkla İngilizce terimler kullanılmaktadır (%5). Ek olarak Çince kökenli ifadeler ve Çin alfabesindeki karakterlerin kullanılması da olağan görülmektedir (%65 Sino-Korece). Çin ile tarihi bağlar göz önünde bulundurulduğunda bu durum anlaşılır olmaktadır. Fakat Kuzey Kore yönetimi, Güney Kore’den farklı olarak, İngilizceyi yasakladığı gibi Çince ifade ve karakterlerin kullanılmasını da yasaklamıştır.

Kuzey Kore’de kullanılan Korece’ye dair ilgi çeken bir diğer nokta ise yabancı kelimelerin telaffuzunda özellikle Rusça ve Japoncadan etkilenilmesidir (Shin, 2017, ss. 22-25). Örneğin Güney Kore’de ‘fincan’ kelimesi için keop (컵) ifadesi kullanılmaktadır ve İngilizceden ödünç alınmıştır. Kuzey Kore’deki kullanımda ise Japonca telaffuz etkili olmuş ve *koppu* (컵) şeklini almıştır. ‘Helikopter’ kelimesi diğer bir örnek olarak gösterilmektedir. Güney Kore yine İngilizceden etkilenerek *heylli-ki* (헬기) ifadesini kullanırken Kuzey Kore’de Rusça kökenli *cik-sungi* (직승기) terimi kullanılmaktadır (Ho, 2001, ss. 82-83). Soğuk Savaş’ın politik etkilerine ek olarak Korelilerin, kullanılan dil konusunda da birbirinden uzaklaştığı görülmektedir. Bahsedilen örneklerin sayısı çok fazla olmakla birlikte, Kuzey Koreli sığınmacılar özellikle iltica ettikleri ilk dönemlerinde Güney Kore’de konuşulan ve yazılan dili anlama hususunda zorlanmaktadırlar çünkü çok fazla bilmedikleri kelimelerle, farklı telaffuzlarla ve kültürel olarak aşina olmadıkları kavramlarla karşılaşmaktadırlar. İş yeri tabelaları, reklam panoları gibi her yerde görebildikleri fakat anlayamadıkları bir dile şahit olmaktadır. Örneğin banka (은행/eunhaeng), sigorta (보험/boheom), emlak (부동산/budongsan) gibi Korece olan fakat herhangi bir çağrışım yapmayan kelimeler ile sıklıkla karşılaştıklarını belirtmektedirler (Chung, 2008, s. 16). Hanawon’da verilen 3 aylık eğitim, temel kavramları öğretmede etkili olsa bile çoğu sığınmacı için bu süre yeterli gelmemektedir. Çünkü iki ülkenin kullandığı dil arasındaki uçurum oldukça açılmıştır ve bazı araştırmacılar sığınmacıların yaşadığı en büyük adaptasyon sorununun dil farklılığı olduğunu öne sürmektedir. Örneğin Kim, Kuzey Korelilerin özellikle çalışma hayatında dil bariyerini aşmakta zorlandıklarını ifade etmektedir. Amirlerinin iş yerinde verdiği talimatları kavramakta güçlük çektiklerini, tekrar sorma durumunda kaldıkları zaman psikolojik olarak yıprandıklarını örnek olarak göstermektedir. Ek olarak, Kuzey Kore’de düşünce ve ifadelerini özgürce belirtmedikleri için bu durumun Güney Kore’de de devam ettiğini aktaran Kim, Kuzey Korelilerin duygularını beden diliyle ifade ettiklerini, Güney Korelilerin ise kelimeleri kullandığını belirtmiştir. Kuzey Koreli çalışanların, Güney Korelilerin kullandıkları kelimeler ve üsluplarındaki farklılıkları da anlamakta zorlandıklarını ifade etmiştir (Y. A. Kim, 2015, s. 131).

İngilizce öğrenimi, bazı Kuzey Koreli sığınmacılar için yeni bir meydan okuma anlamına gelmekle birlikte, Kuzey Kore'deki eğitim müfredatında İngiliz İngilizcesi öğretildiği bilinmektedir. Özellikle Sovyetler Birliği'nin var olduğu dönemlerde Rusça ve İngilizce öğretiminin yaygın olduğu fakat Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte Rusçanın geri planda kaldığı, İngilizce öğretiminin devam ettiği ifade edilmektedir. 8 yaşından itibaren İngilizce eğitimi alan Kuzey Koreli öğrencilerin İngilizce temele sahip olduğu bilinmekle birlikte, Kuzey Kore'deki herkesin aynı sosyal sınıfa ait olmayışı, farklı eğitim geçmişleri gibi nedenler sığınmacıların İngilizce düzeylerinin farklı olmasında etkili olmaktadır (Hill, 2024). Hem Güney Kore'de konuşulan ve birçok İngilizce terimin kendine yer edindiği Korece'yi anlamak⁴⁵ hem de başta üniversite eğitime devam etmek ve iş bulmak üzere farklı alanlarda İngilizcenin vazgeçilmez bir şart olması, Kuzey Korelileri İngilizce öğrenmeye itmektedir. Bu sayede yeni toplumlarına tam anlamıyla uyum sağlayacaklarını, 'yabancı' gibi hissetmeyeceklerini ve Güney Kore toplumunu gerçek anlamda anlayacaklarını düşünmektedirler (The Korea Times, 2018). İngilizce öğrenirken her Kuzey Koreli sığınmacı farklı sorunlar yaşarken genel olarak Güney Koreli akranları ve kendi aralarındaki dil seviyesinde büyük bir uçurumun olduğu, derslerde çekingen davrandıkları, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla derse katılım gösterdikleri, öğretmen merkezli öğretim sistemine aşina oldukları ve bireysel şekilde dil pratiği yapma hususunda isteksizlik yaşadıkları, yaşı büyük öğrencilerin küçük olan öğrencilere kıyasla daha zor dil bir öğrenim dönemi geçirdiği ve çoğu Kuzey Koreli öğrencinin TOEIC, TOEFL gibi sınavlardan iyi puan almaya takıntılı olduğu belirtilmektedir (David-West & Choi, 2010, ss. 114-115).

Kuzey Koreli sığınmacıların karşılaştıkları dil bariyeri onların sadece Güney Koreliler ile iletişim kurmasını olumsuz etkilememekte aynı zamanda onların yeni evlerine ve Güney Kore'deki mevcut siyasal, kültürel ve sosyal düzene alışmalarını da negatif etkilemektedir. Dolayısıyla bu bağlamda; dil bariyerini aşmaya yönelik programlar tasarlayıp sığınmacıların birebir etkileşim kurmalarını ve aktif olarak öğrenme sürecinde yer almalarını sağlamak, onların Güney Koreliler ile sosyal bağ kurmasını güçlendirecek, sosyal ve kültürel sermayesi İngilizce ile eşgüdümlü olan Güney Kore toplumuna uyum sağlamalarını da kolaylaştıracaktır (S. Park, 2022).

⁴⁵ Günlük hayatta İngilizce terimlerin Korece cümlelere eklenmesi ve iki dilin bir araya getirilmesine sıklıkla rastlanmaktadır. Öyle ki iki dilin birleşmesi ve İngilizce kelimelerin Korece telaffuzu anlamına gelen Konglish (Korece+ İngilizce/ Korean+ English) ifadesi literatürde oldukça kullanılmaktadır (90 Day Korean, 2024).

Kuzey Korelilerin Güney Kore’de karşılaştıkları bir diğer kültürel ayrım iki ülkenin yemek kültürünün farklılığıdır. Fakat bu ayrışmanın diğer kültürel farklılıklara göre nispeten daha kolay aşıldığı ve daha hızlı adapte olunduğu belirtilmektedir. Örneğin önceki sayfalarda Seul’ün Pyongyang’a göre daha hareketli olduğunu belirten Kuzey Koreli sığınmacı, aynı röportajda yemek kültürünün bir diğer kültürel şok niteliğinde olduğunu eklemiştir. Örnek olarak Korelilerin yemekte tükettikleri kimchinin (lahana turşusu) tüketiminin iki ülkede farklı olduğunu ifade etmiştir. Kuzey Kore’de sadece kış aylarında yenildiğini çünkü uzun süre muhafaza etme durumunun olmadığını söylemiş, Güney Kore’de sadece kimchinin saklanması için evlerde ikinci bir buzdolabının olduğunu ve dolayısıyla sürekli tüketildiğini ifade etmiş ve bunu da yine kültürel şok olarak adlandırmıştır. Yemekle birlikte verilen pirinç pilavı miktarının da Kuzey Kore’ye göre çok az olduğunu eklemiş ve sebebinin Kuzey Kore’de yemek yanında sunulan meze sayısının Güney’e göre az olmasını ve bu eksikliğin pirinç pilavı ile tamamlanması olduğunu belirtmiş, Güney Kore’de genel olarak 6 veya 7 meze çeşidinin sunulduğunu fakat Kuzey Kore’de bu sayının 2 ila 3 olduğunu eklemiştir. Alışmadığı tek hususun çok fazla yemeğin çöpe atılması olduğunu da belirtmiştir (I. Lim & Zulawnik, 2022, s. 243). Güney Kore’de Kuzey Kore yemeklerinin yapıldığı bir restoranı işleten Kuzey Koreli Park Hye-Kyoung ise iki ülke yemeklerinin farklı olduğunu, Güney Kore’de daha baharatlı ve soslu yemeklerin tüketildiğini ifade derken Kuzey Kore’de daha az sos ve baharat kullanıldığını belirtmiştir (Leung, 2020).

4.5.2. Eğitim ve Çevresel Adaptasyon

Kuzey Koreli sığınmacıların Güney Kore’deki yeni hayatlarına ve çevrelerine uyum sağlama noktasında eğitim geçmişleri oldukça önemlidir. Sığınmacılar genel olarak; iki ülkenin eğitim müfredatının farklı olması, Güney Kore’nin aşırı rekabetçi bir eğitim sistemine sahip olması ve Kuzey Kore’de alınan eğitimin Güney Kore’deki eğitim standartları ve iş gücü ile uyumlu olmaması gibi sorunlarla mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar. İki ülkenin eğitim anlayışı ve müfredatı kıyaslandığında; Güney Kore’deki sistem ‘bireyselliğe dayalı ve daha liberal’ bir yaklaşımla tasarlanmış ve ‘merkezi olmamaya’ yönelik inşa edilmiştir. Fakat Kuzey Kore her ne kadar son zamanlarda açılıma gitse de genel olarak düşünce kontrolünün sağlanmasına yönelik bir tasarıya sahiptir. Eğitim, devletin ideolojik aygıtı olarak (Çağla, 2017, s. 49) algılanmakta ve siyasi rejimin varlığını sürdürmesine yönelik propaganda, temel müfredatı oluşturmaktadır. İki ülke arasındaki müfredat farklılığı Güney Kore’de daha diploma

odaklı bir sistemi oluştururken Kuzey Kore’de eğitim üzerinde siyasi gücün daha baskın olduğu, standartlaştırılmış bir eğitim sistemini oluşturmuştur (H. Lee, 2001).

Kuzey Kore’deki eğitim sistemi 12 yıllık öğrenim süresini zorunlu tutarken, Güney Kore’de bu süre 9 yıl olarak belirlenmiştir. Kuzey Kore’de özel okul kavramı olmamakla birlikte Güney Kore’de özel okullar yaygın olarak bulunmaktadır. Kuzey Kore, lise eğitimini zorunlu tutarken, Güney Kore’de lise okuma zorunluluğu bulunmamaktadır. Fakat Güney Kore’de liseye devam eden kişi sayısı fazla olmakla birlikte üniversiteye devam eden kişi sayısı da Kuzey Kore’den daha yüksektir. Güney Kore’de üniversiteler 4 yıllık bölümler şeklinde eğitim sunarken Kuzey Kore’de daha çok kolej tarzında eğitim verilmektedir ve üniversiteler arasında resmi bir hiyerarşi bulunmaktadır. Özellikle mesleki yükseköğretim kurumlarında eğitim alan kişilerin genellikle terhis olmuş askerler olduğu bilinmektedir ve üniversiteden mezun olan kişilere ‘derece’ yerine ‘yeterlilik’ verilmektedir. Lisansüstü eğitime devam eden kişiler ise genellikle yüksek statüde bulunan öğrenciler olmakta ve hükümet tarafından denetlenmektedirler. İki ülkede de özellikle üniversiteye devam etmek rekabet içeren bir husus olmakla birlikte Güney Kore’deki rekabet daha güçlüdür. Kuzey Kore’de üniversite, partiye yakın olma ve yüksek statüyü devam ettirme aracı olarak görülürken Güney Kore’de diploma alma ve iş hayatında prestijli bir konumda olmak anlamına gelmektedir (J. Kim vd., 2015).

Eğitim anlayışı ve müfredatlar arasındaki fark, Kuzey Koreli sığınmacıların Güney Kore’ye uyum sağlaması ve çevresel adaptasyonun gerçekleşmesi açısından bazı olumsuzlukları beraberinde getirmektedir. Güney Kore’deki rekabetçi eğitim sistemine ayak uyduramama, matematik ve fen bilimleri gibi derslerde Güney Koreli akranlarına kıyasla dezavantajlı konumda bulunma, Kuzey Kore’deki eğitimin eksikliğinden ve Çin gibi üçüncü ülkelerde eğitim alamama durumlarından kaynaklı yaşlılarından geri kalma ve Güney Kore’de kendinden yaşça küçüklerle okumak zorunda olmak önde gelen sorunlardan bazılarıdır (H. Kim & Kim, 2023, ss. 291-293; Y. Park, 2018). Bazı Kuzey Koreliler; bahsedilen nedenlerden dolayı eğitim sistemine, okuldaki akışa ve çevreye uyum sağlayamadıkları için eğitimi yarıda bırakmak durumunda kalmaktadırlar. 2000’li yılların başlarında özellikle lise eğitimine devam etmeme kararı alan öğrenci sayısı yüksekken zamanla bu oran azalmış ve liseye devam eden öğrenci sayısı artmıştır. Aynı şekilde üniversiteye devam etme oranı da son yıllarda artış göstermiştir. Güney Kore yönetimi, 35 yaşına kadar yükseköğrenim kurumlarına kayıt yaptıran ve ortalaması belirli bir düzeyin üstünde olan Kuzey Korelilerin eğitim ücretlerinin tamamını karşılamaktadır. Fakat özellikle prestijli bir üniversitede eğitime devam etmek birçok sığınmacı için kolay olmamakla birlikte eğitimi yarıda bırakma veya dondurma durumlarına sıklıkla

rastlanmaktadır.⁴⁶ Bahsedilen sorunların Hanawon'daki eğitim ile aşılamayacağını düşünen Güney Koreli yetkililer, Hanadul Okulu adını verdikleri destek programıyla Kuzey Koreli sığınmacıların eğitim açıklarını kapatmaya çalışmaktadır. Bir-iki Okul anlamına gelen ve iki farklı kültüre sahip tek bir etnisiteyi ifade eden Hanadul Okulunda, Kuzey Koreli bireylerin daha önce aldıkları eğitimler gözetilmekte ve Kuzey Kore'ye ait marş, dans ve şarkı gibi kültürel öğelerin korunması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte Güney Kore'deki eğitim sistemine adapte olmalarını sağlamak ve sorunları olabildiğince asgari düzeyde tutmak temel argümanı oluşturmaktadır. Böylelikle kimlik karmaşasından ve eğitim eksikliğinden doğan problemlerin ortadan kaldırılması ve iki kültürün bireyler tarafından özümsemişi hedeflenmektedir. Fakat daha önce belirtildiği gibi her bireyin eğitim geçmişi, akademik bilgi düzeyi ve sosyoekonomik durumu farklı olduğu için adaptasyon sorunları tamamen ortadan kaldırılamamaktadır (Chung, 2008, ss. 20-21; Tara, 2011, s. 161).

4.5.3. Ekonomik Zorluklar

Ekonomik sorunlar ve geçim sıkıntısı Kuzey Koreli sığınmacıların yaşadıkları sorunlar arasında ilk sıralarda yer almaktadır. Güney Kore'deki ekonomik işleyişin farklılığı, serbest pazar ve piyasa ekonomisinin Kuzey Kore'de öğrenilen ekonomik sistemden oldukça farklı olması, deneyim eksikliği ve eğitime devam etmeme/edememe durumu, yaşanan sorunların temel nedenlerini oluşturmaktadır. Genellikle kısmi zamanlı veya geçici işlerde çalışma eğiliminde olan Kuzey Koreliler ile Güney Koreliler arasında gelir farkı bulunmaktadır (Lankov, 2006). Örneğin 2024 yılında yapılan bir çalışmanın sonucunda Kuzey Korelilerin aylık gelirinin yaklaşık 2.6 milyon won (1.771,48 dolar), Güney Korelilerin aylık gelirinin ise ortalama 3.1 milyon won (2.108 dolar) olduğu belirtilmiştir (L. Yoon, t.y.). Prestijli ve iyi bir iş bulma süreci Güney Koreli gençler için bile oldukça zorlu bir süreç olmakla birlikte (Jones, 2023) farklı bir eğitim geçmişi ve hayat tecrübesine sahip olan Kuzey Koreliler için dezavantajlı oldukları bir husus olmaktadır. Yükseköğrenime devam etme oranının yüksek olmaması, iyi üniversitelere gidememe durumu ve genel olarak eğitim eksikliği birçok Kuzey Korelinin kısmi zamanlı eleman veya mavi yakalı olarak çalışmasına neden olmaktadır. Fakat daha önce bahsedildiği gibi Güney Kore'ye iltica etmeden önce burada orta sınıf statüsüne dahil olacağını

⁴⁶ Güney Kore Birleşme Bakanlığı tarafından açıklanan verilere göre Kuzey Koreli sığınmacılar arasındaki ilkökul, ortaokul ve lise terk oranı 2008 yılında %10,8 iken 2024 yılında bu oran %2,7'ye düşmüştür. Uygulanan programlar sayesinde yıllar içerisinde iyileşmeler görülmüş olsa da güncel okulu bırakma oranı yüksek olarak kabul edilmektedir (Ministry of Unification, 2024a).

düşünen Kuzey Koreliler, genellikle ‘düşük statülü’ buldukları mavi yakalı işlerde çalışmayı istememektedirler. Bununla birlikte, Kuzey Kore’de kalan yakınlarına ve ailelerine maddi destekte bulunmak isteyen bazı Kuzey Koreliler, iş konusunda daha az seçici davranmaktadır. Chung, böyle düşünen Kuzey Korelilerin, sınırı geçip yeni ülkeye ayak basmayı genellikle siyasi bir olgu olarak görmediklerini, ilticayı ekonomik bir girdiye dönüştürmek olarak algıladıklarını savunmaktadır (2008, ss. 19-20).

Güney Kore’de iş hayatına atılmak ve görece iyi bir konumda çalışmak için eğitim geçmişinin yanı sıra sosyal çevre ve bağlantılar da önemli bir konumda bulunmaktadır. Örneğin hakyeon (학연) adı verilen mezun olunan okuldaki arkadaş çevresi, hyeolyeon (혈연) olarak adlandırılan kan bağı ilişkisi ve jiyeon (지연) şeklinde tanımlanan bölgesel bağlantılar veya coğrafi yakınlığa (hemşehrilik) dayalı ilişkiler, Güney Kore’de sosyal ağ inşa etme bakımından oldukça önemlidir. Kurulan sosyal ağlar toplumsal ilişkilerde etkili olduğu kadar; iş bulmada, siyasette ve genel olarak profesyonel bağlantı kurmada da etkilidir. Kuzey Koreli sığınmacılar, bahsedilen üç önemli bağlantı türünden önemli derecede yoksundurlar. Güney Kore sınırları dışında doğup büyüdükları ve farklı bir çevreden geldikleri için hemşehrilik ilişkisi çerçevesinde bir bağlantı kuramadıkları gibi; aile üyelerini Kuzey Kore’de bıraktıkları ve Güney Kore’de de akrabalık ilişkilerine sahip olmadıkları için iş bulma hususunda dezavantajlı bir konumda kalmaktadırlar. Ek olarak, özellikle prestijli okullardan mezun olanların kurduğu sosyal ağlara (alumni network) dahil olmakta sorunlar yaşamaktadırlar ve bu durum yine onların ekonomik entegrasyonunu zorlaştırmaktadır. Ayrıca genel göçmen gruplarının aksine, Kuzey Koreli sığınmacıların birbirleriyle olan etkileşimleri daha sınırlı olmakta ve bu durum da yine Kuzey Koreli sığınmacıların iş bulma sürecini olumsuz etkilemektedir. Geçmiş travmalarından kurtulmak ve ülkelerinden kaçış hikayelerini unutmak adına birçok Kuzey Koreli, kendi etnik grubundan olan kişilerle iletişim kurmamakta ve bu da yine sosyal sermayenin eksikliği sonucunu doğurmaktadır (Bidet, 2009; Lankov, 2006, s. 122).

Kuzey Koreli sığınmacıların ekonomik uyum sağlamaları ve iş hayatları genellikle kırılgan olarak adlandırılmaktadır. İşsizlik oranları Güney Korelilere göre yüksek olmakta⁴⁷, iş hayatına dahil olanlar güvencesiz, günlük ücretli işlerde veya kolay bir şekilde işsizliğe dönüşebilecek, ücretli olmayan işlerde çalışmaktadırlar. Dolayısıyla olası bir ekonomik durgunlukta işsizliğe karşı daha savunmasız bir noktada bulunmaktadırlar (Bidet, 2009, s. 164; Yonhap, 2024).

⁴⁷ Güney Kore’de yaşayan Kuzey Koreliler arasındaki işsizlik oranı 2024 yılı için %6,3 olarak belirtilirken (Ministry of Unification, 2024) Güney Koreliler arasındaki işsizlik oranı Kasım 2024 tarihi için %2,2 olarak belirtilmiştir (Ministry of Economy and Finance, 2024).

Kadın sığınmacıların yaşadığı ekonomik sorunlar ve işsizlik durumu incelenmesi gereken diğer bir noktadır. Sığınmacılar arasındaki kadın oranı %72,1 olmasına rağmen çoğu zaman kadınların ekonomik entegrasyonu ikincil planda kalmaktadır. Ekonomik özgürlük ve kariyer sürekliliğinin sağlanmasında erkek sığınmacılar gibi sorunlar yaşayan kadın sığınmacılar, yoğun rekabete dahil olmakta, düşük ücretli işlerde çalışmakta veya kimi zaman ücretsiz olarak çalıştırılmaktadır (I. J. Yoon, 2001). Prestijli bir iş bulma noktasında da sorunlar yaşamaktadırlar ve iş hayatında daha düşük terfi alma şansına sahiptirler. Kuzey Kore’de aktif olarak çalışma hayatında yer alsalar bile bazı örneklerde olduğu gibi Güney Kore’de çalışma hayatına kolaylıkla kabul edilmeme durumu ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Örneğin Kuzey Koreli kadın bir sığınmacı verdiği röportajda; Kuzey Kore’de 25 yıllık doktorluk yaptığını fakat kariyer ve eğitim geçmişinin Güney Kore’de tamamen kabul görmediğini, mesleğini devam ettirmek istiyorsa kendi oğlunun yaşındaki öğrencilerle birlikte Güney Kore’deki uzmanlık eğitimlerine devam etmesi gerektiğini belirtmiştir (Y. Park, 2008, ss. 27-28). Genel olarak kadın sığınmacılar erkek meslektaşlarından daha düşük ücret almakta ve yine erkeklere göre ekonomik faaliyetlere daha az katılmaktadırlar. Bununla birlikte cinsiyet farkı olmaksızın, Kuzey Koreli sığınmacılar arasında geçim yardımı alanların oranının, genel olarak Güney Koreliler arasındaki geçim yardımı alma oranına göre yüksek olduğu belirtilmektedir. Bazı çalışmalar Kuzey Korelilerin daha düşük ekonomik gelire sahip olmasının çocuk bakma yükümlülüğü ile paralel olduğunu, (sığınmacıların çoğunun kadın olması göz önünde bulundurulduğunda) kadın sığınmacıların hem çalışma hayatlarına devam etmelerinin hem de çocuk yetiştirmelerinin zor olduğunu ve bu durumun da ekonomik zorluğun nedenlerinden biri olduğunu öne sürmektedir. Bunun yanında, çoğu örnekte kadın sığınmacıların tek başlarına ebeveynlik yapmak durumunda kaldıklarını, bazı örneklerde çocukların başka bir uyruktan geldiğini (Çin vb.) de eklemektedirler (Korean Institute of Child Care and Education (KICCE), 2021, ss. 01-04).

Düşük ücretli iş durumunun varlığı, iş yerinde eşit muamele görmeme, iş konusunda güvencenin olmaması, Kuzey Kore’de alınan eğitimin Güney’de tam anlamıyla karşılık bulamaması, orta sınıf statüsüne dahil olup prestijli bir işe girme beklentisi, Güney Kore toplumunda dışlanmaya neden olacak ‘alt sınıfa’ dahil olmanın istenmemesi, çevresel ve sosyal adaptasyonun tam olarak gerçekleşmemesi gibi nedenler, Kuzey Koreli sığınmacılarda çalışma konusunda düşük motivasyona neden olmaktadır. Güney Koreli işverenler de düşük motivasyondan kaynaklanan çalışma verimsizliğini gerekçe göstermekte ve bazı durumlarda Kuzey Koreli çalışanlara iş vermek istememektedirler. Ek olarak Kuzey Kore’deki sağlık

hizmetlerinin yetersizliğinden kaynaklanan fiziki ve ruhsal hastalıklar da Kuzey Koreli işçilerin işte devamsızlık yapmalarına neden olmakta bu durum da yine Güney Koreli işverenler için Kuzey Korelileri işe alma noktasında olumsuz bir önyargı oluşturmaktadır (Tara, 2011, ss. 158-159).

Tecrübe edilen ekonomik zorluklar ve çalışılan işteki memnuniyet durumu her birey özelinde değişiklik gösterse de Kuzey Koreliler, Güney Kore’de genel olarak bahsedilen sorunlarla yüzleşmek durumundadırlar. Sorunların aşılmasında Güney Kore yönetiminin daha kapsayıcı ve çok yönlü yaklaşım benimsemesinin, istihdam odaklı öneriler sunmasının, Güney Koreli işverenlerin, Kuzey Koreli sığınmacıların performanslarına dair düşüncelerinin değişmesinin, Kuzey Korelilerin özellikle mavi yakalı işleri başlangıç aşaması olarak görüp daha iyi bir sosyal ve ekonomik çevreye geçmek için bir nevi köprü olarak algılamasının, çalışma hayatlarında daha iyi yerlere ulaşmaları için eğitim eksikliğini ortadan kaldırmaya ve beceri edinimini geliştirmeye yönelik çaba göstermelerinin, hem çalışıp hem de çocuk bakmak durumunda kalan kadın sığınmacılar özelinde çocuk bakım desteğinin artırılmasının ve kadınların çalışma hayatını kolaylaştırmaya yönelik programların oluşturulmasının, çalışma hayatında fırsat eşitliğinin sağlanmasının ve bazı durumlarda pozitif ayrımcılığın uygulanmasının, bahsedilen entegrasyon sorunlarının giderilmesinde veya en aza indirilmesinde etkili olması beklenebilir. Fakat her birey farklı dinamiklere, farklı mesleğe ve farklı sosyo-ekonomik duruma sahip olduğu için sorunların tamamen ortadan kaldırılması uzun soluklu bir süreç olmaktadır.

4.5.4. Toplumsal Ayrımcılık ve Stigma

Günümüzde Güney Kore’de 34 bin 314 Kuzey Koreli yaşamaktadır ve ‘toplumsal önyargıya bağlı ayrımcılık’, entegrasyon sürecinde yaşanan bir diğer sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı araştırmacılar, Kuzey Korelilerin Koreli olmayan diğer göçmenler ile aynı zorluklarla yüzleşmek durumunda kaldığını ve aynı etnisiteyi paylaşmanın beraber yaşamayı her zaman kolaylaştırmadığını savunmaktadır (International Crises Group, 2011). Bazı araştırmacılar da her ne kadar Koreli olarak kabul edilseler de Kuzey Korelilerin konuşma tarzları, yaşam biçimleri, aksanları ve fiziki görünüşleri ile tam olarak Güney Kore kalıplarına uymadığını ve bunun da toplumsal önyargıya neden olduğunu savunmaktadır (Ryang, 2012).

Kuzey Korelilerin iş yerlerinde, okullarda ve genel olarak sosyal hayatlarında maruz kaldıkları veya maruz kaldığını hissettikleri ayrımcılığın sebeplerinden birisi olarak Güney Kore’deki

homojen nüfus yapısı ve modern toplumun ‘Korelilik (Koreanness)’ algısından bahsedilmektedir. Kuzey Koreli sığınmacılara ve Güney Kore’de yaşayan diğer göçmenlere yönelik yaklaşımı önemli ölçüde etkileyen bu algıda, Kore kanına sahip olmak Koreli olmak için tek başına yeterli değildir ve modern Güney Kore toplumunun etik değerlerini, düşünce yapısını ve ahlakını benimsemek Koreli olmanın ana esaslarını oluşturmaktadır (Lim, 2009, ss. 1). Etnik köken vurgusunun ikincil planda kaldığı bu yaklaşım, Kuzey Korelilere ‘kültürel öteki’ olarak bakılmasının ana nedenlerinden birisi olmaktadır. Tıpkı Kuzey Koreliler gibi, denizaşırı Koreli olarak adlandırılan ve Çin, Rusya Japonya, ABD gibi ülkelerde yaşayan etnik Koreliler de ‘Koreli’ olarak Güney Kore toplumuna uyum sağlamada zorluk çekmekte ve bazı durumlarda kültürel öteki olarak görülmektedir. Lim, ‘kim Koreli?’ sorusu yerine ‘kim Kore toplumuna aidiyet duymaktadır?’ sorusunun sorulmasının, milliyetçi yaklaşımı daha iyi özetleyeceğini savunmaktadır. Ek olarak Lim, özellikle Kuzey Korelilere yönelik yaklaşımda, iki ülke arasındaki benzer kültürel ve sosyal kodlar yerine farklılıklara odaklanıldığını öne sürmektedir (2009, ss. 1-9). Farklılıkların Kuzey Koreliler için dışlayıcı bir unsur olmasına Kuzey Koreli Yeonmi’nin ve Victoria’nın internet kafede yaşadığı olay örnek olarak gösterilebilir. İkisi de internet kafede bulunan bilgisayarları ücret karşılığında kullanmak istediğini belirtmiş ve ikisine de verilen yanıt ‘yabancıları buraya almıyoruz’ ifadeleri olmuştur. İkisi de Korece konuşarak kendilerini ifade etmiş fakat Kuzey Kore aksanı ile konuştukları için Güney Korelilerin gözünde yabancı olarak algılandıklarını belirtmiştir. Güney Kore vatandaşı olmalarına rağmen yabancı olma ‘engelini’ aşamadıklarını da eklemişlerdir (Hamre, 2015, ss. 68-69; Y. Park, 2018, ss. 239-240). Özellikle Güney Kore’ye geçen Kuzey Koreli sayısının artmaya başladığı ilk dönemlerde, farklılıklar olumsuz unsur olarak algılanmış, eritme potası (melting pot) veya çokkültürlülük gibi farklılıklara dair pozitif bir yaklaşım benimsenmemiştir (Grinker, 2000, s. 269). Kim gibi bazı araştırmacılar, Güney Kore toplumundaki tek ulus (hanminjeok)⁴⁸ algısının Kuzey Koreli sığınmacıların kültürel ve sosyal uyum sağlamasında olumsuz bir etki yarattığını öne sürmektedir. Esasen Kore etnosentrizmini ve etnik homojenliğini öne çıkaran, Han ulusu vurgusunu yapan bu yaklaşımın, Kuzey Korelilerin kabulünü zorlaştırdığını ve her ne kadar ortak bir etnik köken vurgusu yapılsa da Kuzey Korelilerin ‘Güney Koreli’ olarak kabul edilmesini olumsuz etkilediğini savunmaktadır. Ek olarak Kim’e göre hanminjeok ideolojisi içinde ‘üstü kapalı bir elitizm’ algısı da bulunmaktadır. İnternet kafeye alınmama durumu bu üstü kapalı elitizm yaklaşımına ve milliyetçilik normunun

⁴⁸ Minjeok (민족) kelimesi Korece’de ulus veya etnik grubu anlamına gelmektedir. Naver sözlük ise “belirli bir bölgede uzun yıllar boyunca ortak bir yaşam sürdürerek, dil ve kültürel benzerliklere dayalı olarak tarihsel süreç içinde oluşmuş toplumsal grup.” şeklinde tanımlamaktadır (“민족”, t.y.).

aşırı benimsenmesine örnek olarak gösterilmektedir (J. J. Kim, 2015, s. 39). İki tarafın da karşılıklı önyargı ve şüpheye sahip olması, Kuzey Korelilerin Güney Kore toplumunda ayrımcılığa maruz kalmasında ve tam anlamıyla toplumun bir üyesi olarak görülmemesinde etkili olan bir diğer unsurdur. Bazı Güney Koreliler, Kuzey Korelilerin çalışkan olmadıklarını, Güney Kore’de kaçak olarak yaşayan ve sosyalist rejime hizmet eden ajanlar olduğunu düşünmekte ve onları maddi olarak desteklemenin vergi yükü oluşturacağını savunmaktadır. Ek olarak Güney’e iltica eden Kuzey Korelileri ‘ailelerini bırakıp tek başlarına refah içinde yaşamak isteyen kişiler’ olarak tanımlayan Güney Kore vatandaşlarına da rastlanılmaktadır (A. Lee, 2016, s. 73). Kuzey Korelilerin Güney Korelilere yönelik önyargıları ise genellikle onların anarşist olduğu, ABD’ye hizmet ettikleri, fazla bireyci ve egosantrik oldukları, yabancı kültürlerden çok fazla etkilendikleri ve Güney Korelilerin, Kuzey Kore ve Kuzey Koreliler hakkında olumsuz yargılara sahip olduğu yönünde olmaktadır (Tara, 2011). Toplumsal önyargılar, sosyal ve kültürel entegrasyonu olumsuz etkilediği gibi aynı zamanda stigma olarak da bilinen ‘damgalanmayı’ ve ona bağlı korkuları da beraberinde getirmektedir. Örneğin, Hanawon sonrasında yaşam faaliyetlerini sürdürmeye çalışan Kuzey Koreliler, okul ve özellikle de iş hayatında Kuzey Kore aksanı ile konuşmanın onlar için damgalanma sebebi olduğunu düşünmekte ve Güney Kore aksanı ile konuşmaya çalıştıklarını ifade etmektedirler. Bazı örneklerde ise Güney Kore aksanı ile konuşmalar da Kuzey Koreli olduklarını yine damgalanma ve ayrımcılık nedeniyle gizlemektedirler. Örneğin Kuzey Koreli Chunhee verdiği bir röportajda *“insanlar aksanımı duyduklarında beni işe almakta tereddüt ediyorlar.”* ifadelerini kullanmıştır (H. Kim & Kim, 2023, s. 298). Özellikle aksan farklılığı nedeniyle iş ve eğitim hayatına ek olarak sosyal hayatta da sıkıntılar yaşamaktadırlar. Kuzey Koreli Yoojin *“otobüse binip merhaba dediğimde şoförün ilk sorusu nereden geldiğim oldu”* ifadesini kullanıp şaşırıldığını belirtirken, Kuzey Koreli Yonghee *“ne zaman bir şey söylesem, başkalarının aksanına nasıl tepki vereceğinden endişe ediyordum. Giderek daha az özgüvene sahip, içe dönük bir insan haline geldim.”* ifadelerini kullanmıştır (H. Kim & Kim, 2023, s. 299). Damgalama korkusu ve toplumsal ayrımcılık Kuzey Koreliler arasındaki izolasyon ve yalnızlık hissinin artmasını da beraberinde getirmektedir. Kaçış öncesinde var olan ve kaçış esnasında eklenen travmaların yanı sıra Güney Kore’ye uyum sağlama stresi de yalnızlık ve sosyal izolasyonu tetiklemekte, sığınmacıların travma sonrası gelişimini olumsuz etkilemektedir. Genellikle sığınmacı veya göçmenlerin yeni hayatlarına adapte olma ve ev sahibi ülkeye uyum sağlama stresi, yaygın olan sorunlardan biridir ve bu durum Kuzey Koreliler için de geçerli olmaktadır. Aksan farklılığı, kültürel normlar ve sosyal hayat düzeninin farklı oluşu, siyasi arka planın başkalığı gibi nedenler, Güney Koreliler ile etkileşim kurmalarını zorlaştırmakta ve kendilerini yeni

toplumlarından soyutlamaktadırlar. Kuvvetli sosyal ağların kurulamaması ve tanıdık çevreyle var olan sosyal bağların koparılması, kolektif kültürle yetişen Kuzey Koreli sığınmacıların adaptasyon sürecini zorlaştırmakta ve genel ifadeyle yalnızlık hissinin derinleşmesine neden olmaktadır (H. Kim vd., 2023). Sosyal izolasyon boyutunun artması ve yalnızlık hissinin yoğunlaşması, gelecek dönemlerden umutlu olma ve yaşamdan memnuniyet duyma durumunu da olumsuz etkilemekte, bu durum yine Kuzey Korelilerin Güney Kore'ye uyum sağlama süreçlerini baltalayan bir nokta olarak görülmektedir (H. Lee vd., 2020). Güney Kore'de yaşayan Kuzey Koreli Han, verdiği röportajda Güney Kore'ye geldiği ilk dönemlerde kendini kaybolmuş hissettiğini ve yalnızlık hissinin onu en çok etkileyen olumsuzluk olduğunu belirtmiştir. Kuzey Kore'de internet gelişmediği için daha çok kulaktan kulağa yayılan bilgiler ve kişisel sosyal ağlar gibi geleneksel iletişim unsurlarının var olduğunu, bu ağları Güney Kore'de aktifleştirememenin onları yalnızlaştırdığını ve izole olmaya ittiğini ifade etmiştir (CNA, 2024). Kuzey Korelilerin yaşadığı yalnızlık hissi sadece çevresel olmakla kalmayıp zamanla kimliksel bir sorun halini almaktadır. Her ne kadar ırksal ve etnik olarak aynı kökene sahip oldukları Güney Kore'ye göç etseler de aidiyet hissinden yoksun kalmaktalar ve tam anlamıyla ne Kuzey Koreli ne de Güney Koreli olmaktadır. Örneğin Kuzey Koreli Lee, 2008 yılında gerçekleşen Yaz Olimpiyatları esnasında, doğduğu Kuzey Kore'yi mi, yetişkin olduğu Çin'i mi yoksa vatandaşı olduğu Güney Kore'yi mi destekleyeceğini bilemediğini, 'benim ülkem' olarak adlandırdığı bir yerin olmadığını, bölünmüş bir kimlik ile yaşamak zorunda kaldığını belirtmiştir (H. Lee, 2015, s. 217). Kuzey Korelilerin Güney Kore'de yaşadıkları ayrımcılık, kendilerini yeni toplumun üyesi olarak görememeleri, damgalanma korkusu, yalnızlık ve sosyal izolasyon sadece duygusal bir durum olarak karşımıza çıkmamakta; siyasi sistemin, ayrılık sonrası şekillenen kültürel dinamiğin ve toplumun inşa ettiği çok katmanlı bir sorun olmaktadır. Tıpkı diğer entegrasyon sorunlarında olduğu gibi, ayrımcılık ve yalnızlık problemlerinde de Güney Kore yönetiminin hayata geçirdiği projeler ve sığınmacıların bireysel çabaları tek başına yeterli olamamaktadır. İki toplumun üyelerinin birbirilerine yönelik farkındalık kazanması için STK'lar gibi üçüncü aktörlerin de bu sürece dahil olması ve kültürel empatinin güçlendirilip, önyargıların karşılıklı olarak yıkılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

SONUÇ

Bu tez çalışması, farklı sebeplerle Kuzey Kore'den Güney Kore'ye iltica eden bireylerin entegrasyon süreçlerini incelemeyi amaçlamıştır. Hem ev sahibi toplum hem de iltica eden bireyler açısından çok katmanlı bir boyuttan oluşan bu süreç analiz edilirken farklı teori ve yaklaşımlardan faydalanılmıştır. Mevcut uluslararası literatür Kuzey Korelilerin Güney Kore'de ekonomik, sosyal ve kültürel uyum açısından muhtelif sorunlar yaşadığını belirtmektedir. Türkçe literatürde ise doğrudan bu konuyu ele alan çalışmaların sayısı oldukça kısıtlıdır. Bu bağlamda çalışma, konuyla ilgili sınırlı literatüre katkıda bulunmayı hedeflemiştir. Araştırmada; hükümet raporları, konu hakkında yazılmış tez ve makaleler, Kuzey Koreli sığınmacılar hakkında çıkarılan kanunlar, Kuzey Kore ve Güney Kore'nin siyasi bölünmüşlüğü ve iki ülkenin dinamiklerini aktaran kitaplar, Kuzey Koreli sığınmacılara yönelik çalışmalar gerçekleştiren vakıflar ve dijital iletişim platformları bünyesinde gerçekleştirilen röportajlar kaynak olarak kullanılmıştır. Kuzey Korelilerin Güney Kore'ye uyum sağlama süreçleri; göç sosyolojisi, tarih, kültürel antropoloji ve uluslararası ilişkiler kuramları göz önünde bulundurularak incelenmiştir. İnceleme yapılırken göç hareketlerine ek olarak kimlik, aidiyet ve kültürel adaptasyon gibi farklı toplumsal dinamikler de göz önünde bulundurulmuştur.

Araştırma bulguları Kuzey Koreli sığınmacı meselesinin ortaya çıkışının ve Kuzey Korelilere yönelik davranışların özünde siyasi olduğunu belirtmekle birlikte (G. Choi, 2018, s. 79), Güney Kore toplumuna uyum sağlamalarının uzun soluklu, kimi zaman sancılı ve genellikle çok katmanlı bir süreç olduğunu göstermektedir. Sığınmacılar genellikle kimlik karmaşası ve aidiyet ikilemi yaşamakta, toplumsal dışlanma ve önyargıya maruz kalmakta ve sınıfsal farklılıklardan kaynaklı kültürel yabancılaşma ile mücadele etmektedirler (Chun, 2020, s. 98). Ek olarak, iki toplumun üyeleri Korece konuşuyor olsa da siyasi bölünmüşlük ve ideolojik ayrılığın beraberinde getirdiği dil farklılığı, Kuzey Koreliler için bil bariyeri oluşturmakta ve Kuzey Korelilerin sosyal izolasyon sorunu yaşamalarına yol açmaktadır (Min, 2008, s. 9). Güney Kore'nin liberal politika gütmesi sonucunda ortaya çıkan rekabetçi yapısı da Kuzey Koreliler üzerinde hem yapısal hem de psikolojik olarak baskı yaratan diğer bir husus olmaktadır (Tara, 2011, s. 157).

Kuzey Korelilerin ülkelerini terk etme nedenleri incelendiğinde özellikle 2000'li yılların ortasına kadar; yaşanan büyük kıtlık, sel ve doğal afetlerin ekonomik anlamda yönetimi

çıkmaza sokması ve rejimin kendi ihtiyaçlarını gidermeleri için vatandaşları teşvik ettiği, Kuzey Korelilerin de göç ederek bu durumu aşmaya çalıştığı görülmektedir (K.-S. Kim & Seok, 2004, s. 77). İlerleyen dönemlerde ve günümüzde ülkede ekonomik iyileşme gerçekleşse de daha iyi bir yaşantıya sahip olma arzusu ve ekonomik refah arayışı Kuzey Korelilerin iltica etmesinde temel itici faktör olmaktadır. Bununla birlikte siyasi özgürlüğün eksikliği ve sosyal kısıtlamalar da göç etme hareketlerini tetikleyen temel nedenler arasında yer almaktadır. Kuzey Korelilerin bu yer değiştirme hareketlerini teorik olarak açıklamak adına daha önce açıklanan göç kuramları birlikte kullanılmıştır. Örneğin Kuzey Koreli sığınmacıların ekonomik beklentiler ve daha iyi bir yaşama sahip olma isteği doğrultusunda göç etme kararı almasını neoklasik göç kuramları ile açıklamak mümkünken, siyasi yönetimin, sosyal düzenin ve bireysel motivasyonun göç etmedeki etkisini sosyolojik yaklaşımlar ile açıklamak mümkün olmaktadır. Nitekim, ekonomik gelişmişliği Güney Kore'yi zamanla Kuzey Koreliler için hedef ülke haline getirmiştir ve bu durumu açıklarken neoklasik göç kuramlarından faydalanılmaktadır (Todaro, 1969). Ek olarak, Kuzey Kore'deki mevcut siyasi baskı ve yoksulluk, Kuzey Korelilerin göç etmesine neden olan itici faktörler arasında yer alırken, Güney Kore'de yaşam standartlarının daha yüksek olması ve iş imkanlarının iyi oluşu çekici faktörler arasında yer almaktadır. Bu durum da itme çekme kuramı ile açıklanabilmektedir (Lee, 1966). Siyasi yönetimin baskısını göç nedeni olarak gören Petersen'in yönlendirilen göç tipolojisi de itme çekme kuramını desteklemektedir (Petersen, 1958). Daha önce iltica eden bireylerin yakın çevrelerindeki insanları göç etmeye teşvik etmesiyle, Kuzey Kore sınırını aşan kişi sayısının artmasını açıklamak sosyal sermaye kuramı ile mümkün olmaktadır (Faist, 2006) ve ilişkiler ağı teorisi (Massey vd., 1993) ile birbirlerini desteklemektedirler. Son olarak, Çin Halk Cumhuriyeti, Güney Kore ve Kuzey Kore arasındaki tarihsel, sosyo-kültürel, ekonomik ve siyasi ilişkilerin, Kuzey Korelilerin iltica rotalarını şekillendirmelerinde etkili olduğu görülmektedir ve göç sistemleri kuramı bu hususu açıklamaya imkân tanımaktadır (Castles & Miller, 1998).

Güney Kore'ye ulaştıktan sonra, Kuzey Koreli sığınmacılar yeni hayatlarına uyum sağlarken oldukça uzun ve karmaşık bir süreçten geçmektedirler. Güney Kore yönetimleri, sivil toplum kuruluşları, kiliseler ve daha önce Kuzey Kore'den iltica eden bireyler, bu karmaşık süreçte Kuzey Koreli sığınmacılara yardım etmeye yönelik politikalar tasarlamakta ve projeler hayata geçirmektedirler. Entegrasyonun sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesi için farklı teorik yaklaşımların benimsenmesi ve çok boyutlu bir perspektiften bakılması gerekmektedir. Dolayısıyla tasarlanan politikalar ve hayata geçirilen projeler, entegrasyon teorilerinin birlikte

kullanılmasıyla şekil almaktadır ve genellikle yapısal yaklaşım benimsenmektedir. Örneğin iki ülke hükümetlerinin ortak kararıyla hazırlanan Kaseong Sanayi Kompleksi Projesindeki iş birliğini; yeni işlevcilik (Haas vd., 2004), hükümetlerarasıcılık (Hoffmann, 1956) ve dar anlamda yorumlandığında işlevselcilik (Mitrany, 1943) yaklaşımlarını ortak kullanarak açıklamak mümkündür. Entegrasyonu siyasi birleşmenin ötesinde; eğitim, sosyal hizmet, istihdam sağlama ve iş gücü piyasasına uyum olarak gören bu yaklaşımlar bireysel değil kurumsal bir yaklaşım benimsemektedirler. Özellikle hükümetlerarasıcılık, entegrasyonu iç siyasi söylem ve ulusal kimlik vurgusu ile açıklamakta, yapısal bir düzlemde incelemektedir. İltica eden bireylerin entegrasyon süreçlerine kurumsal yaklaşmak elbette önemlidir fakat bireylerin iç dinamikleri göz ardı edilmemeli ve göç eden kişiler yekpare bir bütün olarak algılanmamalıdır. Bu noktada işlemsel yaklaşım (Deutsch vd., 1957) devreye girmektedir. Entegrasyonu ekonomik ve teknik iş birliğinin ötesinde, sosyal ve kültürel etkileşim üzerinden açıklayan bu yaklaşım, bireylerin ve toplulukların birbiriyle etkileşiminin önemli olduğunu vurgulamaktadır. İletişim ve etkileşim düzeyinin artmasıyla iki toplumun üyeleri arasında karşılıklı güven olgusunun oluşacağını ve nihayetinde göç eden bireyler başta olmak üzere tarafların birlikte yaşamayı kabul edeceğini savunmaktadır. Hanawon, bu yaklaşıma verilebilecek en iyi örnektir. Güney Kore'deki sistemi öğretmek için verilen eğitimlerin yanında Kuzey Korelilerin Güney Koreliler ile iletişim kurması ve etkileşim haline geçmeleri iki taraf için de önyargıların azaltılmasına ve tarafların karşılıklı olarak birbirini tanımasına olanak sağlamaktadır. Ulus ötesi yaklaşım (Basch vd., 2005) da sosyal ilişkileri vurgulaması, sınır ötesi göçmenlerin ev sahibi ülkedeki çoklu katılımlarını gerekli görmesi, devletler ve bireylerin karşılıklı bağımlılık ilişkisi kurmasını savunmasıyla işlemsel yaklaşımı desteklemektedir.

Sonuç olarak Kuzey Korelilerin Güney Kore'ye göç etme süreci hem göç teorilerinde hem de entegrasyon teorilerinde tek bir yaklaşım ile açıklanamayacak kadar karmaşık bir serüvendir. Güney Kore vatandaşlarının ve sınır değiştirip yeni bir hayata başlayan her Kuzey Koreli bireyin bireysel dinamikleri farklı olmaktadır. Çoğunlukla Kuzey Kore'de kazanılan yetkinlikler Güney Kore'deki sosyal ve siyasi yaşamı sürdürmek için yeterli gelmemektedir. Bundan dolayı Kuzey Koreli sığınmacılar; düşük gelirli işlerde çalışma, yabancılaşma, ayrımcılığa maruz kalma ve sosyal izolasyon başta olmak üzere farklı uyum sorunları yaşamaktadır. Dolayısıyla özellikle entegrasyon sürecine tek bir perspektiften bakılamamaktadır. Bireylerin karşılıklı iletişimi, sosyal ağın geniş olması, kurumsal yapının özde bireyi düşünecek şekilde tasarlanması, iki toplumun birbiri hakkındaki önyargılarının en aza indirilmesi ve Kuzey Korelilerin sadece hukuki olarak değil sosyal anlamda da toplumun

üyesi olarak kabul edilmesi, entegrasyon sürecinin daha etkin olmasını sağlayacaktır. Diğer bir ifadeyle, yasal düzenlemelere ek olarak, sosyal stigmanın aşılmasına yönelik farkındalık projelerinin, kültürel entegrasyonu teşvik edici tasarıların ve verilen psikolojik desteklerin kapsamının genişletilmesi, sosyal vatandaşlığın kazanılmasına ve nihai olarak Kuzey Korelilerin entegrasyon sorunlarının çözülmesine yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

Adler, E., & Barnett, M. (Ed.). (1998). *Security Communities*. Cambridge University Press.

Ager, A., & Strang, A. (2008). Understanding integration: A conceptual framework. *J. Refugee Stud.*, 21, 166. https://heinonline.org/hol-cgi-bin/get_pdf.cgi?handle=hein.journals/jrefst21§ion=15

Ahn, S. Y. (2022, Temmuz 13). “필사적 저항 ‘탈북어민’ 사진, 북한 처우 예고... 한국 당국자들에게 책임 물어야” (Çaresiz 'Kuzey Koreli balıkçıların' fotoğrafları Kuzey Kore'nin muamelesinin habercisi... Güney Koreli yetkililer sorumlu tutulmalı.). Voice of America. <https://www.voakorea.com/a/6656095.html>

Akbulak, Y. (2023, Ağustos 25). Güney Kore’ye Özgü Holding Yapısı: ‘Chaebol’* – LEGAL BLOG. <https://legal.com.tr/blog/ekonomi/guney-koreye-ozgu-holding-yapisi-chaebol/>

Akgül Açıkmeşe, S. (2004). Uluslararası İlişkiler Teorileri Işığında Avrupa Bütünleşmesi. *Uluslararası İlişkiler / International Relations*, 1(1), 1-32. <https://www.jstor.org/stable/43925896>

Algan, Y., Bisin, A., & Verdier, T. (2012). Introduction: Perspectives on Cultural Integration of Immigrants. İçinde Y. Algan, A. Bisin, A. Manning, & T. Verdier (Ed.), *Cultural Integration of Immigrants in Europe* (s. 0). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199660094.003.0001>

Amnesty International. (t.y.). *Who is a refugee, a migrant or an asylum seeker?* Amnesty International., <https://www.amnesty.org/en/what-we-do/refugees-asylum-seekers-and-migrants/> (Erişim Tarihi: 19.11.2024)

Armistice Agreement for the Restoration of the South Korean State (1953). (2021, Eylül 28). National Archives. <https://www.archives.gov/milestone-documents/armistice-agreement-restoration-south-korean-state>

Basch, L., Schiller, N. G., & Blanc, C. S. (Ed.). (2005). *Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments, and Deterritorialized Nation-States*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203347003>

대통령실 (Başkanlık Ofisi). (t.y.). 게시글 상세 페이지 | 대한민국 대통령 > 대통령의 말과 글. 대한민국 대통령실. (Yazılar Detay Sayfası | Güney Kore Başkanları > Başkanların Sözleri ve Yazıları.) <https://www.president.go.kr/president/speeches/VmuPK9Kr> (Erişim Tarihi: 14.02.2025)

Bendini, R., & Jeong, Y. J. (2014). *In the Republic of Korea (South Korea) Park Geun-hye's presidency records a strong start, despite domestic hurdles*. European Union.

Berray, M. (2019). A Critical Literary Review of the Melting Pot and Salad Bowl Assimilation and Integration Theories. *Journal of Ethnic and Cultural Studies*, 6(1), 142-151. <https://www.jstor.org/stable/48710211>

Blakemore. (2023, Temmuz 17). *How Japan Took Control of Korea*. HISTORY. <https://www.history.com/news/japan-colonization-korea>

Bidet, E. (2009). Social Capital and Work Integration of Migrants: The Case of North Korean Defectors in South Korea. *Asian Perspective*, 33(2), 151-179.
<https://www.jstor.org/stable/42704676>

Bremer, I. (2022, Mayıs 9). *Why are so few North Korean defectors Buddhist?* | NK News. NK News - North Korea News. <https://www.nknews.org/2022/05/why-are-so-few-north-korean-defectors-buddhist/>

Britannica, T. Editors of Encyclopaedia. (2024). *Syngman Rhee* | *Biography, Facts, & Korean War* | Britannica. <https://www.britannica.com/biography/Syngman-Rhee>

Brittany, M. D. (2017). *A Riot, A Rebellion, A Massacre: Remembering the 1948 Jeju Uprising*.

Campbell, E. (2015). *HPG Working Paper: Famine in North Korea: humanitarian policy in the late 1990s (December 2015) - Democratic People's Republic of Korea* | ReliefWeb. <https://reliefweb.int/report/democratic-peoples-republic-korea/hpg-working-paper-famine-north-korea-humanitarian-policy>

Carleton University School of Journalism and Communication. (t.y.). Inside the Hanawon. Strained Relations. <https://cusjc.ca/mrp/strainedrelations/inside-the-hanawon/> (Erişim Tarihi: 04.03. 2025)

Castles, S., & Miller, M. J. (1998). The Migratory Process and the Formation of Ethnic Minorities. İçinde S. Castles & M. J. Miller (Ed.), *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World* (ss. 19-47). Macmillan Education UK. https://doi.org/10.1007/978-1-349-26846-7_2

Channel 4 News (Direktör). (2023). *I helped 1,000 people escape North Korea* [Video recording]. <https://www.youtube.com/watch?v=resI5mQdbBQ>

Chirot, D., & Hall, T. D. (1982). World-System Theory. *Annual Review of Sociology*, 8, 81-106. <https://www.jstor.org/stable/2945989>

Cho, S.-Y. (2022). The effect of social identity on integration of social minorities: The case of North Korean refugees in South Korea. *International Area Studies Review*, 25(1), 3-20. <https://doi.org/10.1177/22338659211052268>

Choi, L. (2012). *The Foreign Policy of Park Chunghee: 1968- 1979* [The London School of Economics and Political Science]. <https://etheses.lse.ac.uk/506/>

Choi, G. (2018). North Korean refugees in South Korea: Change and challenge in settlement support policy. *The Korean Journal of International Studies*, 16(1), 77-98. https://www.academia.edu/download/67030780/download_pdf.pdf

Choi, N. (2010). The North Korean Refugee Policy of the Lee Myung-Bak Government: Nationalism and Multiculturalism. *SAIS US-Korea Yearbook*, 10.

Chun, Doo-hwan. (t.y.). <https://digitalarchive.wilsoncenter.org/people/chun-doo-hwan> (Erişim Tarihi: 01.02 2025)

Chun, K. H. (2020). Representation and Self-Presentation of North Korean Defectors in South Korea: Image, Discourse, and Voices. *Asian Journal of Peacebuilding*, 8(1), 93-112. <https://doi.org/10.18588/202005.00a124>

Chung, B.-H. (2008). Between defector and migrant: Identities and strategies of North Koreans in South Korea. *Korean studies*, 1-27. <https://www.jstor.org/stable/23718929>

CNA (Direktör). (2024). *Inside the underbelly of East Asia: North Korean defectors in the South* [Video recording]. <https://www.youtube.com/watch?v=BWWcSE4DLmI>

Crossing Borders. (t.y.). What Countries Do North Korean Defectors End Up Living In After Leaving North Korea? Crossing Borders - Helping North Korean Refugees and Orphans <https://www.crossingbordersnk.org/destinations-of-north-korean-defectors> (Erişim Tarihi: 19.02.2025)

Cultures of Yushin: The 1970s in South Korea | U-M LSA Nam Center for Korean Studies. (t.y.). <https://ii.umich.edu/ncks/news-events/events/conferences---symposia/perspectives-on-contemporary-korea/cultures-of-yushin--the-1970s-in-south-korea.html> (Erişim tarihi: 16.08.2024)

Cumings, B. (2005). *Korea's Place In the Sun-A Modern History*. W. W. Norton & Company Inc,

Çağla, C. (2017). *Siyaset Bilimi* (İkinci baskı). Bilge Kültür Sanat.

Çağlayan, S. (2006). Göç kuramları, göç ve göçmen ilişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17, 67-91. <https://dergipark.org.tr/en/pub/musbed/issue/23522/250638>

Çelik, H. (2020). Rahatlama Birlikleri: Feminizm Çerçevesinde Bir Analiz. *Alternatif Politika*, 12(3), 516-541. <https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=962654>

Çetin, R., & Karadaş, S. (2018). Han Nehri Mucizesi: Ekonomik Kalkınmada Güney Kore Örneği. İstanbul İktisat Dergisi, 68(1), 93-112.
<https://dergipark.org.tr/en/pub/istjecon/issue/37889/405372>

David-West, A., & Choi, K. (2010). Teaching English to North Korean Refugees in South Korea: An Interview with Karen Choi. *North Korean Review*, 6(1), 108-119.
<https://www.jstor.org/stable/43898189>

Demick, B. (2010). Nothing to envy: Ordinary lives in North Korea [eBook]. Spiegel & Grau.

Deutsch, K. W. (1988). *The Analysis of International Relations*. Prentice-Hall.

Deutsch, K., Burrell, S. A., Kann, R. E., Lee, M. J., Lichterman, M., Lindgren, R. E., Loewenlieim, F. L., & Van Waganen. (1957). *Political Community and the North Atlantic Area: International Organization in the Light of Historical Experience*. Princeton University Press.
<https://archive.org/details/politicalcommuni1957deut>

DeWaard, J., Kim, K., & Raymer, J. (2009). International migration systems: Evidence from harmonized flow data. *Center for Demography and Ecology, University of Wisconsin-Madison, Madison*, 1-27. <https://cde.wisc.edu/wp-content/uploads/sites/839/2019/01/cde-working-paper-2009-07.pdf>

Education Center for Korean Integration. (t.y.). <https://en.nkdb.org/education> (Erişim Tarihi:01.03.2025)

Edwards, M. (2024, Mart 28). *Cultural Integration: Fostering Unity and Diversity*. Easy Sociology. <https://easysociology.com/sociology-of-culture/cultural-integration-fostering-unity-and-diversity/>

Ekici, S., & Tuncel, G. (2015). Göç ve insan. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(1), 9-22. <https://dergipark.org.tr/en/pub/birtop/article/316342>

Eschborn, N., & Apel, I. (2014). North Korean Refugees in South Korea. Arduous Escape and Difficult Integration, 292. <https://www.jstor.org/stable/pdf/resrep10100.7.pdf>

European Union. (2011). *Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection.* <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32011L0095>

EWHA WOMANS UNIVERSITY. | *Campus Life* | *Student Support Programs* | *Support for North Korean Refugee Students*. (t.y.). <https://www.ewha.ac.kr/ewhaen/life/north-korean-defectors.do> (Erişim Tarihi: 22.02.2025)

Fabrique. (t.y.). 한류.(Hallyu) KCCUK. <https://kccuk.org.uk/ko/about-korea/culture-and-arts/hallyu-korean-wave/> (Erişim Tarihi: 16.08.2024)

Faist, T. (2006). *The transnational social spaces of migration.* https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/35069/ssoar-2006-faist-The_transnational_social_spaces_of.pdf?sequence=1

Fields, D. P. (2017). *The Influence of Korean Lobbying on U.S.-Korean Relations, 1905–1945*. [UNIVERSITY OF WISCONSIN-MADISON].

Gong, D. B. H. (2019, Mayıs 5). Events that Changed the Course of Korean History. *Medium*. <https://medium.com/@dr.byeonghogong/events-that-changed-the-course-of-korean-history-a352944fca30>

Gordon, M. M. (1964). *Assimilation in American Life: The Role of Race, Religion and National Origins*. Oxford University Press.

Grinker, R. R. (2000). *Korea and Its Futures Unification and the Unfinished War*. St. Martin's Press.

Haas, H., Castles, S., & Miller, M. J. (2020). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World*. (6. bs).

Hamre, A. E. (2015). "Strangers among kindred family" *A study of stigma, identity and consumption among North Korean defectors in South Korea* [Master Thesis, University of Bergen]. <https://bora.uib.no/bora-xmlui/bitstream/handle/1956/11652/142113299.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=109.50>

Han, S.J., (1989) Democracy in Developing Countries -South Korea: Politics in Transition.<https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9781685853051-010/pdf?licenseType=restricted>

Hanawon—North Korean Resettlement Facility in South Korea | Crossing Borders. (t.y.). Crossing Borders - Helping North Korean Refugees and Orphans. (Erişim Tarihi: 27.12. 2024). <https://www.crossingbordersnk.org/hanawon>

Harris, C.D., (1991). Unification of Germany in 1990, 81(2), 170-182. <https://www.jstor.org/stable/215981>

Hassig, R., & Oh, K. (2015). *The Hidden People of North Korea: Everyday Life in the Hermit Kingdom* (Saecond Edition). Rowman & Littlefield.

Henkes, C., Dahm, J., & Politische Akademie (Ed.). (2011). *Integration, Zuwanderung und Soziale Demokratie*. Friedrich-Ebert-Stiftung, Abteilung Politische Akademie.

Herskovitz, J., & Lee, J.-H. (2020, Temmuz 7). *Why North Korean defectors are facing the wrath of both Seoul and Pyongyang*. ThePrint. <https://theprint.in/world/why-north-korean-defectors-are-facing-the-wrath-of-both-seoul-and-pyongyang/455868/>

Hill, A. (2024, Eylül 24). *Ask a North Korean: What is English-language education like in the DPRK?* | NK News. NK News - North Korea News. <https://www.nknews.org/2024/09/ask-a-north-korean-what-is-english-language-education-like-in-the-dprk/>

Ho, M. S. (2001). *The Korean Language* (İkinci). Cambridge University Press.

Hoffmann, S. (1956). The Role of International Organization: Limits and Possibilities. *International Organization*, 10(3), 357-372. <https://www.jstor.org/stable/2704419>

Holcombe, C. (2021). Doğu Asya Tarihi Çin, Japonya, Kore Medeniyetin Köklerinden 21.Yüzyıla Kadar (3. bs). Dergah.

Hong, S. (t.y.). 문화어 (文化語). İçinde *한국민족문화대백과사전* [Encyclopedia of Korean Culture]. Academy of Korean Studies. <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0066411> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)

Hooghe, L., & Marks, G. (2001). *Multi-Level Governance and European Integration*. ROWMAN & LITTLEFIELD PUBLISHERS.

Hubbard, C. (2012). The Difficulty of Assimilating Defectors in South Korea. *Korea Economic*

Institute of America. <https://keia.org/the-peninsula/the-difficulty-of-assimilating-defectors-in-south-korea/>

Human Rights Watch. (2024). “A Sense of Terror Stronger than a Bullet” | <https://www.hrw.org/report/2024/03/07/a-sense-of-terror/stronger-than-a-bullet-the-closing-of-north-korea-2018%E2%80%932023>

Hyundai Asan/현대아산. (t.y.). https://www.hdasan.com/tourism/tourism_0101 (Erişim Tarihi: 21.02.2025)

International Crises Group. (2011). *STRANGERS AT HOME: NORTH KOREANS IN THE SOUTH*. <https://www.crisisgroup.org/asia/north-east-asia/korean-peninsula/strangers-home-north-koreans-south>

IOM and Migrant Integration. (t.y.). https://www.iom.int/sites/g/files/tmzbd1486/files/migrated_files/What-We-Do/docs/IOM-DMM-Factsheet-LHD-Migrant-Integration.pdf (Erişim Tarihi: 18.09.2024)

IOM, Diaspora Engagement | IOM Germany, UN Migration | IOM Germany. <https://germany.iom.int/diaspora-engagement>

International Organization for Migration. (2023). *Diaspora engagement: A global and comparative overview* (GDI Briefs). https://www.migrationdataportal.org/sites/g/files/tmzbd1251/files/2023-09/GDI%20Briefs_Diaspora_.pdf

Jeon, W.-T., Yu, S.-E., Cho, Y.-A., & Eom, J.-S. (2008). Traumatic experiences and mental health of North Korean refugees in South Korea. *Psychiatry Investigation*, 5(4), 213.

<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC2796004/>

Ji, D. (2022). *Inside Hanawon: How North Korean defectors build a new life in South Korea*.
<https://asianews.network/inside-hanawon-how-north-korean-defectors-build-a-new-life-in-south-korea/>

Jones, R. S. (2023, Ocak 6). Low Youth Employment in Korea Part 1:The “Golden Ticket Syndrome”. *Korea Economic Institute of America*. <https://keia.org/the-peninsula/low-youth-employment-in-korea-part-1the-golden-ticket-syndrome/>

Joo, S. H. (2023, Ekim 16). 탈북민 3000여 명, 서울 한복판서 운동회...남북하나재단 ‘어울림 한마당’ 행사. 동아일보/ Donga Ilbo.
<https://www.donga.com/news/Society/article/all/20231016/121691136/1>

Jung, J.-H. (2016). The Religious-Political Aspirations of North Korean Migrants and Protestant Churches in Seoul. *Journal of Korean Religions*, 7(2), 123-148.
<https://www.jstor.org/stable/24892380>

Karataş, A. (2022). *Çok Düzeyli Yönetişim* (ss. 140-142).

Kiely, R. (2010). Dependency and World-Systems Perspectives on Development. İçinde *Oxford Research Encyclopedia of International Studies*.

Kim, B. (2005). Developments and Changes in Northern policies of South Korea and the U.S.: Focusing on Kim Dae-Jung Administration. *The Korean Journal of Area Studies*, 23(2), 5-30.
<https://www.kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/ciSereArtiView.kci?sereArticleSearchBean.artiId=ART001172698>

Kim, H. G. (2020). *Kuzey Koreli Mülteciler İçin Yeniden Yerleştirme Destek Sistemi Nasıl İyileştirilir?* (북한이탈주민 정착지원제도 개선방향). Kore Cumhuriyeti Ulusal Meclisi Dışişleri ve Uluslararası İlişkiler Komisyonu (국회 외교통일위원회).

Kim, H., & Kim, K. (2023). North Korean refugee students' strategy of school engagement and its impact on identity in South Korea: "Aspiration towards an inter-Korean identity through a process of being one of them." *Multicultural Education Review*, 15(4), 288-309. <https://doi.org/10.1080/2005615X.2024.2323700>

Kim, H., Kim, O., Kim, K.-A., Chu, S. H., & Chung, M. L. (2023). The moderating role of neighborhood social cohesion in the mediation effects of the loneliness between acculturation stress and post-traumatic growth among female North Korean defectors. *Scientific Reports*, 13(1), 16965. <https://doi.org/10.1038/s41598-023-43741-3>

Kim, J. A., & Yoo, S.-S. (2018). The Concerns and Potential of North Korean Defector Students' Education: Teachers' Perceptions at "A Alternative School". *North Korean Review*, 14(2), 5-25. <https://www.jstor.org/stable/26632403>

Kim, J. J. (2015). *Neither Here nor There: Education, Citizenship, and the Failed Integration of North Korean Defectors in South Korea* [Lisans, University of Pennsylvania]. <https://repository.upenn.edu/handle/20.500.14332/8598>

Kim, J., Kim, J., Yang, H., Kang, G., Na, G., Shin, D., Kim, S., & Park, S. (2015). *A study on comparison and integration between educational institutions of South and North Korea*. Korean Educational Development Institute.

Kim, K. A., Jung, Y. S., Kim, C. B., Kim, K. B., & Yoon, S. J. (2021). Trend of Disease Burden of North Korean Defectors in South Korea Using Disability-adjusted Life Years from 2010 to 2018. *Journal of Korean Medical Science*, 36(32), e211.

<https://doi.org/10.3346/jkms.2021.36.e211>

Kim, K.-S., & Seok, O. Y. (2004). The Impacts of Arduous March on People's Mentality in North Korea. *NORTH KOREAN STUDIES REVIEW*, 8(2), 91-114. <https://www.kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/ciSereArtiView.kci?sereArticleSearchBean.artiId=ART001160425>

Kim, S. K. (2014). "I am well-cooked food": Survival strategies of North Korean female border-crossers and possibilities for empowerment. *Inter-Asia Cultural Studies*, 15(4), 553-571. <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/14649373.2014.972663>

Kim, Y. (2016). Narrative Inquiry about entering process South Korea, NIS investigation course and Hanawon center curriculum of North Korean defectors. *Journal of Human Rights & Law-related Education*, 9(2), 33-64. <https://www.kci.go.kr/kciportal/ci/sereArticleSearch/ciSereArtiView.kci?sereArticleSearchBean.artiId=ART002144268>

Kim, Y. A. (2015). 북한이탈주민의 재사회화 과정에 관한 연구 -남북 간 통합방식의 차이를 중심으로 (North Korean Defectors: Social Relationships in Division and Integration) [Yüksek Lisans]. Seoul National University.

Kim, Y. H. (2024, Eylül). *AUGUST 15 UNIFICATION DOCTRINE FOR FREE, PEACEFUL, AND PROSPEROUS UNIFIED KOREAN PENINSULA* [Mülakat]. https://ipus.snu.ac.kr/wp-content/uploads/2024/09/ROK-US-POLICY-BRIEF_2024-SEP.-ISSUE1.pdf

Ko, S. H., Chung, K., & Oh, Y. (2004). North Korean defectors: Their life and well-being after defection. *Asian perspective*, 28(2), 65-99. <https://muse.jhu.edu/pub/1/article/784581/summary>

Kore Kültür Merkezi. (t.y.). Kore Hakkında. <http://tr.korean-culture.org/tr/167/korea/61>

Kore Tarih ğretmenleri Birliği. (2014). Uluslararası Okurlar İçin Kore Tarihi.

Korea Hana Foundation. (2017). *남북하나재단 공식 블로그: 네이버 블로그*.
https://blog.naver.com/nkrf_blog/220909418176

Korea Hana Foundation/남북하나재단. (t.y.). *남북하나재단*.
<https://www.koreahana.or.kr/home/eng/url> (Erişim Tarihi: 01.03.2025)

Korean Cultural Center New York. (t.y.). *Korea Information—Sports*. Korean Cultural Center New York. <https://www.koreanculture.org/korea-information-sports> (Erişim Tarihi: 02.03.2025)

Korean Institute of Child Care and Education (KICCE). (2021). Characteristics of North Korean Defectors and Their Families Living in South Korea.
<https://kicce.re.kr/board/boardFile/download/89/44076/27507.do>

Korean War Legacy. (t.y.). *Significance of the May 1948 Election*. Korean War Legacy.
<https://koreanwarlegacy.org/chapters/significance-of-the-may-1948-election/>

Kur, C. (t.y.). The Historical Role Of The United Nations On The Korean Peninsula: The Case Of The Korean War And South Korea. *The United Nations And Its Conflict Resolution Role*, 27. <https://cdn.istanbul.edu.tr/FileHandler2.ashx?f=the-un-and-its-conflict-resolution-role.pdf#page=37>

Kurekova, L. (2009). *Theories of Migration: Critical Review in the Context of the EU East-*

West Flows.

Kuzey Koreli firariler—Namuwiki. (t.y.).
<https://namu.wiki/w/%EB%B6%81%ED%95%9C%EC%9D%B4%ED%83%88%EC%A3%BC%EB%AF%BC> (Erişim Tarihi: 03.03.2025)

Kuzey Koreli Sığınmacıların Korunması ve Yerleşim Desteği Kanunu (북한이탈주민의 보호 및 정착 지원에 관한 법).
<https://www.law.go.kr/lsSc.do?section=&menuId=1&subMenuId=15&tabMenuId=81&eventGubun=060101&query=%EB%B6%81%ED%95%9C%EC%9D%B4%ED%83%88%EC%A3%BC%EB%AF%BC#undefined> (Erişim Tarihi: 21.02.2025)

Kwon, S. D. (2014). 사회통합의 관점에서 본 북한 이탈주민 정책방향 연구. *한국정치연구* (*Journal of Korean Politics*), 23(1), 101-126. <https://s-space.snu.ac.kr/handle/10371/92421>

Lankov, A. (2004). North Korean Refugees in Northeast China. *Asian Survey*,

Lankov, A. (2006). Bitter taste of paradise: North Korean refugees in South Korea. *Journal of East Asian Studies*, 6(1), 105-137. <https://www.cambridge.org/core/journals/journal-of-east-asian-studies/article/bitter-taste-of-paradise-north-korean-refugees-in-south-korea/340C76A5EBB34DCB3985EF0E3F218077>

Lankov, A. (2010, Aralık 5). *Communist Kim Il-sung's Manchurian struggle in 1930-40s*.

Lankov, A. (2013). *The Real North Korea: Life and Politics in a Failed Utopia*. Oxford University Press.

Koreatimes. https://www.koreatimes.co.kr/www/nation/2024/11/120_77492.html

Lartigue, C. (2024), Defector or refugee? Does it matter?, The Korea Times.
<https://www.koreatimes.co.kr/>

Laurentsyeve, N., & Venturini, A. (2017). *The Social Integration of Immigrants and the Role of Policy – A Literature Review*. 2017(5), 285-292.
<https://www.intereconomics.eu/contents/year/2017/number/5/article/the-social-integration-of-immigrants-and-the-role-of-policy-a-literature-review.html>

Lee, A. (2016). North Korean Defectors in a New and Competitive Society: Issues and Challenges in Resettlement, Adjustment, and the Learning Process. Lexington Books.

Lee, C. (t.y.). Human rights in North Korea: Christian persecution and the right to religious freedom | Australian Human Rights Institute.
<https://www.humanrights.unsw.edu.au/students/blogs/human-rights-north-korea-religious-freedom-christian-persecution> (Erişim Tarihi: 16.03.2025)

Lee, K.S. (1999). 탈북자 문제 해결방안/ A Solution of the Issue of North Korean Defectors. 통일연구원. <https://repo.kinu.or.kr/bitstream/2015.oak/451/1/0000594806.pdf>

Lee, C.J., Hsieh, S. (2001) China's Two-Korea Policy at Trial: The Hwang Chang Yop Crisis Pacific Affairs Vol. 74, No. 3 . 321-341, <https://www.jstor.org/stable/3557751>

Lee, E. S. (1966) A Theory of Migration. Demography, 3 (1). 47-57.
<https://emigratecaportuguesa.wordpress.com/wp-content/uploads/2015/04/1966-a-theory-of-migration.pdf>

Lee, H. (2012). *The Gwangju Uprising: A Movement, A Memory, A Myth of Modern South Korea* [PhD Thesis, Vanderbilt University. Dept. of History]. <https://ir.vanderbilt.edu/bitstream/handle/1803/5115/HHT%20LeeH%202012.pdf?sequence=1>

Lee, H. (2015). *The Girl With Seven Names: Escape from North Korea* (1. bs). HarperCollinsPublishers.

Lee, H., Kim, H., An, J. H., Lee, K. E., Chang, H. I., Lee-Tauler, S. Y., Woo, S. Y., Moon, C. S., & Hong, J. P. (2020). Perceived Trajectories of Past, Present, and Future Life Satisfaction of North Korean Defectors. *Journal of Immigrant and Minority Health*, 22(4), 786-794. <https://doi.org/10.1007/s10903-019-00944-z>

Lee, H. R., An, J., Chang, Y. S., Hyun, J. S., Chang, H. I., & Hong, J. (2019). Two-Year Follow Up Study of Change in Satisfaction Level and Mental Health among North Korean Defectors. *Anxiety and Mood*, 15(2), 109-114. <https://doi.org/10.24986/anxmod.2019.15.2.007>

Lee, H., Robinson, C., Kim, J., McKee, M., & Cha, J. (2020). Health and healthcare in North Korea: A retrospective study among defectors. *Conflict and Health*, 14, 41. <https://doi.org/10.1186/s13031-020-00284-y>

Lee, K. S. (1999). *A Solution of the Issue of North Korean Defectors/ 탈북자 문제 해결 방안*. 통일연구원/ Birleşme Çalışmaları Enstitüsü.

Lee, I. -seop. (t.y.). 표준어 (標準語). İçinde *한국민족문화대백과사전* [Encyclopedia of Korean Culture]. Academy of Korean Studies. <https://encykorea.aks.ac.kr/Article/E0060268> (Erişim Tarihi: 17.03.2025)

Leung, N. (2020). *In search of seoul's most authentic North Korean dishes* | Cathay. Cathay Pacific. https://www.cathaypacific.com/cx/en_IN/inspiration/dining/seouls-authentic-north-korean-dishes.html

Levin, N. D., & Han, Y.-S. (2002). *Sunshine in Korea: The South Korean Debate over Policies Toward North Korea* (1. bs). RAND Corporation. <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mr1555capp>

Levin, N. D., & Han, Y.-S. (2002b). *The Sunshine Policy: Principles and Main Activities*. İçinde *Sunshine in Korea* (1. bs, ss. 23-32). RAND Corporation. <https://www.jstor.org/stable/10.7249/mr1555capp.9>

Liberty in North Korea. (2022). *These are the stories the North Korean regime doesn't want the world to hear. Learn more about what life is like inside North Korea and what you can do to help North Korean refugees*. <https://libertyinnorthkorea.org/blog/time-travelers-north-korean-defectors-resettling-in-south-korea>

Life after Hanawon. (t.y.). *Strained Relations*. <https://cusjc.ca/mrp/strainedrelations/life-after-hanawon/> (Erişim Tarihi: 04.03.2025)

Life in Yonsei as a North Korean Student. (2022, Mayıs 6). The Yonsei Annals. <http://annals.yonsei.ac.kr/news/articleView.html?idxno=10708>

Lim, I., & Zulawnik, A. (2022). *Interviews with North Korean Defectors: From Kim Shin-jo to Thae Yong-ho (Routledge Advances in Korean Studies)* (Birinci). Routledge.

Lim, T. (2009). *Who is Korean? Migration, Immigration, and the Challenge of Multiculturalism*

in Homogeneous Societies. *The Asia-Pacific Journal | Japan Focus*, 7(30).

Lim, 임성수. (2023, Nisan 27). [영남타워] “이민청” 설립 서둘러야 | 영남일보 | 임성수
기자 | 오피니언. *영남일보* (*Yongnam Ilbo*).
<https://www.yeongnam.com/web/view.php?key=20230426010003414>

Longley, R. (2024). *What Is Multiculturalism? Definition, Theories, and Examples*. ThoughtCo.
<https://www.thoughtco.com/what-is-multiculturalism-4689285>

Mabogunje, A. (1970). *Systems Approach to a Theory of Rural-Urban Migration*.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1111/j.1538-4632.1970.tb00140.x>

Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. E. (1993).
Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and development
review*, 431-466. <https://www.jstor.org/stable/2938462>

Millet, A.R. (2024, Kasım 6). *Korean War | Combatants, Summary, Years, Map, Casualties, &
Facts | Britannica*. <https://www.britannica.com/event/Korean-War>

Min, J. (2017). *The Sunshine Policy of South Korea*.
<http://large.stanford.edu/courses/2017/ph241/min2/>

Min, S. K. (2008). Divided Countries, Divided Mind 1: Psycho-Social Issues in Adaptation
Problems of North Korean Defectors. *Psychiatry Investigation*, 5(1), 1-13.
<https://doi.org/10.4306/pi.2008.5.1.1>

Ministry of Economy and Finance. (2024, Aralık 11). *Press Releases*.

<https://english.moef.go.kr/pc/selectTbPressCenterDtl.do?boardCd=N0001&seq=6042> (Erişim tarihi: 28.03.2025))

Ministry of Culture, Sports and Tourism of the Republic of Korea. (t.y.). <https://www.mcst.go.kr/english/policy/pressView.jsp?pSeq=403> (Erişim Tarihi: 16.08.2024)

Ministry of Unification. (2015). 탈북청소년, 대학생, 자원봉사자 구성 「통통축구단」 출범. <https://www.korea.kr/briefing/pressReleaseView.do?newsId=156076092>

Ministry of Unification. (2017). *Ministry of Unification holds Eoullim Hanmadang event.* 통일부. https://unikorea.go.kr/eng_unikorea/news/releases/%3Bjsessionid=zRJfr4RE8reaxBZaQJwWb8uu.unikorea21?boardId=bbs_0000000000000034&mode=view&cntId=53735&category=&pageIdx=10

Ministry of Unification. (2018). *Press Releases Search < Press < 통일부_영문.* 통일부. https://www.unikorea.go.kr/eng_unikorea/news/releases/%3Bjsessionid=aMY4QSMys5X474ryp2WpLcSq.unikorea11?boardId=bbs_0000000000000034&mode=view&cntId=54170&category=&pageIdx=2

Ministry of Unification. (2024a). 통일부. https://unikorea.go.kr/eng_unikorea/relations/statistics/defectors/

Ministry of Unification. (2024b). *Policy on North Korean Defectors< Data & Statistics< South-North Relations< 통일부_영문.* 통일부. https://www.unikorea.go.kr/eng_unikorea/relations/statistics/defectors/

Ministry of Unification. (2024c). 초기 정착금 지급제도. 통일부.
<https://www.unikorea.go.kr/unikorea/business/NKDefectorsPolicy/settlement/fund/>

Miyamoto, S. (2015). Park Geun-hye Administration's Policies toward North Korea and Beyond. İçinde T. Inoguchi (Ed.), *Japanese and Korean Politics* (ss. 147-172). Palgrave Macmillan US. https://doi.org/10.1057/9781137488312_8

Moon, C.-I., & Boo, S.-C. (2015). Korean Foreign Policy: Park Geun-hye Looks at China and North Korea. İçinde T. Inoguchi (Ed.), *Japanese and Korean Politics* (ss. 221-248). Palgrave Macmillan US. https://doi.org/10.1057/9781137488312_11

Moon, J. I. (2018). 문재인 정부의 국가안보전략 (*National Security Strategy*).
<https://robertedwinkelly.com/wp-content/uploads/2022/02/mji-nss-2018-korean.pdf>

Moon, S. (2020). Donghak (Eastern learning), self-cultivation, and social transformation: Towards diverse curriculum discourses on equity and justice. İçinde *Cultivation of Self in East Asian Philosophy of Education* (ss. 48-62). Routledge.
<https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780429342691-6/donghak-eastern-learning-self-cultivation-social-transformation-towards-diverse-curriculum-discourses-equity-justice-seungho-moon>

Moravcsik, A. (1993). Preferences and Power in the European Community. *Journal of Common Market Studies*, 31(4).

Mulmangcho Vakfi. (t.y.). <https://www.mulmangcho.org/corporate-information#> (Erişim Tarihi: 26.02.2025)

Mügge, L. (2016). Transnationalism as a Research Paradigm and Its Relevance for Integration.

İçinde B. Garcés-Mascareñas & R. Penninx (Ed.), *Integration Processes and Policies in Europe: Contexts, Levels and Actors* (ss. 109-125). Springer International Publishing. https://doi.org/10.1007/978-3-319-21674-4_7

NamuWiki. (2024, Kasım 7). *People's Committee of North Korea*. NamuWiki. <https://en.namu.wiki/w/%EB%B6%81%EC%A1%B0%EC%84%A0%EC%9D%B8%EB%AF%BC%EC%9C%84%EC%9B%90%ED%9A%8C>

National Museum of Korean Contemporary History. (t.y.). https://www.much.go.kr/en/contents.do?fid=03&cid=03_12 (Erişim Tarihi: 26.08.2024)

National Museum of the United States Navy. (t.y.). *Inchon Landing (Operation Chromite): September 1950*. <http://public2.nhhcaws.local/content/history/museums/nmusn/explore/photography/korean-war/inchon-landing.html> (Erişim Tarihi: 09.11.2024)

NIS (국가정보원). (t.y.). *NIS (국가정보원)*. NIS 국가정보원. <https://www.nis.go.kr> (Erişim Tarihi: 17.02.2025)

Noh, J.-W., Kwon, Y. D., & Yu, S. (2016). Income among North Korean refugees in South Korea: A longitudinal survey. *North Korean Review*, 26-44. <https://www.jstor.org/stable/44526824>

Noh, J.-W., & Lee, S. H. (2020). Trauma History and Mental Health of North Korean Defectors. *Current Behavioral Neuroscience Reports*, 7(4), 250-257. <https://doi.org/10.1007/s40473-020-00219-0>

Nunn, C., Spaaij, R., & Luguetti, C. (2022). Beyond integration: Football as a mobile,

transnational sphere of belonging for refugee-background young people. *Leisure Studies*, 41(1), 42-55. <https://doi.org/10.1080/02614367.2021.1962393>

NK, D. (2005, Nisan 4). Defection Brokers for North Koreans, Are They Bad? *Daily NK English*. <https://www.dailynk.com/english/defection-brokers-for-north-korean/>

Oberti, M. (2008). The French republican model of integration: The theory of cohesion and the practice of exclusion. *New Directions for Youth Development*, 2008(119), 55-74.

Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. (2014, February 17). *Questions and answers on the report of the United Nations Commission of Inquiry on human rights in the Democratic People's Republic of Korea* [PDF]. United Nations. <https://www.ohchr.org/sites/default/files/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoIDPRK/Report/coi-dprk-q-and-a.pdf>

Oxford Dictionary. Defector, <https://www.oed.com/search/dictionary/?scope=Entries&q=defector>

Özcan, E. D. E. (2017). Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2(4), 183-215. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/299577>

Paik, H. (2002) Assessment of the sunshine policy: A Korean perspective. *Asian Perspective* 26(3), 13-35. <https://muse.jhu.edu/pub/1/article/784742/summary>

Park, J. C. (2024). *KDI의 북한이탈주민 경제/교육/ KDI - Kore Kalkınma Enstitüsü Kuzey Koreli Sığınmacılara Yönelik Ekonomik Eğitim*.

Park, J. Ha. (2025, Şubat 12). *South Korea revises support program for North Korean defectors to expand aid* | NK News. NK News - North Korea News. <https://www.nknews.org/2025/02/south-korea-revises-support-program-for-north-korean-defectors-to-expand-aid/>

Park, J., Joo, H. J., Jung, Y. J., & Kim, H. W. (2022). Media reports and public perceptions of 'North Korean refugees': A study on linguistic sentiment according to the political inclinations of the government and the media since 1998. *Korean Journal of Journalism & Communication Studies*, 66(1), 161-220. <https://doi.org/10.20879/kjics.2022.66.1.005>

Park, J., Jun, J. Y., Lee, Y. J., Kim, S., Lee, S.-H., Yoo, S. Y., & Kim, S. J. (2015). The association between alexithymia and posttraumatic stress symptoms following multiple exposures to traumatic events in North Korean refugees. *Journal of Psychosomatic Research*, 78(1), 77-81.

Park, K., & Ok, G. (2017). Social Integration of North Korean Refugees through Sport in South Korea. *The International Journal of the History of Sport*, 34(12), 1294-1305. <https://doi.org/10.1080/09523367.2018.1430690>

Park, S. (2022). From an alienated to an active English learner: The case of a North Korean refugee in South Korea. *System*, 107, 102812. <https://doi.org/10.1016/j.system.2022.102812>

Park, Y. (2008). The Life of Labor of Female North Korean Defectors in South Korea: Their Experiences and Perspectives toward South Koreans*. 24(2).

Park, Y. (2018). Yaşamak İçin (C. Gürses, Çev.) (1. bs). Alfa Basım. Orijinal eser 2016'da yayımlandı)

Perruchoud, R., & Redpath, J. (t.y.). Göç Terimleri Sözlüğü. Uluslararası Göç Örgütü.

Petersen, W. (1958). A general typology of migration. American sociological review, 23(3), 256-266. <https://www.jstor.org/stable/2089239>

Piore, M. (1978). *Dualism in the Labor Market: A Response to Uncertainty and Flux. The Case of France*. <https://doi.org/10.3406/reco.1978.408371>

Policy on North Korean Defectors< Data & Statistics< South-North Relations< 통일부_영문. (t.y.). 통일부. https://www.unikorea.go.kr/eng_unikorea/relations/statistics/defectors/ (Erişim Tarihi: 21.02.2025)

Prarthana, Top 15 Countries by GDP in 2024. Global PEO Services. <https://globalpeoservices.com/top-15-countries-by-gdp-in-2024/>

PSCORE - NGO fighting for Human Rights in North Korea. (t.y.). PSCORE. <https://pscore.org/home/> (Erişim Tarihi: 26.02.2025)

Radio Free Asia (자유아시아방송) (Direktör). (2022). *[영상뉴스] 23주년 맞는 한국의 첫 탈북자 단체... 서재평 탈북자 동지회 신임회장 인터뷰* [Video recording]. <https://www.youtube.com/watch?v=EXUqapDPYFg>

Radio Free Asia. (2004), 김용화씨 탈북 14 년만에 남한 주민등록증 발급. (Kim Yong-hwa Receives South Korean Resident Registration Card 14 Years After Defecting.) https://www.rfa.org/korean/in_focus/80426-20020423.html (Erişim Tarihi: 09.08.2024)

Ragnone, P. M., Jenny Town, Iliana. (2024, Eylül 4). *Kaesong Industrial Complex: A Tortured History and Uncertain Future - 38 North: Informed Analysis of North Korea*. 38 North. <https://www.38north.org/2024/09/kaesong-industrial-complex-a-tortured-history-and-uncertain-future/>

Ralston, H. (1998). Race, Class, Gender and Multiculturalism in Canada and Australia. *Race, Gender & Class*, 5(2), 14-29. <https://www.jstor.org/stable/41675321>

Ravenstein, E. G. (1885). The Laws of Migration. *Journal of the Statistical Society of London*, 48(2), 167-235. <https://doi.org/10.2307/2979181>

Ravenstein, E. G. (1889). The laws of migration. *Journal of the royal statistical society*, 52(2), 241-305. <https://www.jstor.org/stable/2979333>

Rees, P., & Lomax, N. (2019). Ravenstein Revisited: The Analysis of Migration, Then and Now. *Comparative Population Studies*, 44. <https://doi.org/10.12765/CPoS-2020-10>

Ryang, S. (2012). North Koreans in South Korea: In Search of Their Humanity. *The Asia-Pacific Journal*, 10. <https://apjif.org/wp-content/uploads/2023/11/article-147.pdf>

Saejowi. (2024, Eylül 12). *Education*. Saejowi. <https://saejowi.wixsite.com/saejowi/copy-of-healthcare>

Salmon, A. (2014). *Kore Nasıl Kore Oldu? (Birinci baskı)*. Metropolis.

Scott, E. R. (2023). Introduction: Defectors and the Spaces in Between. İçinde E. R. Scott (Ed.), *Defectors: How the Illicit Flight of Soviet Citizens Built the Borders of the Cold War World* (s.

0). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780197546871.003.0001>

Seth, M. J. (2011). North Korea's 1990s Famine in Historical Perspective. *Association for Asian Studies*. <https://www.asianstudies.org/publications/ea/archives/north-koreas-1990s-famine-in-historical-perspective/>

Shin, H.-Y., Lee, H., & Park, S. M. (2016). Mental Health and Its Associated Factors Among North Korean Defectors Living in South Korea: A Case-Control Study. *Asia Pacific Journal of Public Health*, 28(7), 592-600. <https://doi.org/10.1177/1010539516660192>

Shin, M. K. (2017). *A COMPARATIVE STUDY OF HONORIFIC SYSTEMS IN NORTH AND SOUTH KOREA: SHIFTS SINCE 1950* [PhD Thesis]. University of York.

Sjaastad, L. A. (1962). The Costs and Returns of Human Migration. *Journal of Political Economy*, 70(5), 80-93. <https://www.jstor.org/stable/1829105>

Skeldon, R., & Bastia, T. (2020). *Migration and Development*. Science Direct. <https://www.sciencedirect.com/topics/social-sciences/diaspora>

Son, J. (2024, Temmuz 14). *Yoon promises incentives for companies hiring NK defectors*. The Korea Herald. <https://www.koreaherald.com/article/3434344>

South Korean leader urges defectors: Come to "bosom of freedom". (2016, Ekim 1). *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/world-asia-37529921>

Stark, O., & Levhari, D. (1982). On Migration and Risk in LDCs. *Economic Development and Cultural Change*, 31(1), 191-196. <https://www.jstor.org/stable/1153650>

Stodolska, M. & Anonymous. (2024). Leisure during the Escape and Adaption in South Korea: A Life Story of a North Korean Adolescent Defector. *Leisure Sciences*, 1-20. <https://doi.org/10.1080/01490400.2024.2348500>

Stouffer, S. A. (1940). Intervening opportunities: A theory relating mobility and distance. *American sociological review*, 5(6), 845-867. <https://www.jstor.org/stable/2084520>

Suh, D.S. (1988). Kim Il Sung: The North Korean Leader.

Suh, J. J. (2009). *The Lee Myung-bak Government's North Korea Policy—A Study on its Historical and Theoretical Foundation*. Korea Institute for National Unification.

Suh, W.-K., & Chung, H.-J. (2023). Trail of Tears: North Korean Women Defectors' Perceptions of Trauma. *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 0(0), 1-22. <https://doi.org/10.1080/10926771.2025.2474596>

Şahin, M., & Şen, O. (2014). *Uluslararası İlişkiler Teorileri: Temel Kavramlar*. Kripto.

Tara, O. (2011). The integration of North Korean defectors in South Korea: Problems and prospects. *International Journal of Korean Studies*, 15(2), 151-169. https://www.academia.edu/download/50772893/IJKS_2011_NK_Defectors.pdf

Taylor, J. E. (1999). The new economics of labour migration and the role of remittances in the migration process. *International migration*, 37(1). <http://class.povertylectures.com/EdTaylor1999NewEconomicsMigration.pdf>

The Chosun Daily. (2010). *N.Koreans Are Smaller, Weaker Than S.Koreans*. The Chosun Daily. <https://www.chosun.com/english/north-korea/en/2010/02/17/K4JH7GFIG7MJ0BN3C7IYDXWTGY/>

The DMZ Forum. (t.y.). *Korean DMZ Peace and Nature Park*. <https://www.dmzforum.org/projects/korean-dmz-peace-and-nature-park> (Erişim Tarihi: 03.01.2025)

The Korea Times. (2018, Ağustos 11). *Why North Korean defectors learn English (6)*. The Korea Times. https://www.koreatimes.co.kr/www/opinion/2025/03/728_253716.html

THE KOREAN WAR ARMISTICE AGREEMENT. (1953). U.S Department of State. https://www.usfk.mil/Portals/105/Documents/SOFA/G_Armistice_Agreement.pdf

Todaro, M. P. (1969). A Model of Labor Migration and Urban Unemployment in Less Developed Countries.

Tridimas, G. (2019). Economic Integration. İçinde A. Marciano & G. B. Ramello (Ed.), *Encyclopedia of Law and Economics* (ss. 651-660). Springer. https://doi.org/10.1007/978-1-4614-7753-2_32

UNHCR. (t.y.). *Asylum-seekers*. UNHCR. <https://www.unhcr.org/asylum-seekers> (Erişim Tarihi: 19 Eylül 2024)

UNHCR. (2022). *What is Asylum? - The Fundamentals of Seeking Safety*. <https://www.unrefugees.org/news/what-is-asylum-the-fundamentals-of-seeking-safety/>

UNCHR. 1951 Refugee Convention. <https://www.unhcr.org/media/convention-and-protocol-relating-status-refugees>

UNMCK. (t.y.). *Korean War and UN*. United Nations Memorial Cemetery in Korea. http://www.unmck.or.kr/tur/03_war/?mcode=0603010100

Van Hear, N. (1994). *Migration, displacement and social integration* (Working Paper No. 9). UNRISD Occasional Paper: World Summit for Social Development. <https://www.econstor.eu/handle/10419/148802> (Erişim Tarihi: 01.12.2024)

Wallerstein, I. (1974). The Rise and Future Demise of the World Capitalist System: Concepts for Comparative Analysis. *Comparative Studies in Society and History*, 16(4), 387-415. <https://www.jstor.org/stable/178015>

Williamson, ucy. (2014, Ekim 1). The North Koreans setting up businesses in the South. *BBC News*. <https://www.bbc.com/news/business-29219796>

Wong, M. H. (2015, Ocak 27). *South Korea pushes for DMZ eco peace park*. CNN. <https://www.cnn.com/travel/article/south-korea-dmz-eco-park/index.html>

WORDROW. (t.y.). 귀순자(歸順者). WORDROW.KR. https://wordrow.kr/basicn/ko/meaning/38300_귀순자/ (Erişim Tarihi: 31.01.2025)

Yaldız, F. (2013). Diaspora Kavramı: Tarihçe, Gelişme Ve Tartışmalar. *Hacettepe Üniversitesi Türkiye Araştırmaları (HÜTAD)*, 18, 289-318. <https://dergipark.org.tr/en/pub/turkiyat/issue/16661/510112>

Yıldız, U. (2021, Kasım 23). *PORTRE | Güney Kore diktatörü Chun Doo-hwan öldü: “Gwangju Kasabı” mı, ekonomik kalkınmanın öncüsü mü?* [Independent Türkçe]. <https://www.indyturk.com/node/439171/d%C3%BCnya/g%C3%BCney-kore-diktat%C3%B6r%C3%BC-chun-doo-hwan-%C3%B6ld%C3%BC-gwangju-kasab%C4%B1-m%C4%B1-ekonomik-kalk%C4%B1nman%C4%B1n>

Yeger, S., & Podoler, G. (2022). The North Korean famine and inter-Korean relations-Disaster diplomacy perspective. *International Journal of Disaster Risk Reduction*, 79, 103189. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212420922004083>

Yonhap. (2024, Aralık 27). *Unemployment rate among North Korean defectors in the South increases*. <https://koreajoongangdaily.joins.com/news/2024-12-27/business/economy/Unemployment-rate-among-North-Korean-defectors-in-the-South-increases/2210631>

Yoon, I. J. (2001). North korean diaspora: North korean defectors abroad and in South Korea. *Development and Society*, 30(1), 1-26. <https://www.jstor.org/stable/pdf/deveandsoci.30.1.1.pdf>

Yoon, L. (2024). *South Korea: Employment sectors for North Korean refugees 2024*. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1132866/south-korea-employment-sectors-for-north-korean-defectors/>

Yoon, L. (t.y.). *South Korea: Monthly wages for North Korean refugees 2024*. Statista. <https://www.statista.com/statistics/1132887/south-korea-monthly-wages-for-salaried-north-korean-defectors/> (Erişim Tarihi. 25.03.2025)

Yoon, M. (2014, Nisan 29). Bribery and birthright: How to get a job in North Korea. *The Guardian*. <https://www.theguardian.com/world/2014/apr/29/bibery-birthright-how-to-get-a-job-in-north-korea>

[B6%81%EC%A0%95%EC%B1%85](#)

나무위키-Namuwiki. (2025b, Ocak 28). 나무위키-Namuwiki.
<https://namu.wiki/w/%EC%9D%B4%EC%9B%85%ED%8F%89>

나무위키- Namuwiki. (t.y.). 고난의 행군. (Zorlu Yürüyüş)
<https://namu.wiki/w/%EA%B3%A0%EB%82%9C%EC%9D%98%20%ED%96%89%EA%B5%B0> (Erişim Tarihi: 26.08. 2024)

나무위키-Namuwiki. (t.y.). 최고지도자. (Yüce Lider)
<https://namu.wiki/w/%EC%B5%9C%EA%B3%A0%EC%A7%80%EB%8F%84%EC%9E%90> (Erişim Tarihi: 13.08.2024)

동아일보- Donga Ilbo. (t.y.). 금강산 관광 1 년]탈북자 1000 명 시대...어떻게 살고 있나 ("1 Year of Mount Kumgang Tourism: The Era of 1,000 North Korean Defectors... How Are They Living?") <https://www.donga.com/news/Politics/article/all/19991116/7485464/9>

나무위키- Namuwiki. (2024, Ağustos 15). 아시아의 네 마리 용. (Asya Kaplanları)
<https://namu.wiki/w/%EC%95%84%EC%8B%9C%EC%95%84%EC%9D%98%20%EB%84%A4%20%EB%A7%88%EB%A6%AC%20%EC%9A%A9> (Erişim Tarihi: 15.08.2024)

KBS 뉴스. (2021). 특파원 리포트] 공산당역사박물관① 김일성·마오쩌둥 친필문서가 말하는 6.25 의 진실. ([Correspondent Report] Communist Party History Museum① The Truth of the Korean War Revealed by Kim Il-sung and Mao Zedong's Handwritten Documents.") <https://news.kbs.co.kr/news/pc/view/view.do?ncd=5340815> (Erişim Tarihi: 15.08. 2024)

KBS News (Direktör). (2024). *탈북민이 만나는... 남한의 첫 모습* [북한주민 보호센터를 가다] / KBS 2024.04.27. [Video recording]. <https://www.youtube.com/watch?v=VQ04stjs2l8> (Erişim Tarihi: 28.03.2025)

나무위키- Namuwiki. (t.y.). 햇볕정책 (Güneş Işığı Politikası) <https://namu.wiki/w/%ED%96%87%EB%B3%95%EC%A0%95%EC%B1%85> (Erişim Tarihi: 15.08.2024)

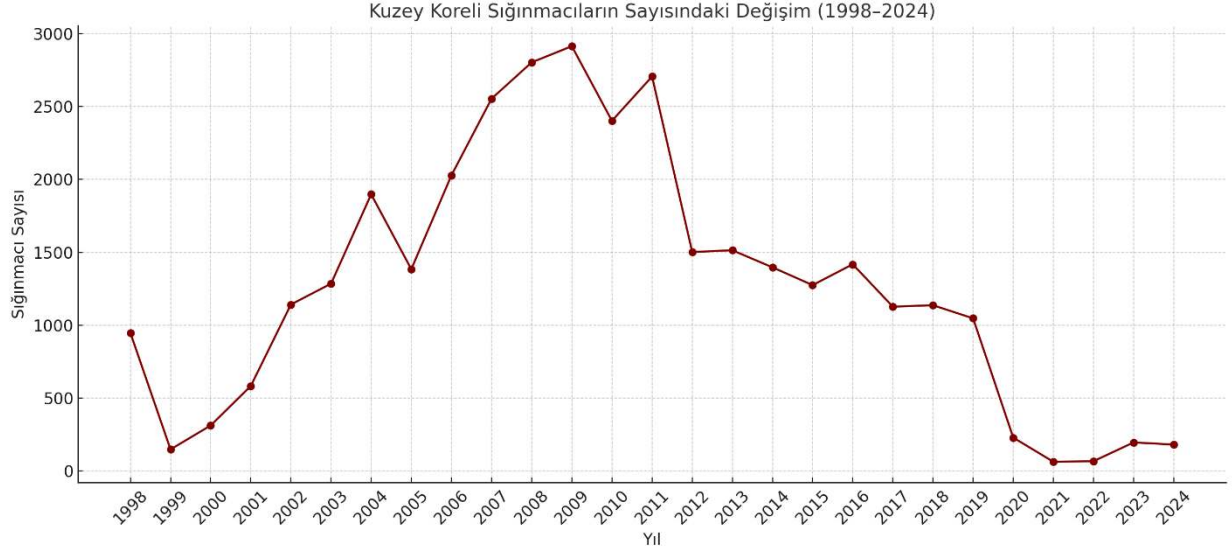
상허학회. (2020). 귀순과 심리전, 1960년대 국가심리전 체계와 귀순의 냉전 정치성. (İltica ve Psikolojik Savaş: 1960'ların Ulusal Psikolojik Savaş Sistemi ve İlticanın Soğuk Savaş Siyaseti")상허학보, 59, 11-80. <https://doi.org/10.22936/sh.59..202006.001>

탈북자동지회/Kuzey Koreli Mülteciler Vakfı. (t.y.). 탈북자동지회. <http://www.nkd.or.kr/> (Erişim Tarihi: 25.02.2025)

민족—Naver 사전 (Minjok—Naver Sözlük). (t.y.). Naver Dictionary. https://dict.naver.com/dict.search?dicQuery=%EB%AF%BC%EC%A1%B1&query=%EB%AF%BC%EC%A1%B1&target=dic&ie=utf8&query_utf&isOnlyViewEE (Erişim Tarihi:02.02.2025)

90 Day Korean. (2024). Konglish: The Ultimate List for Speaking Korean in 2024. 90 Day Korean. <https://www.90daykorean.com/konglish/> (Erişim Tarihi: 03.04.2025)

EKLER

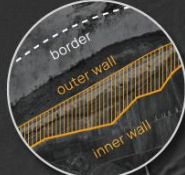

Güney Kore'deki Kuzey Koreli sığınmacıların yıllara göre değişimi gösteren grafik Güney Kore Birleşme Bakanlığının açıkladığı veriler göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından yapay zekâ kullanılarak hazırlanmıştır (https://www.unikorea.go.kr/eng_unikorea/relations/statistics/defectors/.) (Erişim Tarihi: 26.05.2025)

WHY HAS IT BECOME HARDER TO ESCAPE NORTH KOREA?

A shared language, heritage, and history makes South Korea an ideal country for fleeing North Koreans, but numerous obstacles have made it harder than ever for defectors to get there.

During the COVID-19 pandemic, the North Korean regime built new barriers along the China-North Korea border. This setup involves an outer and inner wall, with a "buffer zone" in between. In this zone, North Korean soldiers are instructed to shoot at anyone who trespasses without authorization.

As of 2022, domestic travel became heavily restricted in response to COVID-19. North Koreans can only travel outside of their cities or counties with an authorized "business trip certificate."

North and South Korea are divided by a heavily militarized and surveillant border. Much like the China-North Korea buffer zone, a similar "shoot on sight" order exists here.

Only 20 military personnel have defected this way since 1996.

THE LONG ROAD TO SOUTH KOREA

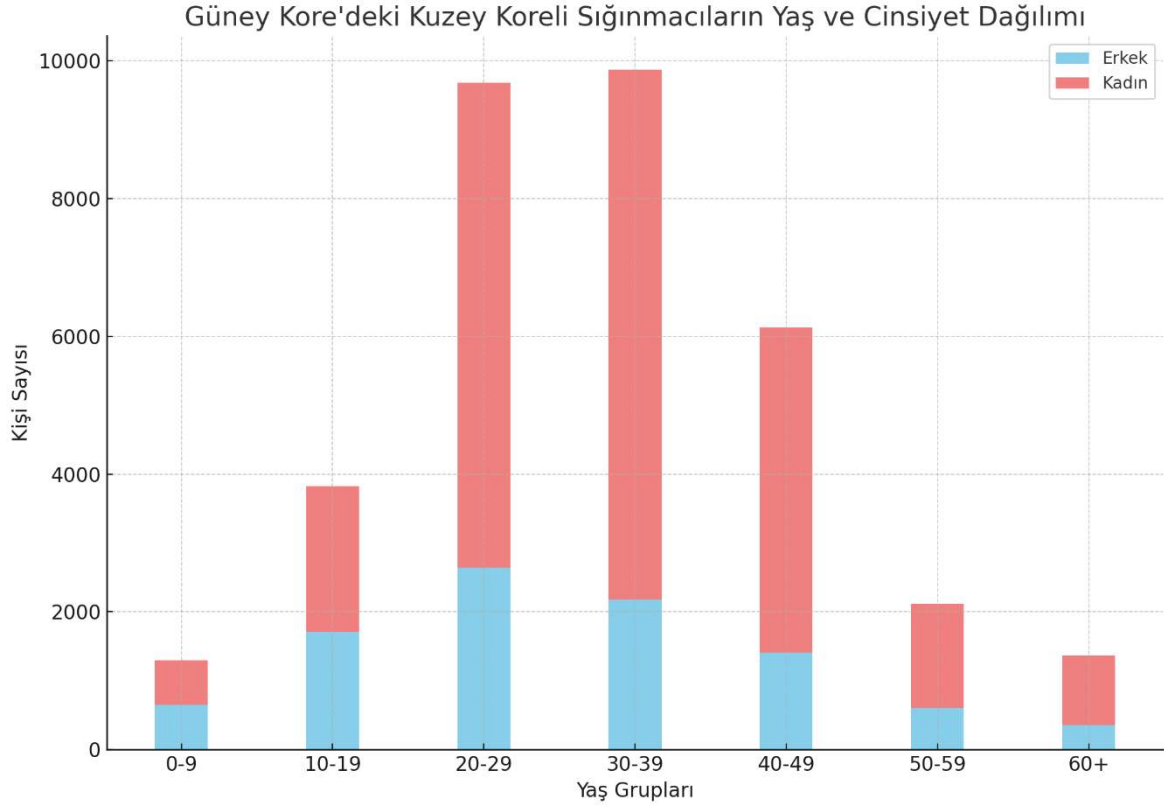
The barriers listed above make travel to South Korea an extremely difficult undertaking. Laws in China and Russia enforce the immediate deportation of any defectors they find back to North Korea. Countries like Mongolia, Vietnam, Thailand, Laos, and Cambodia are sympathetic to the North Korean people and instead deport defectors to South Korea. Getting to these countries, however, is lengthy and perilous, with risk of deportation present all throughout China.

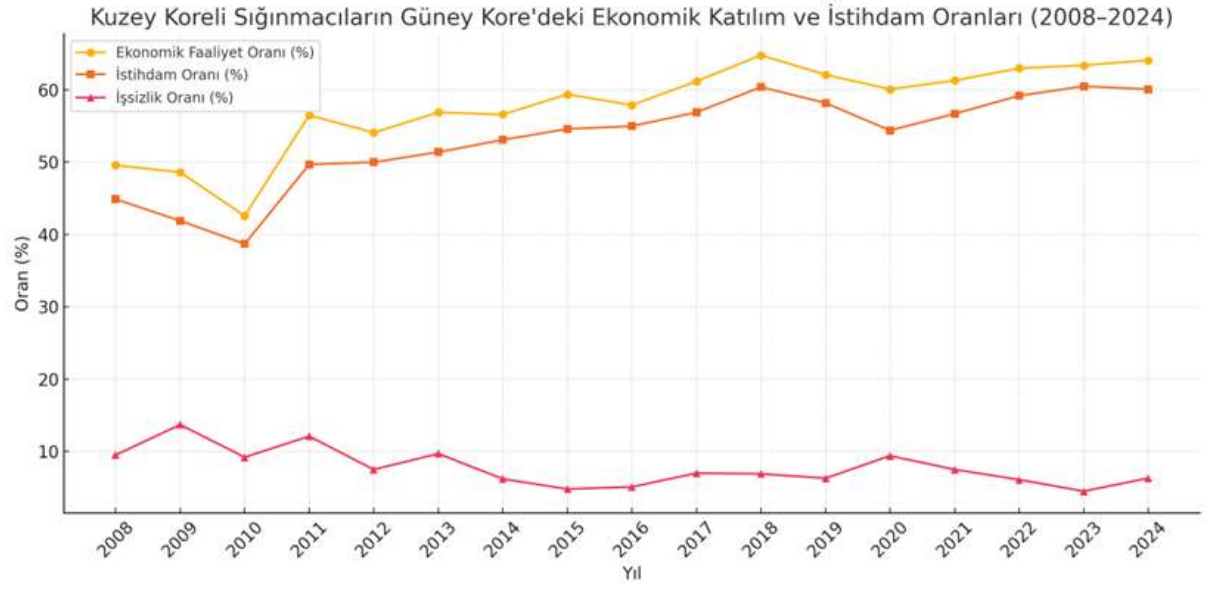
SOURCES: Hwan, Kim Chae. "North Korea Restricts Its People's Movement Even Further in 2022." Daily NK, 6 Jan. 2022. "King, Robert. "Number of North Korean Defectors Drops to Lowest Level in Two Decades." csis.org, 27 Jan. 2021. "Lee, Michelle Ye Hee, and Min Joo Kim. "North Koreans Struggle to Escape, Thanks to Covid and Kim." Washington Post, 14 Jan. 2023.

Facebook: /visualcapitalist, Twitter: @visualcap, YouTube: visualcapitalist.com

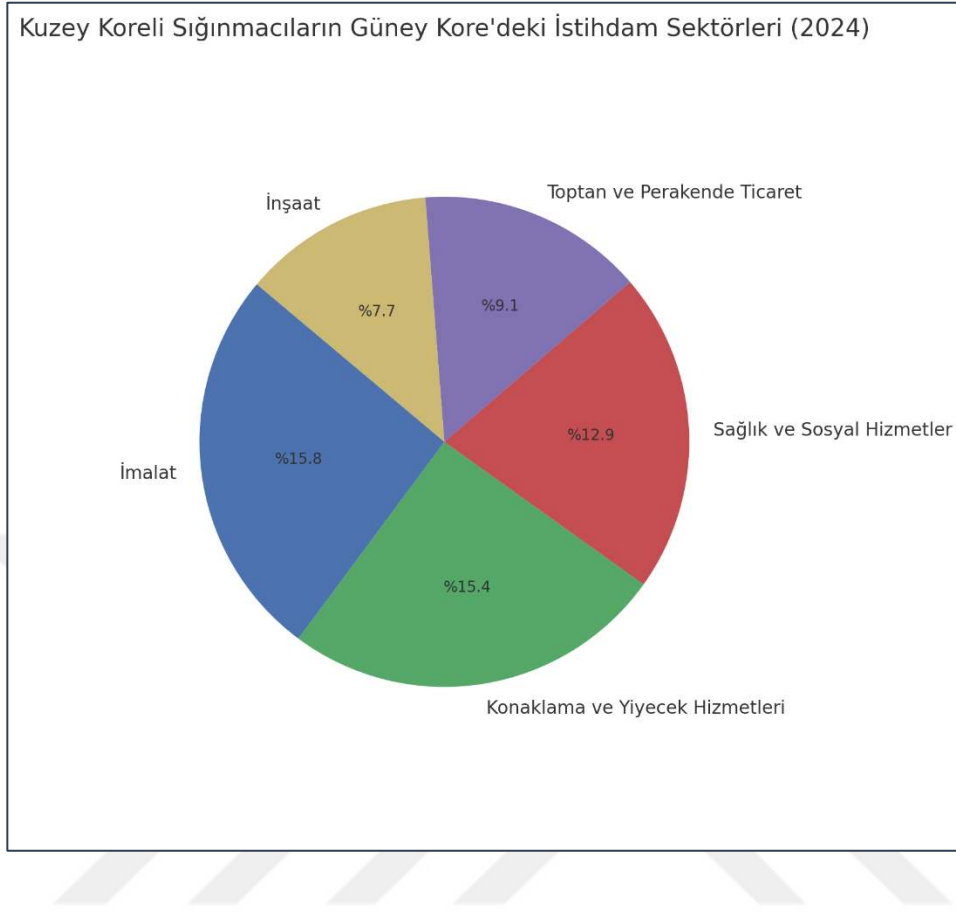
Kuzey Korelilerin Güney Kore'de sonlanan iltica rotalarını gösteren görsel <https://www.visualcapitalist.com/wp-content/uploads/2023/10/North-Korean-Defector-Escape-Routes-Full-Size.html> adresinden alınmıştır. (Erişim Tarihi: 26.05.2025)

Güney Kore'deki Kuzey Koreli sığınmacıların yaş ve cinsiyet dağılımını gösteren görsel, Güney Kore Birleşme Bakanlığının yayınladığı veriler kullanılarak araştırmacı tarafından yapay zekâ kullanılarak hazırlanmıştır (https://www.unikorea.go.kr/eng_unikorea/relations/statistics/defectors/). (Erişim Tarihi: 26.05.2025)

2008-2024 yılları arasında Güney Kore’de bulunan Kuzey Korelilerin ekonomik katılım ve istihdam oranlarını gösteren grafik Güney Kore Birleşme Bakanlığının yayınladığı veriler kullanılarak araştırmacı tarafından yapay zekâ kullanılarak hazırlanmıştır (https://www.unikorea.go.kr/eng_unikorea/relation/statistics/defectors/). (Erişim Tarihi: 26.05.2025)

Kuzey Koreli sığınmacıların Güney Kore’de istihdam edildiği sektörleri gösteren grafik Statista adresinden alınmış ve yapay zeka kullanılarak araştırmacı tarafından yeniden hazırlanmıştır (<https://www.statista.com/statistics/1132866/south-korea-employment-sectors-for-north-korean-defectors/>). (Erişim Tarihi: 26.05.2025)